

**RADVÂ ÂŞÛR'UN RAEYTU'N-NAHL ADLI
HİKÂYE KOLEKSİYONUNUN
TEKNİK YÖNDEN İNCELENMESİ**

Serra ÇELİK

**Yüksek Lisans Tezi
Arap Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL
2022
Her Hakkı Saklıdır**

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Serra ÇELİK

RADVÂ ÂŞÛR'UN RAEYTU'N-NAHL ADLI HİKÂYE
KOLEKSİYONUNUN TEKNİK YÖNDEN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL

ERZURUM-2022

TEZ BEYAN FORMU

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Uygulama Esaslarının ilgili maddelerine göre hazırlamış olduğum “Radvâ Âşûr’un Raeytu’n-Nahl Adlı Hikâye Koleksiyonunun Teknik Yönden İncelenmesi” adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Gereğini bilgilerinize arz ederim *.

☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

☒ Tezimin/Raporumun makale için **altı ay**, patent için **iki yıl** süreyle erişiminin ertelenmesini istiyorum.

23.09.2022

Aslı ıslak imzalıdır
Serra ÇELİK

* LİSANSÜSTÜ TEZLERİN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI, DÜZENLENMESİ VE ERİŞİME AÇILMASINA İLİŞKİN YÖNERGE

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Lisansüstü tezlerin erişime açılmasının ertelenmesi MADDE 6– (1) Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu **iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.**

(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz **makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış** ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile **altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.**

Gizlilik dereceli tezler MADDE 7– (1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Graduate School of Social Sciences

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL danışmanlığında, Serra ÇELİK tarafından hazırlanan bu çalışma 23 / 09 / 2022 tarihinde aşağıda isimleri yazılı jüri tarafından Arap Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan	Doç. Dr. İbrahim ŞABAN	İmza: Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Nurullah YILMAZ	İmza: Aslı ıslak imzalıdır
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL	İmza: Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Sait UYLAŞ

Enstitü Müdürü

Aslı ıslak imzalıdır

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİN	VI
TRANSKRİPSİYON	VII
ÖNSÖZ.....	VIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

RADVÂ ÂŞÛR

1.1. HAYATI.....	5
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ	8
1.3. ESERLERİ	11

İKİNCİ BÖLÜM

RAEYTU'N-NAHL ADLI HİKÂYE KOLEKSİYONUNUN TEKNİK YÖNDEN İNCELENMESİ

2.1. YURÎDU EN YETMEİN (EMİN OLMAK İSTİYOR)	15
2.1.1. Hikâyenin Tanıtımı	15
2.1.2. Olay Örgüsü	16
2.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	18
2.1.4. Zaman.....	19
2.1.5. Mekân.....	20
2.1.6. Kişiler	21
2.1.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	25
2.2. SAFSÂFE VE'L-CENERÂL (SAFSÂFE VE GENERAL).....	27
2.2.1. Hikâyenin Tanıtımı	27
2.2.2. Olay Örgüsü	27
2.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	31
2.2.4. Zaman.....	33
2.2.5. Mekân.....	34

2.2.6. Kişiler	35
2.2.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	41
2.3. EL-CÂLİS FÎ'L-HADÎKA YENTEZİR (PARKTA OTURAN ADAM BEKLİYOR).....	44
2.3.1. Hikâyenin Tanıtımı	44
2.3.2. Olay Örgüsü	45
2.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	46
2.3.4. Zaman.....	47
2.3.5. Mekân.....	47
2.3.6. Kişiler	48
2.3.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	49
2.4. FÎ'L-HUCRATÎ'L-BÂRİDE (SOĞUK ODADA).....	51
2.4.1. Hikâyenin Tanıtımı	51
2.4.2. Olay Örgüsü	51
2.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	52
2.4.4. Zaman.....	52
2.4.5. Mekân.....	53
2.4.6. Kişiler	53
2.4.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	55
2.5. FÎ DAV'Î'L-KAMER (AY IŞIĞINDA)	57
2.5.1. Hikâyenin Tanıtımı	57
2.5.2. Olay Örgüsü	57
2.5.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	58
2.5.4. Zaman.....	59
2.5.5. Mekân.....	60
2.5.6. Kişiler	60
2.5.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	62
2.6. YEVM LEYSE KE BÂKÎ'L-EYYÂM (GERİDE KALAN GÜNLERE BENZEMEYEN BİR GÜN).....	63
2.6.1. Hikâyenin Tanıtımı	63
2.6.2. Olay Örgüsü	63
2.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	65

2.6.4. Zaman.....	67
2.6.5. Mekân.....	68
2.6.6. Kişiler.....	69
2.6.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	72
2.7. ĞURBE (GURBET)	74
2.7.1. Hikâyenin Tanıtımı	74
2.7.2. Olay Örgüsü	75
2.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	77
2.7.4. Zaman.....	78
2.7.5. Mekân.....	79
2.7.6. Kişiler	81
2.7.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	87
2.8. RAEYTU’N-NAHL (HURMA AĞACINI GÖRDÜM)	89
2.8.1. Hikâyenin Tanıtımı	89
2.8.2. Olay Örgüsü	90
2.8.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı.....	93
2.8.4. Zaman.....	94
2.8.5. Mekân.....	95
2.8.6. Kişiler	96
2.8.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler	100
2.9. KISAS KASÎRA CİDDEN (ÇOK KISA HİKÂYELER)	102
SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA	107
ÖZGEÇMİŞ.....	110

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RADVÂ ÂŞÛR'UN RAEYTU'N-NAHL ADLI HİKÂYE KOLEKSİYONUNUN
TEKNİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Serra ÇELİK

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL

2022, Sayfa: 110

Jüri: Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL (Danışman)

Doç. Dr. İbrahim ŞABAN

Doç. Dr. Nurullah YILMAZ

Hikâye; yaşanmış, yaşanması mümkün veya hayalî olay/olayları anlatan edebî bir türdür. Kaynağı “insan” olan bu tür, başta olay örgüsü olmak üzere anlatıcı, şahıs kadrosu, zaman ve mekân gibi temel unsurlardan oluşur.

Arap edebiyatında hikâye türü, modern anlamda 19. yüzyılın sonlarında Mısır’da ortaya çıkmaya başlamış ve daha sonra diğer ülkelerde de görülmüştür. Muhammed Teymûr’un kaleme aldığı *fi’l-Kitâr* (Trende) adlı eser, bazı araştırmacılar tarafından ilk modern Arap hikâyesi olarak kabul edilmektedir.

Bu tez çalışması akademisyen, aktivist ve eleştirmen kimliğiyle öne çıkan Mısırlı yazar Radvâ Âşûr’un hayat hikâyesi, edebî kişiliği, eserleri ve *Raeytu’n-Nahl* adlı hikâye koleksiyonunun teknik yönden incelenmesi üzerinedir.

Giriş ve iki ana bölümden oluşan çalışmamızın giriş bölümünde hikâyenin tanımı ve Arap edebiyatında hikâyenin ortaya çıkışı hakkında bilgi verdik. Çalışmamızın birinci bölümünde yazar Radvâ Âşûr’un hayatı, edebî kişiliği ve eserlerini sunmaya gayret ettik. İkinci bölümde ise Radvâ Âşûr’un *Raeytu’n-Nahl* adlı hikâye koleksiyonunu teknik yönden incelemeye çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Radvâ Âşûr, Arap Hikâyeciliği, Raeytu’n-Nahl, hikâye koleksiyonu.

ABSTRACT**MASTER'S THESIS****A TECHNICAL ANALYSIS OF RADWA ASHOUR'S STORY COLLECTION
RAEYTU'N-NAHL****Serra ÇELİK****Advisor: Asst. Prof. Dr. Hayati ÖNCEL****2022, Page: 110****Jury: Asst. Prof. Dr. Hayati ÖNCEL (Advisor)****Assoc. Prof. İbrahim ŞABAN****Assoc. Prof. Nurullah YILMAZ**

Story is a literary genre that tells about experienced, possible or imaginary event(s). This genre, whose source is "human", consists of basic elements such as the plot, the narrator, the characters, time and space.

In Arabic literature, the genre of story have begun to come out in modern sense at the end of the 19th century in Egypt and then it has seen in other countries. The work called *fi'l-Kitâr* written by Muhammed Teymûr is accepted as the first modern Arabic story by some researchers.

This thesis is a study about the life story, literary personality and works of Egyptian writer Radwa Ashour who stands out as an academician, activist and critic as well as the technical analysis of the story collection *Raeytu'n-Nahl* of her.

In the introduction part of our study, which consists of an introduction and two main parts, we gave information about the definition of the story and the emergence of the story in Arabic literature. In the first part of our study, we tried to present the life, literary personality and works of the writer Radwa Ashour. In the second part, we tried to analyze Radwa Ashour's story collection called *Raeytu'n-Nahl* from a technical point of view.

Keywords: Radwa Ashour, Arabian Storytelling, *Raeytu'n-Nahl*, story collection.

KISALTMALAR DİZİNİ

çev. : çevirmen

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

s. : sayfa

yy. : yüzyıl

TRANSKRİPSİYON

Bu çalışmada aşağıdaki transkripsiyon sistemi uygulanmıştır:

Sesliler: اَ , اِ , اُ : â ;   يَ : î ;   وُ : û
                                   َ : a,e ;   ِ : i ;   ُ : u

Sessizler:

ء : '	ب : b	ت : t	ث : ṭ	ج : c	ح : ḥ	خ : ḫ
د : d	ذ : ḏ	ر : r	ز : z	س : s	ش : ṣ	ص : ṣ
ض : ḏ	ط : ṭ	ظ : ṭ	ع : '	غ : ğ	ف : f	ق : q
ك : k	ل : l	م : m	ن : n	و : v	ه : h	ى : y

Transkripsiyon açısından ayrıca şu hususlara riayet edilmiştir:

- Harf-i tarifler, cümle başında küçük harfle yazılmıştır: el-Berğûsî; el-Câlis; el-Mescidu'l-Cedîd gibi.
- Harf-i tarifle gelen kelimelerin başındaki şemsî ve kamerî harflerin okunuşu belirtilmiştir: *el-Medâhîlu't-Târîhîyye* ve *'l-Felsefiyye* ve *'n-Nefsiyye*; el-Merkezu's-Sekâfî'l-'Arabî gibi.
- Terkip halindeki isim ve lakapların cüzleri ayrı değil, bitişik olarak yazılmıştır: Abdulvehhâb, Abdulhakîm, Abdulbâsit gibi.
- Îzâfet terkibi şeklinde bulunan ibarelerde (şahıs adı, kitap adı vs.) ve vaslı gerektiren yerlerde muzâf ve muzâfun ileyhın i'rabı yazıda gösterilmiştir: *Muntasıfu'l-Leyl*; *Dâru'l-Mustakbel* gibi.

ÖNSÖZ

Modern Arap edebiyatının başlangıcı kabul edilen Napolyon'un Mısır'a seferi (1798), Mısır edebiyatında bir dönüm noktasıdır. Napolyon'un Mısır'a bir grup ilim adamıyla gelmesi, Arap dünyasının Batı uygarlığını yakından tanınması adına büyük öneme sahiptir. Mısır valisi Mehmed Ali Paşa tarafından Avrupa eğitim usullerinin uygulandığı birçok okul açılmıştır. Ayrıca birçok öğrenci eğitim almak üzere Avrupa'ya gönderilmiştir. Ülkelerine dönen öğrencilerin yaptığı çalışmalarla edebî hareketlilik başlamıştır. Dil okulu öğrencilerinin Avrupa edebiyatından Arapça'ya çevirdiği kısa hikâyeler, Mısır'a matbaanın gelişiyile birlikte gazete ve dergilerde basılmaya başlanmıştır. Yapılan çeviri çalışmalarıyla Batı tarzı hikâyeler önceleri taklit edilirken zamanla orijinal hikâyeler yazılmıştır. Böylelikle modern anlamda ilk hikâyeler Mısır'da doğmuştur.

Mısırlı akademisyen, aktivist yazar olan Radvâ Âşûr, roman, hikâye, otobiyografi, edebî eleştiri ve tercüme olmak üzere birçok eser kaleme almıştır. Birçok edebiyat ödülü sahibi olan Âşûr'un eserlerinden bazıları başta İngilizce olmak üzere birçok dile tercüme edilmiştir.

Giriş ve iki ana bölümden oluşan çalışmamızın giriş bölümünde hikâyenin tanımı ve Arap edebiyatında hikâyenin ortaya çıkışı hakkında bilgi verdik. Ardından çalışmanın konusu, amacı ve çalışma ile ilgili kaynaklardan bahsettik. Çalışmamızın birinci bölümünde yazar Radvâ Âşûr'un hayatı, edebî kişiliği ve eserlerini sunmaya gayret ettik. İkinci bölümde ise Radvâ Âşûr'un *Raeytu'n-Nahl* adlı hikâye koleksiyonunu teknik yönden incelemeye çalıştık.

Yapılan her çalışmada olduğu gibi bizim bu çalışmamızda da elimizden gelen her türlü gayreti göstermemize rağmen eksikler ve hatalar bulunabilecektir. Bu bakımdan her türlü yapıcı ve eleştirici önerilerin bundan sonra yapacağımız çalışmalar için yol gösterici olacağı kanaatindeyiz.

Çalışmamın her aşamasında yardımını, ilgisini ve desteğini esirgemeyen saygıdeğer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Hayati ÖNCEL'e; kıymetli görüş ve katkılarından dolayı Doç. Dr. İbrahim ŞABAN ve Doç. Dr. Nurullah YILMAZ hocalarıma ve başta ablam Zehra Çelik olmak üzere her zaman yanımda olup maddî ve manevî desteklerini eksik etmeyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Hikâye; yaşanmış, yaşanabilir veya tamamen hayal ürünü olan bir veya birden fazla olayı anlatır. Bu yapının iskeletini, yazarın kurguladığı olay örgüsü oluşturur. Olay örgüsünü yaşayan ise insandır. Hikâye; belli bir zaman ve mekân içerisinde şahıs kadrosunun yaşadığı olay veya olayları anlatan edebî bir türdür. Hikâyenin bir başka temel unsuru da anlatıcıdır. Anlatıcı, kimi zaman yazarın kurguladığı, kimi zaman da şahıs kadrosundan biri olarak olayları anlatır.¹

Dünya edebiyatında hikâye, klasik dönemlerde diğer edebî türlerden ayrılarak bağımsız hale gelmiştir. Modern anlamda Batı’da ilk hikâye örnekleri 18.yy.’da ortaya çıkmıştır. Bu örnekler, 19.yy.’da, roman türünden ayrılarak “küçük hikâye” olarak adlandırılmıştır.

Arap edebiyatında ise hikâye türünün karşılığı olarak “kıssa”, “kıssa kasîra” ve “uksûsa” terimleri kullanılmaktadır. Arap hikâyeciliği, üç dönemde incelenir:

1. Câhiliye Dönemi
2. İslâmî Dönem
3. Modern Arap Hikâyeciliği

Câhiliye döneminde hikâye türünün örnekleri olarak yıldız hikâyeleri, cin ve dev masalları, hayvan masalları ve atasözleri hikâyelerinin yanı sıra bunlardan daha gerçekçi nitelikte olan kabileler arasında geçen olayları ve savaşları anlatan hikâyeler sayılmaktadır.

İslâmî dönemde hikâye türüne ise Kur’ân-ı Kerîm’de kıssa olarak verilen bazı Arap halk hikâyeleri örnek verilir. Adından da anlaşılacağı üzere kıssalardan oluşan Kasas sûresi ve bazı peygamberlerin kavmiyle arasında geçenlerin anlatıldığı Enbiyâ sûresi bulunmaktadır. Muhammed Ahmed Halefullah (1916-1997)², doktora tezinde hikâye türünün tüm edebî ölçülerinin bu kıssalarda bulunduğuna değinmiştir. Emevîler döneminde Arap edebiyatına başka dilde yazılmış eserler girmeye başlamıştır. Farsça’dan

¹ İsmail Çetişli, *Metin Tahlillerine Giriş 2 -Hikâye-Roman-Tiyatro-*, (5. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2016, 24-25.

² Muhammed Ahmed Halefullah (1916-1997), Kur’ân kıssalarına ilişkin teorisiyle tanınan Mısırlı edebiyatçı, düşünür ve siyasetçidir. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muhammed-ahmed-halefullah> , (Erişim tarihi: 05.06.2022).

Arapça'ya çevrilmiş *Kelile ve Dimne* örneği hikâye yazarlarına örnek teşkil etmiş ve yazarlar bundan sonra felsefî içerikli hikâyeler yazmıştır.³

Modern Arap hikâyeciliği hakkında bilgi vermeden önce modern Arap edebiyatının başlangıcı hakkında kısaca bilgi vermek gerekir. Arap dünyasının Batı uygarlığıyla doğrudan teması Napolyon'un 1798 yılında Mısır'ı ele geçirmesiyle başlar. Bu tarih, modern Arap edebiyatının da başlangıcı sayılır.⁴ Bu sefer, hem İslam tarihinde hem de Arap edebiyatında büyük bir öneme sahiptir. Napolyon'un Mısır'a bir grup ilim adamıyla gelmesi, Batı'nın İslâm dünyasını ekonomik, siyasi ve kültürel olarak etkilemesinin ilk adımı sayılabilir.⁵ Ancak Mısır seferinin en büyük etkisi, 1801'de Fransızların Mısır'dan çekilmesinin ardından Mısır Valiliğine atanan Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın çalışmalarında görülmektedir.⁶

Mehmed Ali Paşa (1805-1848), Mısır'da eğitim alanında birçok yeniliğe imza atmıştır. Farklı alanlarda eğitim veren birçok okul açmış ve Batı bilimlerine ve kültürüne hâkim İtalyan ve Fransız hocalar getirtmiştir. Bu okullarda eğitim alan öğrencilerin, Mısır'ın modernleşmesinde payı büyüktür. Avrupa'ya eğitim için gönderilen öğrenci grupları, hem Avrupa edebiyatlarını okuma fırsatı bulmuş hem de Avrupa düşüncesini ve kültürünü öğrenmiş olarak ülkelerine dönmüşlerdir. Bu öğrencilerin, Avrupa'da yaşadıkları hayatla kendi ülkelerindeki hayatı kıyaslamaları onları her alanda yenilik yapmaya teşvik etmiş ve onların yazdıkları, edebî hareketliliği başlatmıştır. Avrupa'ya gönderilenler arasında yer alan Rifâ'a Râfi et-Tahtâvî, bu hareketlenmede önemli bir etkiye sahiptir.⁷ Arap hikâyeciliği bu süreçte destanî etkilerden arınarak yapı bakımından Batı temelli modern kısa hikâyeye yaklaşmıştır.⁸

³ Hüseyin Yazıcı, "Hikâye", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 479-485.

⁴ Ahmet Kâzım Ürün, *Modern Arap Edebiyatı*, (2.baskı), Çizgi Kitabevi, Konya 2018, 13.

⁵ Nevzat Hafız Yanık, *Mahmûd Sâmî Paşa el-Bârûdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991, 2.

⁶ Yanık, 5.

⁷ Asiye Çelenlioğlu, "Modern Mısır Edebiyatı ve Mısır Romanı", *International Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 2020, 510-517.

⁸ Yazıcı, XVII, 479-485.

Rifâ‘a Râfi et-Tahtâvî (1801-1873), dil okulundaki öğrencileriyle Avrupa düşüncesini içinde barındıran birçok çalışmayı Arapça’ya çevirmiştir. Bunların arasında en önemlisi Fenelon’un *Les Aventures de Télémaque*⁹ adlı eserin çevirisidir.¹⁰

Mehmed Ali Paşa’nın Mısır’a getirdiği yeniliklerden biri de matbaadır. Bulak matbaası kurulduktan kısa bir süre sonra önemli eserler basılmaya başlanmıştır. Matbaaların sayısı artarken *Elf Leyle ve Leyle*’den hikâyelerinde içinde olduğu ilk gazete *Journal el-Hidiv* basılmaya başlanmıştır.¹¹ Bu gazete ve dergileri basan matbaalar, gazetecilere kitap basma imkânı da tanımışlardır. Artık gazetelerde, günlük haberler ve bunlarla ilgili makalelerin yanı sıra edebiyat sayfaları da bulunmaktadır. Bu edebiyat sayfalarında, Fransız yazarlardan Maupassant, Victor Hugo, Flaubert; İngiliz yazarlardan Walter Scott, Charles Dickens; Rus yazarlardan Gorki, Çehov, Tolstoy, Puşkin gibi isimlerin kısa hikâyelerinin çevirilerine yer verilmiştir.¹²

Yapılan çevirilerle Batı tarzı hikâyeler ilk aşamada taklit edilmeye, daha sonra orijinal eserler yazılmaya başlanmıştır. 20. yüzyılın başlarında modern hikâye türünde öne çıkan ilk isim Mustafâ Lutfî el-Menfelûtî’dir. el-Menfelûtî’nin, hikâye şeklindeki makalelerinden oluşan *en-Nazarât* (Bakışlar) hikâye türünde sayılmamakla birlikte *el-‘Aberât* (Gözyaşları) eserinde kendi yazdığı dört hikâye ve Fransız edebiyatından uyarlamaları bulunmaktadır.¹³ Onun yazdıkları modern Mısır edebiyatında hikâye türünde atılmış ilk adım sayılmaktadır.

1910-1920 yılları, Arap edebiyatında modern hikâyenin olduğu zaman dilimidir.¹⁴ Mısır’da Muhammed Teymûr’un yazdığı *fi’l-Kitâr* (Trende) adlı eser, bazı araştırmacılar tarafından ilk modern Arap hikâyesi olarak kabul edilir. Sâlih Hamdî Hammâd, Mahmûd İzzî, Mîhâil Nuayme, Muhammed Lutfî Cum’a, Mahmûd Ahmed es-

⁹ Fransız yazar François Fénelon tarafından yazılan didaktik roman, 1699’da anonim olarak yayımlandıktan sonra 1717’de ailesi tarafından yeniden baskısı yapıldı. Eserde, Yunan mitolojisinden alınma bir hikâyeye dayanarak ideal devletin ve devlet adamının nasıl olacağı, Ulysses’in oğlu Telemakhos’un ve ona eşlik eden kılık değiştirmiş bilgelik tanrıçası Minerva’nın eğitici seyahatleri eşliğinde anlatılmaktadır. Türkçe’ye Yusuf Kâmil Paşa tarafından 1859’da çevrilen eser, 1862’de *Tercüme-i Telemak* adıyla yayımlandı, https://tr.wikipedia.org/wiki/Les_Aventures_de_Télémaque, (Erişim tarihi: 21.07.2022).

¹⁰ Çelenlioğlu, 511.

¹¹ Yanık, 11.

¹² Jacob M. Landau, *Modern Arap Edebiyatı Tarihi (20.yüzyıl)*, (Çev. Bedrettin Aytaç), (1.baskı), Gündoğan Yayınları, Ankara 1994, 18-19.

¹³ İlknur Emekli, “Mısırlı Öykü Yazarı Fuâd Kandil ve Ercû Ellâ Yedûme’z-Zalâm Öyküsü”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 2017, 875-889.

¹⁴ Çelenlioğlu, 512.

Seyyid, Cibrân Halîl Cibrân, Selîm el-Bustânî gibi isimlerin de hikâye türünde önemli çalışmaları vardır.¹⁵

Çalışmanın konusunu, modern Mısır edebiyatının seçkin yazarlarından Radvâ Âşûr ve *Raeytu'n-Nahl* adlı hikâye koleksiyonu oluşturmaktadır. Koleksiyonun teknik yönden incelenmesi amaçlanmaktadır.

Akademisyen ve siyasi aktivist yönüyle de adından söz ettiren yazar, farklı türlerde yazdığı eserlerle birçok ödüle layık görülmüştür. Çalışmanın birinci bölümünde yazarın hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgi verilmiştir.

Bu koleksiyon, 1986 ve 1987 yıllarında yazarın kaleme aldığı ve ana karakteri daha çok toplumun farklı sınıflarından olan kadın figürünün öne çıktığı hikâyelerden oluşmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde her bir hikâye derinlemesine incelenmiştir. Bu inceleme yapılırken hikâye hakkında genel bilgi verildikten sonra olay örgüsüne yer verilmiştir. Ardından hikâye; anlatma esasına bağlı edebî türlerin yapı unsurları olan anlatıcı ve bakış açısı, zaman, mekân ve kişiler bakımından detaylı incelenmiştir. Son olarak dikkat ve eleştiriler başlığı altında, hikâyedeki anlatım teknikleri ve yazarın hikâyede asıl vurgulamak istediği hususa değinilmiştir.

Ayrıca bu çalışmada, İsmail Çetişli'nin *Metin Tahlillerine Giriş 2 -Hikâye-Roman-Tiyatro-*, Mehmet Tekin'in *Roman Sanatı: Romanın Unsurları* adlı eserleri ve İlknur Emekli'nin "Çağdaş Suriye Romancılığında Halîm Berekât ve Toplumcu Gerçekçi Romanlarının Çözümlemesi" isimli doktora tezi, en çok istifade edilen kaynaklardır.

---

¹⁵ Yazıcı, XVII, 479-485.

BİRİNCİ BÖLÜM

RADVÂ ÂŞÛR

1.1. HAYATI

Radvâ Âşûr, 25 Mayıs 1946 tarihinde Kahire’de doğdu. Okumuş ve edebiyatla ilgili bir ailede büyüdü. Babası Mustafa Âşûr’un avukat olmasının yanı sıra edebiyata güçlü bir ilgisi vardı. Annesi Mey ‘Azzâm ise şair ve sanatçıydı. Âşûr, yazılarında, diplomat ve Kahire Üniversitesinde Doğu Edebiyatı ve Araştırmaları profesörü olan dedesi Abdulvehhâb ‘Azzâm’ın Arap edebiyatının şiir metinlerini okuması konusunda kendisinin gelişmesine katkıda bulunduğunu ifade etmiştir. Dede Abdulvehhâb aynı zamanda birçok Doğu klasiğine ek olarak Farsça “Şehnâme” kitabını “Krallar” adıyla Arapça’ya çeviren ilk kişidir.¹⁶

Âşûr, 1967 yılında Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde İngiliz Dilini bitirdikten sonra 1972 yılında aynı üniversitede karşılaştırmalı edebiyat alanında yüksek lisansını tamamladı. Ardından Amerika’da Massachusetts Üniversitesinde insan hakları ve bağımsızlığı konusuna ilgisiyle uyumlu olarak Afro-Amerikan edebiyatı üzerine çalıştı. *Siyah Şairlerin İzinde: Afro-Amerikan Eleştirel Yazılar* başlıklı teziyle 1975’te doktorasını aldı. Daha sonra Kahire’ye dönen Âşûr, Ayn-Şems Üniversitesinde ders vermeye başladı. 1986 yılında İngiliz Edebiyatı ve karşılaştırmalı edebiyat profesörü oldu. 1990-1993 yılları arasında İngiliz Dili ve Edebiyatı bölüm başkanlığı görevini yerine getirdi.¹⁷

1960’lı yıllarda Âşûr, Filistinli Murîd el-Bergûsî ile Kahire Üniversitesinde öğrenci olarak tanıştı. Arkadaşlıkları kısa süre sonra 1970’te evliliğe dönüştü.¹⁸ Âşûr, 23-34 yaşlarında öğretmen olmasının yanı sıra o, aynı zamanda bir anne ve aktivistti.

¹⁶ ‘Alî Sa’âde, “Radvâ Âşûr.. Mekâti’ min Sîra Zâtîyye li Seyyide İstisnâiyye”, 2020, <https://arabi21.com/story/1274497/استثنائية-لسيدة-سيرة-ذاتية-من-عاشور-مقاطع>, (Erişim tarihi: 17.05.2022).

¹⁷ “100 African Women Writers: 5.Radwa Ashour”, <http://www.bookshybooks.com/2017/03/100africanwomenwriters-5-radwa-ashour.html>, (Erişim tarihi: 17.05.2022).

¹⁸ Nada Ramadan Elnahla, “Radwa Ashour (1946-2014): A Literary, Cultural and Political Activist Icon, Echoing in Egypt’s Valley”, *Al Jadid*, 19(68), 2015, <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

Âşûr'un eski bir öğrencisi olan roman yazarı Rahâb Bessâm verdiği bir röportajda onun hakkında şunları söylemiştir:

*Bizimle 'normal' olarak konuşan neredeyse tek profesördü... bizi hor görmedi, bizi aptal görmedi. Bize ders veriyordu, bizi dinliyordu ve bahsettiği her bir yazara beni aşık etti. ... Bize öğrettiği şeylerin ulaşılabilir, somut, kavranabilir, anlaşılabilir ve tartışılabilir olduğunu hissettirdi.*¹⁹

Âşûr, *Atyâf* (Hayaletler) adlı romanında öğretmenliğe ve öğrenciye bakış açısını şöyle ifade etmiştir:

*Ekim 1967'de mezun olduktan hemen sonra Ayn-Şems Üniversitesine katıldım ve evlendikten sonra (1970) dokuz ay, Kuveyt'te kocamın yanında zorunlu kaldığım zaman hariç, öğretmenliği hiç bırakmadım. O zaman bile bir okul öğretmeni olarak çalıştım. Öğretmeyi seviyorum, gerçekten zevk aldığım bir iş, şu anda üzerimde baskı yaratsa da yazmak için zamana ihtiyacım var ama bu benim üzerimde yarattığı tek baskı türü. Zevk alabileceğim diğer tek iş, gazetecilik gibi yazmayı içeren bir iş olabilirdi ama kendimi başka türlü hayal edemiyorum. Öğrencilerin gözlerinde kendimi görüyorum. Gözlerinin beni rahatlatan ve güven veren bir ayna olduğunu hissediyorum. Orada bir değer olduğunu hissediyorum, bu temasın değeri, süreç içindeki bir yaşamla temas. Aslında çok karmaşık bir deneyim, anbean yaşıyorum; hiçbir ders birbirine benzemez.*²⁰

Radvâ Âşûr ve şair Murîd el-Bergûsî, Kahire'de yaşamlarına devam ederken 1977 yılında Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın İsrail'le kurduğu bağlantılar sonrası tüm Filistinliler Mısır'dan sürüldü. el-Bergûsî, kendi ifadesiyle *kelepçeli olarak, sadece üstümdeki kıyafetlerle* eşi Radvâ ve beş aylık oğlu Temîm'den ayrılmak zorunda kaldı. el-Bergûsî'nin daha sonra *Sadece, gökle yer arasında, Radvâ'yı düşünüyorum* şeklinde ifade ettiği gibi ailesiyle bağları hiç kopmadı.²¹ Âşûr, bir süre Macaristan'da kalan eşini, oğluyla mümkün olduğunca ziyaret etmeye çalıştı. On yedi yıl boyunca kısa görüşmeler

¹⁹ Mlynxqualey, "Beloved Egyptian Novelist Radwa Ashour, 1946-2014", *Arablit & Arablit Quarterly*, 2014, <https://arablit.org/2014/12/01/beloved-egyptian-novelist-radwa-ashour/>, (Erişim tarihi: 11.05.2022).

²⁰ Mlynxqualey, "Snapshots from a Life: Egyptian Novelist Radwa Ashour, 1946-2014", *Arablit & Arablit Quarterly*, 2014, <https://arablit.org/2014/12/01/snapshots-from-a-life-egyptian-novelist-radwa-ashour-1946-2014/>, (Erişim tarihi: 11.05.2022).

²¹ Lesley Williams, "Literature of Exile: The Ashour/Barghouti Family", *Global Literature In Libraries Initiative*, 2020, <https://glli-us.org/2020/11/19/literature-of-exile-the-ashour-barghouti-family/>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

dışında ayrı kaldıkları halde evlilikleri devam etti.²² O, bu kısa görüşmeleri *Atyâf* (Hayaletler) adlı romanında şu şekilde ifade etmiştir:

*Tehcirinden yedi yıl sonra Murîd, Kahire'deki evimize bizimle yaşamak için değil, her biri güvenlikten sorumlu makamlar tarafından önceden verilmiş bir izinle belirlenen kısa ziyaretler için dönebilecekti. Kahire Havalimanı'na vardığında bir havalimanı yetkilisi pasaportunu damgalar ve üzerine 'Bir hafta yenilenemez' veya 'Yalnızca iki hafta' diye bir not yazdı. Onunla havaalanında buluşurduk. Onu havaalanında uğurlayın. Yaz tatilimizde ona gidene kadar bekleyin ya da bizi tekrar ziyaret etmesine izin verilmesi umuduyla bir kez daha dilekçe verin. Bu durum bir on yıl daha sürdü.*²³

Âşûr'un, akademik kariyerinin yanı sıra siyasi aktivist yönü de vardır. Cumhurbaşkanı Enver Sedat'ın, İsrail ile ilişkileri normalleştirme politikasına karşı çıkarak Mısır Üniversitelerinde Siyonizm'e Karşı Ulusal Komite'nin kurulmasına yardım etti. Daha sonra Hüsnü Mübarek rejimi akademik hayata müdahale etmeye başlayınca üniversitelerin bağımsızlığı için üniversite profesörlerinden oluşan 9 Mart Grubu'nun kurulmasına yardım ederek hareketin aktif bir üyesi oldu.²⁴ Âşûr, yazdığı bir denemede siyasi görüşleriyle ilgili şu ifadeleri kullanmıştır: *Ben bir Arap kadınıyım ve üçüncü dünya vatandaşıyım. Her iki durumda da mirasım boğuluyor.. Nefsi müdafaa ve özdeşleştiğim ya da benim gibi olan sayısız kişiyi savunmak için yazıyorum.*²⁵

Yazmayı bıraktığı dönemde çıkan sağlık sorunları nedeniyle yazmaya tekrar başlayan Âşûr, birçok kez yatağa mahkûm oldu. Aktiviteleri sınırlanmış olsa da yazılarını yazmaya devam etti. Aralık 2010 ve Şubat 2013'te beyindeki tümörün çıkarılması için bir dizi ameliyat geçirdiğinden dolayı Mısır'ın 25 Ocak Devrimi sırasında olayların dışında kalan Âşûr, Eylül 2014'te rahatsızlığı artınca yazmayı bıraktı.²⁶

²² Elnahla, <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

²³ Mlynxquale, <https://arablit.org/2014/12/01/snapshots-from-a-life-egyptian-novelist-radwa-ashour-1946-2014/>, (Erişim tarihi: 11.05.2022).

²⁴ Elnahla, <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

²⁵ Marina Warner, "Radwa Ashour Obituary", (08.12.2014), <https://www.theguardian.com/books/2014/dec/08/radwa-ashour>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

²⁶ "100 African Women Writers: 5.Radwa Ashour", <http://www.bookshybooks.com/2017/03/100africanwomenwriters-5-radwa-ashour.html>, (Erişim tarihi: 17.05.2022).

Âşûr, hastalığı neticesinde 30 Kasım 2014 tarihinde Kahire’de vefat etti.²⁷ Vefatıyla ilgili sosyal medyada başta eşi olmak üzere birçok kişi paylaşımında bulundu. Vefatından üç gün önce roman yazarı Ehdaf Suveyf: *Radvâ Âşûr: Çabuk iyileş. Sana ihtiyacımız var* , vefatından sonra da *Sevgili arkadaşım huzur: Radvâ Âşûr. Şimdi sessizlik tweetini attı. Mısırlı roman yazarı Mîrâl et-Tahâvî de onun hakkında şunları yazdı: Radvâ Âşûr...bize yazmayı sevmeyi öğrettin...Güle güle!.* Gazeteci Emîra Huveydî de şunları yazdı: *Romancı, edebiyat profesörü, entelektüel, eleştirmen ve en güzel, nazik ruh Radvâ Âşûr öldü.* Eşi Murîd el-Berğûsî de bir tweetinde: *Radvâ Âşûr ile 42 yıl. Evet. Hayat bu kadar cömert olabilir*²⁸ şeklinde ona olan duygularını ifade eder.

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Kendinden emin tavrıyla yüzlerce öğrenciye edebiyatı sevmeyi öğreten Mısırlı ünlü yazar Radvâ Âşûr, yazı çalışmalarına bir süre ara vermiş; ara verme sebeplerini de gazete ve makalelerinde dile getirmiştir. 1969’da Zagazig’de genç yazarlar konferansına katılan Âşûr, *el-Ehrâm* gazetesine verdiği röportajda bu konferansta, *Etrafıma baktığımda Bahâ Tâhir, Yahya Taher Abdullah, İbrahim Aslan, Abdulhakîm Kâsım, Emel Dunkul ve diğerlerini gördüm* diyerek başarılı yazarların karşısında kendini eksik olarak değerlendirdiğinden *Hiçbir şey kanıtlamayan bir kısa öykü dışında ne yazmıştım? Bu beni daha da korkuttu ve yazmayı bıraktım* şeklinde ifade etmiştir. Âşûr, “Yazma Deneyimim” adlı makalesinde yetenekli olup olmadığı sorusunun kendisini rahatsız ettiğini söylemiş; 70’li yıllarda *Yazmaktan vazgeçtim. İyi olmadığını söyledim ve kararım bir giyotin kadar keskin ve kararlı bir şekilde can buldu* demiştir.

Sağlık sorunları ortaya çıkana dek yazı yeteneğinin olup olmadığı sorusu onun aklından çıkmaz. Onu tekrar yazmaya sevk eden sağlık sorunları hayatı boyunca devam eder. Âşûr, *birdenbire, yazının ısrarcı, ısrarlı bir varlıkla yeniden ortaya çıktığını gördüm* diyerek 1980 yılında yazmaya geri döner.²⁹ Bu süreçte hiçbir şeyin yazmayı, yazmaktan daha iyi öğretmediğini keşfetmiştir. 1983 yılında ilk kitabı *er-Rihle: Eyyâm Tâlîbe*

²⁷ Emîra Hâmid, “Radvâ Âşûr (1946-2014)”, <https://faharas.net/radwa-ashour/> , (Erişim tarihi: 20.05.2022).

²⁸ Mlynxqualey, <https://arablit.org/2014/12/01/beloved-egyptian-novelist-radwa-ashour/> , (Erişim tarihi: 11.05.2022).

²⁹ M. Lynx Qualey, “Writing, teaching, living: Egyptian novelist Radwa Ashour”, *Egypt Independent*, 2011, <https://www.egyptindependent.com/writing-teaching-living-egyptian-novelist-radwa-ashour/> , (Erişim tarihi: 13.07.2021).

Mısriyye fî Emrîkâ (Yolculuk: Mısırlı Bir Kız Öğrencinin Amerika'daki Günleri)'dan iki yıl sonra *Hacer Dâfi* (Sıcak Taş) romanları yayınlanmıştır.³⁰

Radvâ Âşûr'un, Körfez Savaşından yola çıkarak yazdığı *Sulâsiyyetu Ğırnâta* (Gırnata Üçlemesi), Deyr Yasin katliamının ele alındığı *Atyâf* (Hayaletler) gibi birçok eserinde Filistin konusu yer alsa da 2010'da yazdığı *Tantûriyye* (Tantûriye) adlı romana kadar kendisini rahatsız eden Filistin konusunu doğrudan yazmamıştır. Âşûr, Mısır özel gazetesi *el-Mısırî el-Yevm*'e şöyle söylemiştir:

*Yıllardır nekbe hakkında yazmak istiyordum ve şimdi 60 yaşına geldim. Bu hayattan ayrılmadan önce istediklerimi elde etmek istiyorum.*³¹

Başarılı romanlarıyla tanınan Âşûr, eserlerinde sürgün ve yerinden edilme temasını sıklıkla kullanır. *Sulâsiyyetu Ğırnâta* (Gırnata Üçlemesi)'da orta çağ İspanya'sında Müslüman bir ailenin mülksüzleştirilmesini; *Ferec* (Ferahlık)'de genç bir kızın hapisteki politik aktivist babasını ziyareti ve onun mücadelesini anlamaya başlamasını; *Tantûriyye* (Tantûriye)'de 1948 öncesinde köyünden sürülen on üç yaşındaki bir kızın hikâyesini anlatır.³² Eserlerinde karamsarlık mesajları vermeyi doğru bulmayan Âşûr, romanlarını yenilgiyle başa çıkmak ve zorluklara karşı direnmek için kullanır.³³

1992'de yayınlanan *Sirâc* (Kandil) romanının çevirmeni Barbara Romaine, kitabın İngilizce baskısının önsözünde, romanın benzersiz yönlerinden birinin, *Arap edebiyatında ender görülen bir şeyi... Arap toplumlarında kölelik uygulamasını* tasvir etmesi olduğunu yazar. Âşûr, *Sirâc*'da, Basra Körfezi'ndeki hayali bir adada geçen Sinbad'a benzer bir macerayı, sömürgeci ve tiranlar hakkında şefkatli bir alegoriyle harmanlamıştır.³⁴

Sulâsiyyetu Ğırnâta (Gırnata Üçlemesi)'nın 2003 yılında yayınlanan İngilizce çevirisinin önsözünde Maria Rosa Menocal da şöyle yazmıştır: '*Granada*', 1942'de İslam krallığı Gırnata'nın Kastilya'yı ele geçirdikten sonrasını anlatan tarihi kurgu eseridir.

³⁰ Elnahla, <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

³¹ Qualey, <https://www.egyptindependent.com/writing-teaching-living-egyptian-novelist-radwa-ashour/>, (Erişim tarihi: 13.07.2021).

³² Williams, <https://glli-us.org/2020/11/19/literature-of-exile-the-ashour-barghouti-family/>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

³³ Elnahla, <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

³⁴ Warner, <https://www.theguardian.com/books/2014/dec/08/radwa-ashour>, (Erişim tarihi: 14.07.2021).

*Geniş bir ailenin Müslüman topluluk için bu siyasi felaketin sonuçlarıyla boğuşmasını anlatır.*³⁵

Çevresindeki pek çok yazar gibi Âşûr da tarihi kurguyu yalnızca geçmişin izini sürmek için değil, çoğunlukla sansür koşulları altında, var olan baskıya daha ayrıntılı bakabilmek için bunu bir mercek olarak kullanmıştır. *Eskâl min Radvâ* (Radvâ'dan Daha Ağır), *Ferec* (Ferahlık) ve *Tantûriyye* (Tantûriye) gibi yeni romanlarını yarı kurgu yarı otobiyografiden oluşan farklı bir formda yazmıştır.³⁶

Âşûr, birçok edebiyat ödülüyle onurlandırılmıştır. Âşûr'un en ünlü eseri *Sulâsiyyetu Ğırnâta* (Gırnata Üçlemesi), 1994 yılında Kahire Uluslararası Kitap Fuarı Yılın Kitabı Ödülü'nü kazanırken, 1995 yılında Birinci Arap Kadın Kitap Fuarı'nda da birincilik ödülünü kazanır. Üçleme ayrıca 2011'de Arap Yazarlar Birliği tarafından en iyi 100 edebi eserden biri seçilmiştir. Roman, aralarında İngilizce ve İspanyolcanın da bulunduğu farklı dillere çevrilmiştir. 2007 yılında Constantine Cavafy Edebiyat ödülü, 2009 yılında İtalya'da edebî eleştiri dalında Cardarelli ödülü, 2012 yılında Sultânü'l-'Uveys roman ve hikâye ödülünü kazanır.³⁷

Âşûr aynı zamanda eşi Murîd el-Berğûsî'nin *Muntasıfu'l-Leyl ve Kasâid Uhrâ* (Gece Yarısı ve Diğer Kasideler) şiir koleksiyonunu *Midnight and Other Poems* adıyla İngilizce'ye çevirmiştir.³⁸

Radvâ Âşûr, birçok konferans ve Arap şehirlerinden Beyrut, Şam, Doha, Bahreyn, Tunus'ta ve bunlar dışında İspanya'da Gırnata, Barcelona ve Zaragoza Üniversiteleri, Amerika Birleşik Devletleri'nde Harvard ve Kolombiya Üniversiteleri, İngiltere'de Cambridge ve Essex Üniversitelerinde akademik toplantılara katılım sağlamıştır.³⁹

³⁵ "100 African Women Writers: 5.Radwa Ashour",

<http://www.bookshybooks.com/2017/03/100africanwomenwriters-5-radwa-ashour.html> , (Erişim tarihi: 17.05.2022).

³⁶ Warner, <https://www.theguardian.com/books/2014/dec/08/radwa-ashour> , (Erişim tarihi: 14.07.2021).

³⁷ Hâmid, <https://faharas.net/radwa-ashour/> , (Erişim tarihi: 20.05.2022).

³⁸ Williams, <https://glli-us.org/2020/11/19/literature-of-exile-the-ashour-barghouti-family/> , (Erişim tarihi: 14.07.2021).

³⁹ "Radvâ Âşûr Rivâiyye Mısıriyye", https://areq.net/m/رضوى_عاشور.html , (Erişim tarihi: 17.05.2022).

1.3. ESERLERİ

Mısırlı akademisyen, aktivist yazar Radvâ Âşûr; roman, hikâye, otobiyografi, edebî eleştiri ve tercüme olmak üzere farklı türde birçok eser kaleme almıştır. Bunlardan bazıları başta İngilizce olmak üzere farklı dillere tercüme edilmiştir.

Hikâye ve Romanları

1. *Hacer Dâfi* (Sıcak Taş), Dâru'l-Mustakbel, Kahire, 1985.
2. *Hadîce ve Sûsan* (Hatice ve Susan), Dâru'l-Hilâl, Kahire, 1987.
3. *Raeytu 'n-Nahl* (Hurma Ağacını Gördüm), (Hikâye koleksiyonu), el-Hey'etu'l-Mısriyyetu'l-Âmme li'l-Kitâb, Kahire, 1987.
4. *Sirâc* (Kandil), Dâru'l-Hilâl, Kahire, 1992.
5. *Ğirnâta* (Gırnata), Üçleme'nin ilk kısmı, Dâru'l-Hilâl, 1994.
6. *Meryem ve 'r-Rahîl* (Meryem ve Göç), Üçleme'nin ikinci ve üçüncü kısmı, Dâru'l-Hilâl, 1995. (İkinci baskı *Sulâsiyyetu Ğirnâta* adıyla yayınlanmıştır), el-Muessesetu'l-'Arabiyye li'n-Neşr, Beyrut, 1998. Üçüncü baskı; Dâru's-Şurûk, Kahire, 2001.
7. *Atyâf* (Hayaletler), Dâru'l-Hilâl, Kahire, 1999, el-Muessesetu'l-'Arabiyye li'd-Dirâsât ve'n-Neşr, Beyrut, 1999.
8. *Tekârîru 's-Seyyide Râ* (Bayan Râ'nın Raporları), (Hikâye), Dâru's-Şurûk, Kahire, 2001.
9. *Kıt'a min Ūrubâ* (Avrupa'dan Bir Parça), el-Merkezu's-Sekâfi'l-'Arabî, Beyrut, 2003; ed-Dâru'l-Beydâ' ve Dâru's-Şurûk, Kahire, 2003.
10. *Ferec* (Ferahlık), Dâru's-Şurûk, Kahire, 2008.
11. *Tantûriyye* (Tantûra), Dâru's-Şurûk, Kahire, 2010.

Edebî Eleştiri Yazıları

1. *el-Bahs 'an Nazariyye li'l-Edeb: Dirâsetu li'l-Kitâbâtî 'n-Nakdiyyeti 'l-Afro – Emrîkiyye* (İngilizce: *The Search for a Black Poetics: A Study of Afro-American Critical Writings*) (Edebî Eleştiri Araştırması: Afro-Amerikan Eleştiri Yazıları Üzerine Bir Araştırma), Doktora tezi, 1975.

2. *et-Tarîk ile 'l-Haymeti 'l-Uhrâ: Dirâse fî A 'mâl Ğassân Kenefânî* (Öteki Obaya: Ğassân Kenefânî'nin Çalışmaları Hakkında Araştırma), Dâru'l-Âdâb, Beyrut, 1977.

3. *Cibrân and Blake* (Cibrân ve Blake), İngilizce, eş-Şu'betu'l-Kavmiyye li Unesco, Kahire, 1978.

4. *et-Tâbi 'Yenhadu* (Tâbi Olan Uyanıyor), (Batı Afrika hakkında roman), Dâru İbn Rüşd, Beyrut, 1980.

5. *Fi 'n-Nakdi 't-Tatbîkî: Sayyâdu 'z-Zâkira* (Hafızanın Avcıları), el-Merkezu's-Sekâfil-'Arabî, Beyrut ve 'd-Dâru'l-Beyda, 2001.

6. *Tahrîr bi 'l-İştirâk me 'a Âharîn, Zâkira li 'l-Mustakbel: Mevsû 'atu 'l-Kâtibâti 'l-'Arabiyye* (Arap Kadın Yazarlar Ansiklopedisi), 4 cilt, Muessesetu Nûr li Dirâsât ve Ebhâsi 'l-Mer'eti 'l-Arabîyye ve 'l-Meclisu 'l-A 'lâ li 's-Sekâfe, Kahire, 2004.

7. *el-Hadâsetu 'l-Mumkine: eş-Şidyâk ve 's-Sâk ale 's-Sâk: er-Rivâyetu 'l-Ûlâ fî 'l-Edebi 'l-'Arabiyyi 'l-Hadîs* (Mümkün Modernite), Dâru's-Şurûk, Kahire, 2009.

Tercümeleri

1. *el-İşrâf ale 't-Terceme: li 'l-Cüz 'i 't-Tâsi ' min Mevsû 'a Cambridge fî 'n-Nakdi 'l-Edebî; el-Karnu 'l- 'İşrûn: el-Medâhilu 't-Târîhiyye ve 'l-Felsefiyye ve 'n-Nefsiyye* (Edebiyat Eleştirisinde Cambridge Ansiklopedisi 9. cilt 20. yy. : Tarihî, Felsefî ve Psikolojik Başlangıçlar), el-Meclisu 'l-A 'lâ li 's-Sekâfe, 2005.

2. Murîd el-Berġûsî, *Muntasıfu 'l-Leyl ve Kasâid Uhrâ* (Gece Yarısı ve Diğer Kasideler), (Şiir koleksiyonunun Arapça'dan İngilizce'ye çevirisi), *Midnight and Other Poems*, Arc Publications, Lanc. 2008.

Otobiyografi Eserleri

1. *er-Rihle: Eyyâmu Tâlibe Mısıriyye fî Emrikâ* (Yolculuk: Mısırlı Bir Kız Öğrencinin Amerika'daki Günleri), Dâru'l-Âdâb, Beyrut, 1983.

2. *Eskâl min Radvâ: Mekâtı ' min Sîra Zâtiyye* (Radvâ'dan Daha Ağır: Hayat Hikâyesinden Kesitler), Dâru's-Şurûk, Kahire, 2013.

3. *es-Sarha (Mekâtı' min Sîra Zâtiyye)* (Çığlık - Hayat Hikâyesinden Kesitler), Dâru'ş-Şurûk, Kahire, 2015.⁴⁰

---

⁴⁰ “Radvâ Âşûr Rivâiyye Mısriyye”, https://areq.net/m/رضوى_عاشور.html , (Erişim tarihi: 17.05.2022).

İKİNCİ BÖLÜM

RAEYTU'N-NAHL ADLI HİKÂYE KOLEKSİYONUNUN TEKNİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Radvâ Âşûr'un ilk hikâye koleksiyonu olan *Raeytu'n-Nahl* (Hurma Ağacını Gördüm), ilk kez 1987 yılında Kahire'de bulunan el-Hey'etu'l-Mısriyyetu'l-Âmme li'l-Kitâb tarafından yayımlanmıştır. 2015 yılında da Dâru's-Şurûk tarafından tekrar baskıya alınmıştır. Bu hikâye koleksiyonu; 114 sayfa olup sekiz hikâye ve kısa hikâyeler başlığı altında beş satırı aşmayan kısalıkta otuz hikâyeden oluşmaktadır.⁴¹ Bu hikâyeler sırasıyla şunlardır: Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor), Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General), el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor), Fi'l-Hucrati'l-Bârîde (Soğuk Odada), Fi Dav'i'l-Kamer (Ay Işığında), Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün), Ğurbe (Gurbet) ve Raeytu'n-Nahl (Hurma Ağacını Gördüm).

Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) hikâyesinde, Fehmî Abdussettâr adında bir dedenin üniversite okuyan torunu Nâdiye ile ilgili kaygıları anlatılmıştır. Üniversiteye gelen dedenin bölüm başkanı Doktor Kâsım ile torununun durumu hakkında konuştuğu anlar, o anda odada bulunan Kamelya'nın anlatımıyla okuyucuya sunulur.

Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General) hikâyesi, tiyatro oyuncusu kız ve onunla evlenmek isteyen Generalin etrafında dönmektedir. Koleksiyonun en hacimli hikâyesi, bir tiyatro oyunuyla başlar.

el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor) hikâyesinde, parkta çocuğuyla top oynayan bir annenin yakınlarındaki bir bankta oturan yaşlı adamı fark etmesi ve ondan korkması, bir süre sonra da çocuğuyla oynamaya devam edişi anlatılır.

Fi'l-Hucrati'l-Bârîde (Soğuk Odada) hikâyesinde, bir kadının ameliyata hazırlanması ve ameliyat anında hissettikleri, düşünceleri kendi ağzından anlatılır. Hikâye kadının, kısa operasyon sonrası eşiyle hastaneden ayrıldığı sırada biter.

---

⁴¹ Âşûr, *Raeytu'n-Nahl*, Dâru's-Şurûk, (2. baskı), Kahire 2017, 114. Çalışmamızda, eserin bu baskısı esas alınmıştır ve hikâyeye yapılan göndermeler metinde parantez içinde sayfa numaralarıyla gösterilecektir.

Fî Dav'i'l-Kamer (Ay Işığında) hikâyesinde, Seniye'nin hizmetçi olarak çalıştığı eve gelen misafirlerin yanlarında küçük bir hizmetçi kız getirip soğukta dışarıda bekletmeleri, Seniye'nin kızı fark edip içeriye alarak onunla ilgilenmesi anlatılır.

Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyesi, bir üniversite hocasının eğitimde kırkınıcı yılını doldurduğu günü anlatır. Hikâyede, hocasının o güne uyandıktan sonra o güne yaraşır şekilde hazırlanıp fakülteye gidişi, ders verdiği salondaki hareketliliği, yapılan hazırlıkları görünce kendisine sürpriz yapılacağını zannedip heyecanlanması ve salona girdikten sonra yaşadığı hayal kırıklığıyla eve dönüşü anlatılır.

Ğurbe (Gurbet) hikâyesinde, üniversite eğitimi için yurt dışında bulunan Mısırlı bir kızın yaşadıkları anlatılır. Kız, okuduğu sırada aynı ülkede olsa da kendisi gibi ailesinden ayrı üniversite okuyan kız kardeşi Hamide'den bir mektup alır. Gelen mektupta, kızlarını uzakta okuttuğu için köyde tepki alan babalarının onları okutma konusundaki kararlılığı vurgulanır. Bunun yanı sıra kızın üniversitede tanıştığı Fâlih, ardından da Matthew ile arkadaşlığına yer verilir.

Raeytu'n-Nahl (Hurma Ağacını Gördüm) hikâyesinde, çiftçi bir ailenin kızı olan Fevziye'nin, bitki yetiştirme merakından dolayı çevresinden aldığı garip tepkiler, bitkilere olan ilgisinin bir delilik olarak adlandırılması ve ailesinin bir tohumu veya ağaca ne kadar değer verdiği anlatılır.

2.1. YURÎDU EN YETMEİN (EMİN OLMAK İSTİYOR)

2.1.1. Hikâyenin Tanıtımı

Radvâ Âşûr'un, *Raeytu'n-Nahl* (Hurma Ağacını Gördüm) adlı hikâye koleksiyonunda ilk sırada yer alan hikâyesidir. Yazar, Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) adlı hikâyesini 1987 yılında kaleme almıştır.

Hikâye, Fehmî Abdussettâr'ın, torunu Nâdiye ile ilgili bilgi almak için üniversiteye gelmesiyle başlar. Bölümdeki bir hocayla konuşan dede Fehmî Abdussettâr, torununun ders notları, derse katılımı ve davranışlarından haberdar olup torununun durumundan emin olmak ister. Dede, bölüm başkanı Doktor Kâsım'dan sınıfların ders programlarını göstererek kendisine yardımcı olmasını ister. Hikâye, dedenin, torunu

Nâdiye'nin dersten çıkmasını beklerken biter. Hikâyenin tamamında dede Fehmî Abdussettâr'ın kendi büyüttüğü, şehit oğlundan olan torunu Nâdiye hakkındaki kaygılarını giderme çabası işlenmiştir.

2.1.2. Olay Örgüsü

Hikâye, Abdulkâdir amcanın yanında getirdiği bir adamla Doktor Kâsım'ın odasına girmesiyle başlar. Abdulkâdir amca, yanındaki adamı hocaya tanıtır ve odadan çıkar. Bu adam, Fehmî Abdussettâr'dır. Şehit oğlunun kızı Nâdiye'nin ders notları, devam durumu ve davranışları hakkında bilgi almak için bir hocasıyla görüşmek üzere üniversiteye gelir. Doktor Kâsım, dede Fehmî Abdussettâr'dan önündeki kağıtları bitirene kadar oturup beklemesini isteyerek sonrasında onu dinleyeceğini söyler. Dede Fehmî Abdussettâr, odada hocanın işini bitirmesini beklemek için hikâyenin anlatıcısı olan Kamelya'nın yanına oturur.

İşini bitiren Doktor Kâsım'ın, dedeye dönüp nasıl yardımcı olabileceğini sorması üzerine aralarında şöyle bir konuşma geçer:

- *Ben Fehmî Abdussettâr, şehit babasıyım ve torunum Nâdiye Ahmet Fehmî Abdussettâr sizin öğrenciniz.*
  - *Öğrenci kaçınıcı sınıfta?*
  - *Birinci sınıfta.*
  - *Ben, birinci sınıf öğrencilerine ders vermiyorum. Ama bölüm başkanıyım.*
- Sorun nedir?*

Adam mahcubiyetle gülümsedi:

- *Yok, Allah'a şükür bir sorun yok. Ben sadece emin olmak istiyorum. Kız derslere katılıyor mu? O, çalışkan mı? Davranışları iyi mi? Emin olmak istiyorum! (s. 8-9)*

Doktor Kâsım duyduklarına gülümseyerek Fehmî Abdussettâr'a sene sonunda sınav sonuçlarını görünce emin olacağını söyler. Bunun üzerine dede ciddi bir tonda Nâdiye'yi anlatır. Doktor Kâsım, önündeki kağıtları çevirmeye başlar ve dedenin sözünü keser:

- *Benden istediğiniz şey tam olarak neydi?*

- *Size söyledim Doktor Bey, tek bir şey istiyorum, emin olmak istiyorum!*
- *Nasıl?!!* (s. 10)

Doktorun artık sabrı tükenir. O anda kapı çalınır ve ellerinde Port Sa'id gezisi için hazırladıkları afişle öğrenciler içeri girer. Doktor Kâsım, afişi imzaladıktan sonra öğrenciler çıkar ve Fehmî Abdussettâr, hocanın sorusunu cevaplar:

- *Demek istiyorum ki mesela senin yönetimin bana derslerin ve konuşmacıların isim listesini verirse yapabileceğim..* (s. 11)

Odada oturan Kamelya, ders saatleri ve öğretim görevlilerinin yazılı olduğu listeyi dede Fehmî Abdussettâr'a göstermek için gönüllü olur. Dede listeyi yazarken Kamelya da birkaç öğrenciyle konuşur. Yazma işini bitiren dede Kamelya'ya, birinci sınıfların perşembe günü dersinin olmadığını ama Nâdiye'nin üniversiteye geldiğini söyler. Bunun üzerine Kamelya, Nâdiye'nin hangi şubede olduğunu sorar. Torununun hangi şubede olduğunu bilmeyen dede, altı şubenin de ders programını alır.

Kamelya, dede Fehmî Abdussettâr'ın yanından ayrılmak üzereyken Nâdiye ile karşılaşır. Dede hemen Nâdiye'nin şubesini öğrenir. Nâdiye, dedesinin onun ders programını almak için geldiğini duyunca yüzünün ifadesi değişir, gözleri dolar. Dersinin olduğunu söyleyerek oradan uzaklaşan Nâdiye, Port Sa'id gezisine gitmek istediğini söyler. Nâdiye, dedesinin olumsuz cevabını duysa da gitmek istediğini tekrar eder, gitmekte kararlıdır. Dede Fehmî Abdussettâr, Kamelya'ya geziye gidip gitmeyeceğini sorar. Torununun geziye katılacak hoca ve asistanların gözetiminde olduğundan emin olmak ister. Nâdiye'nin geziye giderek memleketini tanıması ve babasının uğruna şehit olduğu yeri görmesi bakımından bunun bir fırsat olduğunu düşünür.

Kamelya, dede Fehmî Abdussettâr'ın yanından ayrılıp Doktor Kâsım'ın odasına geri döner. Fakülteden ayrılırken dedenin Abdulkâdir amcanın yanında oturduğunu gören Kamelya, onun Nâdiye'nin dersinin bitmesini beklediğini duyar. Fakülteden Port Sa'id gezisini düşünerek ayrılan Kamelya, geziye katılmaya karar verir.

2.1.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Anlatma esasına bağlı edebî türlerin tamamı iki temel unsura dayanır. Bunlar; “anlatıcı/hikâyecî” ve “anlatılan/hikâye”dir. Söz konusu eserlerin özünü oluşturan “anlatma/tahkiye”, ancak “anlatıcı/hikâyecî” ve “anlatılan/hikâye”den meydana gelir. Kimi zaman bu iki temel unsurun eserdeki konumu, işlev ve önemi tartışılrsa da bunlardan birinin yokluğu, eserin yokluğuyla eşittir.⁴²

Anlatılanın şekillenmesi açısından da bakış açısının önemi göz ardı edilemez. Anlatma esasına bağlı edebî eserlerde, olay örgüsü, zaman, mekân ve kişiler bakış açısına bağlıdır. *Bakış açısı, anlatma esasına bağlı metinlerde vaka zincirinin ve bu zincirin meydana gelmesinde kullanılan mekân, zaman, şahıs kadrosu gibi unsurların kim tarafından görüldüğü, idrâk edildiği ve kim tarafından, kime nakledilmekte olduğu sorularına verilen cevaptan başka bir şey değildir.*⁴³

Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) hikâyesinde anlatıcı, müşahit/gözlemci bakış açılı ben anlatıcıdır. Hikâyenin içinde yer alan anlatıcı; olay, zaman ve mekân unsurlarını kendi bakış açısından sunar. Gözlemci anlatıcı, genelde hikâyede ağırlıklı bir kişilik olarak yer almaz. Çünkü o, olayları etkilemek için değil, olup biteni gözlemleyip bir kamera tarafsızlığıyla okuyucuya aktarmak için vardır.⁴⁴ Bu ben bakış açılı anlatıcı, diğer hikâyeleri incelerken değineceğimiz hâkim bakış açılı ve kahraman bakış açılı anlatıcıdan daha az bilgilidir.

Yazar, hikâyenin tamamında merkeze Fehmî Abdussettâr'ı alır. Kamelya'nın bakış açısıyla, dede Fehmî Abdussettâr, Doktor Kâsım ve Nâdiye gözlemlenir ve yorum katılmaksızın aktarılır. Anlatımın çoğu diyaloglardan oluşur:

Doktor Kâsım başını kaldırdı.. Dedi:

- *Evet, nasıl yardımcı olabilirim?*

Adam, önceki cümlelerini tekrarladı:

- *Ben Fehmî Abdussettâr, şehit babasıyım ve torunum Nâdiye Ahmet Fehmî Abdussettâr sizin öğrenciniz.*

⁴² Çetişli, 101.

⁴³ Şerif Aktaş, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, (2. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 1991, 84.

⁴⁴ Mehmet Tekin, *Roman Sanatı: Romanın Unsurları*, (18. basım), Ötüken Yayınları, İstanbul 2020, 56.

- Öğrenci kaçınıcı sınıfta?
- Birinci sınıfta.
- Ben, birinci sınıf öğrencilerine ders vermiyorum. Ama bölüm başkanıyım.

Sorun nedir?

Adam mahcubiyetle gülümsedi:

- Yok, Allah'a şükür bir sorun yok. Ben sadece emin olmak istiyorum. Kız derslere katılıyor mu? O, çalışkan mı? Davranışları iyi mi? Emin olmak istiyorum!

Doktor Kâsım gülümsedi ve sadece onu iyi tanıyanların anlayacağı alaycı bir üslupla dedi:

- Sene sonunda sınav sonuçları açıklandığı vakit emin olacaksın! (s. 8-9)

Adama listenin olduğu yeri göstermeye gönüllü oldum. Benim peşimden geldi, onu götürdüm. Sonra torunuyla ilgili olanı yazması için onu bıraktım ve dördüncü sınıftan birkaç öğrenciyle çene çalmak için durdum. (s. 11)

Adamı bırakıp tezimle ilgili değerlendirmesini dinlemek için Doktor Kâsım'ın odasına geri döndüm. (s. 14)

Hikâyenin anlatıcısı Kamelya'nın arka planında yazar Radvâ Âşûr'un olması mümkündür. Üniversitede asistanlık yapmış olan Âşûr, yaşadığı bir olayı Kamelya'nın ağzından anlatmış olabilir.

2.1.4. Zaman

Anlatma esasına bağlı edebî türlerin temel unsurlarından bir diğeri zamandır ve eserlerde iki farklı zaman söz konusudur. Bunlar; “vaka zamanı” ve “anlatma zamanı”dır. Vaka zamanı, anlatılan olay örgüsünün yaşandığı zamandır.⁴⁵ Anlatma zamanı ise anlatıcının bu olayları okuyucuya naklettiği zaman olarak tanımlanır.⁴⁶ Yazarın anlatma zamanı diğeri bir deyişle hikâyenin kaleme alındığı zaman 1987 yılıdır.

⁴⁵ Çetişli, 96.

⁴⁶ Çetişli, 98.

Yurîdu en Yetmein hikâyesi, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Hikâye, Fehmî Abdussettâr'ın Doktor Kâsım'ın odasına girmesiyle başlar. Odada bulunan Kamelya ile ders çizelgesine bakmaya giden dede Fehmî Abdussettâr'ın, torunu Nâdiye'nin dersten çıkmasını beklemesiyle biter.

Yazar, vaka zamanına dair kesin bir bilgi vermemektedir. Yalnızca hikâyenin sonunda, anlatıcı Kamelya'nın fakülteden çıkarken dede Fehmî Abdussettâr ile konuşmasının üzerinden iki saat geçtiği belirtilmiştir:

Bundan iki saat sonra fakülteden ayrılırken adam, Abdulkâdir amcanın yanında hasır sandalyede oturuyordu. İkisi sohbet ediyorlardı. (s. 14)

2.1.5. Mekân

Anlatma esasına bağlı edebî türlerin yapı unsurlarından biri de mekândır. Kişilerin yaşadıkları olayların gerçekleştiği hayalî veya gerçek bir mekân vardır. Mekân, söz konusu türlerde yaşanan olayların sahnesidir.⁴⁷

Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) hikâyesi, olay örgüsü ve olayların gerçekleştiği zaman diliminden anlaşılacağı üzere dar bir mekâna sahiptir. Olaylar bir üniversitenin fakültesinde geçer. Doktor Kâsım'ın fakültedeki odasında dede Fehmî Abdussettâr ile aralarında geçen konuşmalar Kamelya tarafından nakledilir:

Bir an için Doktor Kâsım, adamın varlığını, onun odada oturduğunu tamamen unutmuş gibi gözüktü. (s. 10)

Dede Fehmî Abdussettâr, ders listelerinin girişte asılı olduğunu öğrenince Kamelya ile girişe inerler. Dede, ders programlarını not aldıktan sonra torunu Nâdiye ile karşılaşır. Kısa bir konuşmanın ardından Nâdiye dersine, dede de fakültenin girişinde duran Abdulkâdir amcanın yanına gider. Kamelya ise Doktor Kâsım'ın odasına geri döner:

Adamı bırakıp tezimle ilgili değerlendirmesini dinlemek için Doktor Kâsım'ın odasına geri döndüm.

---

⁴⁷ Çetişli, 100.

Bundan iki saat sonra fakülteden ayrılırken adam, Abdulkâdir amcanın yanında hasır sandalyede oturuyordu. (s. 14)

2.1.6. Kişiler

Kamelya

Hikâyenin anlatıcı kahramanıdır. Gözlemlediklerini olduğu gibi aktaran kişidir. Üniversitede asistan olan Kamelya, aynı zamanda yüksek lisans öğrencisidir. Kamelya, yazdığı yüksek lisans tezini değerlendirmesi için Doktor Kâsım'ın odasında beklediği esnada odaya Fehmî Abdussettâr girer:

Doktor Kâsım ondan, önündeki kağıtları bitirene kadar kendisini beklerken oturmasını istedi. Sonrasında onu dinleyebileceğini söyledi.

Adam yanıma oturdu. Ben de Doktor Kâsım'ın, yüksek lisans tezimin okuduğu kısmına dair değerlendirmelerini bana söylemesi için önündeki işini bitirmesini bekliyordum. (s. 8)

Kamelya, Doktor Kâsım ve Fehmî Abdussettâr arasında geçen konuşmaları dinledikten sonra fakültenin girişine inerek Fehmî Abdussettâr'a ders listelerini göstermeye gönüllü olur:

Adama listenin olduğu yeri göstermeye gönüllü oldum. Benim peşimden geldi, onu götürdüm. Sonra torunuyla ilgili olanı yazması için onu bıraktım ve dördüncü sınıftan birkaç öğrenciyle çene çalmak için durdum. (s. 11)

Kamelya, dede ile yapılacak Port Sa'id gezisi hakkında konuştuktan sonra tez değerlendirmesini dinlemek için Doktor Kâsım'ın odasına geri döner. Bir süre sonra fakülteden ayrılırken geziye gitme kararı alır ve kendi kendine şöyle söyler:

Hem rahatlamak hem de saçım için sıvı sabun ve naylon çoraplar almak için bir fırsat. (s. 14)

Fehmî Abdussettâr

Hikâyenin merkezinde yer alan kişidir. Şehit oğlundan olma torunu Nâdiye'nin okuluna bir hocasıyla konuşup içini rahatlatmak için gelmiştir. İri bir vücuda, esmer

yuvarlak bir yüze ve büyük ellere sahip olan yetmiş yedi yaşındaki Sa'idli⁴⁸ dede Fehmî Abdussettâr, eski bir elbise giyinmiş elinde bastonla Doktor Kâsım'ın odasındadır:

Adam, bedeninin iriliğine rağmen yaşlılığını belli ediyordu. Esmer ve yuvarlak bir yüzü vardı. Bu ayırt edilen kahverengi esmerlik Sa'id halkına aitti. Ve eski bir elbise giyinmişti, elinde de kaba bir baston vardı. (s. 8)

Fehmî Abdussettâr, kendini tanıttıktan sonra geliş amacını şöyle açıklar: “Ben sadece emin olmak istiyorum. Kız derslere katılıyor mu? O, çalışkan mı? Davranışları iyi mi? Emin olmak istiyorum!” (s. 9) Ancak sınav sonuçları açıklandığında emin olacağı cevabını alan dede, tekrar Nâdiye'den ve onun anne-babasından bahseder. Nâdiye'yi kendisi büyüten, onun için elinden geleni yaparken onu boş bırakmak istemeyen dede Fehmî Abdussettâr, torununa verdiği bir nasihati şöyle dile getirir:

- *Ben Sa'idliyim. Dedim ki: Nâdiye! İlim aydınlıktır. Ama ahlak, ilmin üstündedir ve utangaçlık da süstür. Arkadaşlarınla konuşuyorsun, zararı yok. Fakat ölçülü ve âdâbıyla. Onlardan herhangi birine gözlerini kaldırma. Bakışını indir. Zira, bakış fitnedir kızım. (s. 9-10)*

İçinin rahatlamasını sağlayacak şeyin ders saatleri ve öğretim görevlilerinin listesi olduğunu söyleyen dede, asistan Kamelya ile listelerin olduğu girişe iner. Nâdiye'nin şubesini bilmediği için bütün ders programını yazmak zorunda kalır. O sırada Nâdiye ile karşılaşır. Dedesinin, ders saatlerini yazdığını öğrenen Nâdiye'nin gözleri yaşla dolar. Dede onu gerektiği gibi korumak için her şeyi bilmek istediğini söyledikten sonra Nâdiye, dersine gitmek üzere oradan uzaklaşırken Port Sa'id gezisine katılmak istediğini söyler. İlk anda reddetse de Nâdiye'nin kararlılığı karşısında düşünmeye başlar:

Kız bizi bıraktı. Dedeysen bana doğru eğilip aynı kısık sesle sordu:

- *Sen gidecek misin?*
 - *Bilmiyorum, ama senin için rahat olsun ben gitmesem bile birçok asistan arkadaşım ve birkaç hoca da gidecek.*
 - *Sizin gözetiminizde olduğu müddetçe emin olmam gerekir.. Evet emin olmam gerekir. Ayrıca Port Sa'id gezisi Nâdiye'nin memleketini tanıması için bir fırsat. Bir de ..*

⁴⁸ Yukarı Mısır, <https://www.marefa.org/الصعيد>, (Erişim tarihi: 28.05.2022).

Adam hâlâ kendi kendine söyleniyormuş gibi alçak sesle konuşmaya devam ediyordu.

- *Evet memleketini tanır, bir de babasının mücadele edip uğruna şehit olduğu toprağın bir kısmını görür. (s. 13-14)*

Dede Fehmî Abdussettâr, torunu Nâdiye'nin dersi bitene kadar girişte Abdulkâdir amcanın yanında oturur, onunla sohbet eder.

Nâdiye

Kasım 1967 doğumlu olup annesi ona hamileyken babası şehit olmuş bir üniversite öğrencisidir. Çocuksu samimi bir yüzü olan Nâdiye, esmer, uzun boylu, sade giyimli ve uzun siyah saçlıdır. On yedi yaşında eşini kaybeden annesi bir daha evlenmemiş, kızına saygın bir hayat sağlamak için Birleşik Arap Emirlikleri'nde çalışmıştır. Onu dedesi büyüttmüştür:

- *Ama ben şu an emin olmak istiyorum. Doğru, ben onu gerektiği gibi büyüttüm ve elimden geleni yaptım.. Size onun bir şehit kızı olduğunu söylemiş miydim? Nâdiye'nin babası şehit olduğunda annesi ona hamileydi. Torum Nâdiye Ahmet Fehmî Abdussettâr, senin başkanlığını yaptığın bölümde öğrenci. Kasım 67'de doğdu. Annesi, Allah onu şereflendirsin, on yedi yaşında olmasına rağmen bir daha evlenmedi. Size, onun şimdi Birleşik Arap Emirlikleri'nde çalıştığını söylemiş miydim? (s. 9)*

Nâdiye'nin çocukluktan başka bir şey bulunmayan samimi bir yüzü vardı. Giysisinin sadeliği, mavi ince bir kurdelayla bağlanmış at kuyruğu halindeki uzun siyah saçı bunu destekliyordu. (s. 12)

Dede, kendi sorumluluğunda olan torununu kontrol altında tutmaya çalışır. Bunun yolu da Nâdiye'nin ders programına ulaşmaktan geçer. Okulda programı yazarken dedesini gören Nâdiye, duruma bozulur ve gözleri dolar. Dersine giderken de söz konusu geziye gitmek istediğini söyler. Dedesi kabul etmese de Nâdiye, geziye gitmekte kararlıdır:

Dede sordu:

- *Nâdiye, sen hangi şubedesin?*
- *(1 C) dede, neden?*

- *Senin ders saatlerini öğrenmek ve emin olmak için programını yazmaya geldim. Ama birinci sınıfın birçok gruba ayrıldığını fark ettim.*

Kızın birden ciddiyete bürünen yüzü gitgide somurtkanlığa dönüştü. Onun gözlerine dolan yaşa baktım belli etmeden o sitemle söylerken:

- *Ama dede..*

Onun sözünü kesti:

- *Ama ne? Seni gerektiği şekilde korumak ve desteklemek için her şeyi bilmek istiyorum..*

Kız, alt dudağını ısırды. Sonra beklenmedik bir şekilde ifade etti:

- *İzninle dede, dersim var..*

Kızın adımları uzaklaştı. Sonra bize doğru baktı, dedi:

- *Yeri gelmişken dede, Port Sa'id'e gezi var. Ben gitmek istiyorum.*

- *Port Sa'id'e?*

- *Evet.*

- *Hayır Nâdiye. Gerek yok gezilere gerek yok.*

- *Ama dede ben gitmek istiyorum, gideceğim! (s. 12-13)*

Doktor Kâsım

Nâdiye'nin öğrencisi olduğu bölümün başkanıdır. Dede Fehmî Abdussettâr, torunu Nâdiye'nin durumu hakkında bilgi almak için onunla görüşür. Fehmî Abdussettâr'ın sorduğu soruları cevaplarken sadece onu iyi tanıyanların anlayacağı alaycı bir üslup kullanır:

Doktor Kâsım başını kaldırdı.. Dedi:

- *Evet, nasıl yardımcı olabilirim?*

Adam, önceki cümlelerini tekrarladı:

- *Ben Fehmî 'Abdussettâr, şehit babasıyım ve torunum Nâdiye Ahmet Fehmî 'Abdussettâr sizin öğrenciniz.*

- *Öğrenci kaçınıcı sınıfta?*

- *Birinci sınıfta.*

- Ben, birinci sınıf öğrencilerine ders vermiyorum. Ama bölüm başkanıyım. Sorun nedir?

Adam mahcubiyetle gülümsedi:

- Yok, Allah'a şükür bir sorun yok. Ben sadece emin olmak istiyorum. Kız derslere katılıyor mu? O, çalışkan mı? Davranışları iyi mi? Emin olmak istiyorum!

Doktor Kâsım gülümsedi ve sadece onu iyi tanıyanların anlayacağı alaycı bir üslupla dedi:

- Sene sonunda sınav sonuçları açıklandığı vakit emin olacaksın! (s. 8-9)

Abdulkâdir Amca

Fakültenin küçük girişini koruyan polistir. Gün boyu hasır sandalyesinde oturur. Kıyafetleri çok eskidir, yazın pamuklu beyaz kışınsa yünlü siyah renkte giyer. Güzel küçük gözleri, neşe saçan bir yüzü, gür beyaz bıyığı olan yumuşak huylu biridir:

Abdulkâdir amca, fakültenin küçük girişini korumakla yükümlü polis memurudur. Onu gün boyu göğsünün üzerinden çaprazlamasına geçen ve metalik kolu olan geniş bir kayışla bağlanmak için sağ omzunun etrafını saran deri bir kuşakla ceketini bağlamış, hasır sandalyede otururken görürsün. Onun elbisesi -ister yaz aylarındaki pamuklu beyaz olsun ister kış aylarındaki yünlü siyah olanlar olsun- yillanmış ve polis olmasına bağlı olarak yetki, kuvvet ve korku işlenmeden kullanılmıştı. Güzel küçük gözleri, neşe saçan yüz hatları ve gür beyaz bıyığının yanı sıra dikkate değer bir yumuşak huyluluk sarıp sarmalıyordu onu. (s. 7)

2.1.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Yazar, Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) hikâyesinin merkezine dede Fehmî Abdussettâr'ı yerleştirir. Hikâye, gözlemci bakış açısıyla yazıldığından anlatımda kahramanların iç dünyalarına yer verilmemiştir.

Hikâye, fazlaca diyalogun geçtiği bir anlatıma sahiptir. Bu sayede okuyucu, Fehmî Abdussettâr'ın yaptığı konuşmalardan onun torununu kontrol altında tutma çabasını ve tedirginliğini anlar.

Yazar, kişiler hakkında bilgi verirken tasvir tekniğini kullanarak okuyucunun gözünde canlanmasını sağlar:

Abdulkâdir amca, fakültenin küçük girişini korumakla yükümlü polis memurudur. Onu gün boyu göğsünün üzerinden çaprazlamasına geçen ve metalik kolu olan geniş bir kayışla bağlanmak için sağ omzunun etrafını saran deri bir kuşakla ceketini bağlamış, hasır sandalyede otururken görürsün. Onun elbisesi -ister yaz aylarındaki pamuklu beyaz olsun ister kış aylarındaki yünlü siyah olanlar olsun- yıllanmış ve polis olmasına bağlı olarak yetki, kuvvet ve korku işlenmeden kullanılmıştı. Güzel küçük gözleri, neşe saçan yüz hatları ve gür beyaz bıyığının yanı sıra dikkate değer bir yumuşak huyluluk sarıp sarmalıyordu onu. (s. 7)

Adam, bedeninin iriliğine rağmen yaşlılığını belli ediyordu. Esmer ve yuvarlak bir yüzü vardı. Bu ayırt edilen kahverengi esmerlik Sa'id halkına aitti. Ve eski bir elbise giyinmişti, elinde de kaba bir baston vardı. (s. 8)

Nâdiye'nin çocukluktan başka bir şey bulunmayan samimi bir yüzü vardı. Giysisinin sadeliği, mavi ince bir kurdelayla bağlanmış at kuyruğu halindeki uzun siyah saçı bunu destekliyordu. (s. 12)

Hikâyenin genelinde dikkat çeken bir husus da yazarın kullandığı leitmotiv tekniğidir. Leitmotiv, bir tavır, hareket veya sözün eserde birden fazla tekrar edilmesidir. Leitmotiv, kahramana ait bir söz veya onun kullandığı jest ve mimikleri şeklinde gelirse bu, kahramanın çok belirgin bir özelliğidir. Bu teknik, edebî metne estetik bir değer katar.⁴⁹ Hikâyede, dede Fehmî Abdussettâr'ın "Emin olmak istiyorum" cümlesinin dört defa (s. 9, 10) ve "Emin olmam gerekir" cümlesinin iki defa (s. 14), "kısıp sesle" ifadesinin dört defa (s. 12, 13, 14) tekrar edilmesi bir leitmotiv örneğidir.

Yazarın anlatımda yer verdiği diğer bir teknik de montaj tekniğidir. Montaj; yazarın, başkasına ait bir söz, cümle veya paragrafı olduğu gibi eserinde kullanmasıdır. Bu tekniğin kullanılmasındaki amaç; anlatıma derinlik ve zenginlik katmak, üslup çeşitliliği sağlamaktır.⁵⁰ Hikâyede, bir grup öğrenci Doktor Kâsım'ın odasına girer ve

⁴⁹ Çetişli, 134.

⁵⁰ Çetişli, 135.

ona incelemesi için Port Sa‘id gezisinin afişini verirler. Doktor Kâsım da bu reklam metnini Kamelya’ya okur:

Hür şehir sana denizini açıyor, Port Sa‘id eşyadan bir deniz, sen de bu denizde yüzmek ve alışveriş yapmak için bizimle gel! (s. 10)

Yazarın asıl vurgulamak istediği; dede-torun ilişkisinde dedenin korumacı tavrı ve güven problemi, kendi sorumluluğunda olan torununun hayatıyla ilgili her şeyi bilme ve herhangi bir durumda karar verme yetkisine sahip olma isteğidir.

2.2. SAFSÂFE VE’L-CENERÂL (SAFSÂFE VE GENERAL)

2.2.1. Hikâyenin Tanıtımı

Radvâ Âşûr’un ilk hikâye koleksiyonunun ikinci hikâyesidir. Yazar, Safsâfe ve’l-Cenerâl (Safsâfe ve General) hikâyesini, 1987 yılında kaleme almıştır. Koleksiyonun en hacimli hikâyesidir.

Hikâye, tiyatro oyuncusu Safsâfe ve onunla evlenmek isteyen General üzerine kuruludur. Hikâyenin girişinde okuyucuya bir tiyatro sunulur. Generalin Safsâfe ile görüşme talebi üzerine Safsâfe, onu ilk kez görmüş olur. İkinci görüşmede Generalin evlilik teklifini reddeden Safsâfe, başkasıyla evlenir ve bir süre sonra eşini kaybeder. Bunun üzerine General, bir daha evlilik teklifinde bulunur ancak yine olumsuz cevap alır. Hikâye, Safsâfe’nin eşiyle olan hatırasını anlatmasıyla sona erer.

2.2.2. Olay Örgüsü

Hikâye, tiyatro oyuncusu Safsâfe’nin sahne arkasında, generalin kendisini çağırttığı haberini almasıyla başlar. Sahneye çıkma sırası, kraliçe rolünü oynayan Safsâfe’nindir. Kâmil, Abdullah ve kraliçenin konuşmasıyla başlayan tiyatro oyununa daha sonra seyirciler de dahil edilir.

Kâmil bir gün Abdullah’a, gösterdiği dağı aşp yola indiği sırada göreceği ihtiyarın elindeki sihirli sepetlerden bahseder. Bu sepetlere bir kuruş koyanın yüz kuruş bulduğunu anlatır. Abdullah, Kâmil’in ona anlattıklarına inanarak eşini, çocuklarını ve

evini bırakarak yola çıkar. Senelerce tek başına arar durur ve bir şey bulamaz. Abdullah evine geri döndüğünde Kâmil'i, kendi olması gerektiği yerde bulur:

Abdullah: Geri döndüğümde onu evimi, toprağımı, eşimi ve çocuklarımı almış buldum.

Kraliçe: Peki şimdi ondan ne istiyorsun Abdullah?

Abdullah: Onun evimden çıkmasını, eskiyen elbiselerimin, ihtiyarlayan bedenimin, solmuş bir çiçek gibi boynu bükük kalbimin bedelini bana ödemesini istiyorum.

Kâmil: O kesinlikle saçmalıyor Kraliçe Hazretleri.

Kraliçe: Barış hayırlıdır Abdullah, barış Allah'ın nimetlerindendir Kâmil. Siz ikiniz kardeşsiniz. Birbirinizi sevin, hayırda iş birliği yapın. (s. 17)

Kraliçe, Abdullah'ın Kâmil'e toprak ekmede yardım etmesini, Kâmil'in de Abdullah'a yemek ve kalacak yer vermesini söyler. Abdullah bunun haksızlık olduğunu, Kâmil ise imkânsız olduğunu söyler. İkisi de bunu kabul etmediklerini belirttikten sonra seyirciye dönüp bunu kabul edip etmemelerini sorarlar. Seyirci olan çocuklarsa şöyle cevaplar:

Küçük çocuklar: Kabul etmeyiz!

Kâmil, Abdullah ve Kraliçe: Öyleyse çözüm ne? (s. 18)

Seyirciler arasından söz hakkı isteyen üç çocuk, çözüm fikrini sunar. İlk çocuk, Kâmil tarlada uyurken Abdullah'ın onu yakalayıp bağlamasını ve tövbe edene kadar da onu bırakmamasını söyler. İkinci çocuk, Abdullah'ın Kâmil'e ateş edip onu buradan uzaklaştırmasının daha iyi bir çözüm olduğunu söyler. Bu sayede hem Abdullah hem de onlar bu hırsız, yalancı, emanete ihanet eden adamdan kurtulacaktır. Başka bir çözümü olduğunu söyleyen üçüncü çocuk ayağa kalkar. Kâmil, Abdullah ve kraliçenin hatalı olduklarını söyleyip arkadaşlarına bunu onaylatır ve üçünün de neden hatalı olduklarını şöyle açıklar:

- *Kâmil hakkı da arkadaşı da gözetmeyen bir hırsız. Doğru mu?*

Çocuklar inanarak onun sözünün üzerine bağırıyorlar.

- *Doğru!*

- *Ve Abdullah bir aptaldır. Çünkü o, arazisini, evini ve çocuklarını ancak eş-Şâtır Hasan hikâyelerindeki olağan dışı ilginç bir sepeti aramak için bıraktı. Doğru mu?!*

Çocuklar kafalarını sallayıp onun ardından tekrar ettiler:

- *Doğru!*
- *Kraliçeye gelince, onun tartısı adaletsiz. O, hak sahibiyle soyguncuyu bir tutuyor. Doğru mu?*
- *Doğru! (s. 19-20)*

Tiyatro oyununun sonunda çözüm sunulur ve bunun eşek, kara kedi ve sarı akrebin hikâyesi olduğu söylenir.

Safsâfe, Generalin kendisini neden çağırttığını düşünerek yemeğe davet eden Ummu Ahmed'in evine gider. Onun, Generalin yanına giderek bir şey kaybetmeyeceğini söyleyen Ummu Ahmed, Safsâfe'nin Generalle görüşmesi dışında memleketten kimsenin onunla görüşmediğini söyler. Safsâfe'nin görüşmeye çağrıldığı telgraf, bütün memleket tarafından biliniyordur. İnsanlar, Ummu Ahmed'in evine gelerek Safsâfe'ye, Generalden istediklerini söylerler. Herkes gittikten sonra Safsâfe'nin önünde dilekçe, şikâyet, yalvarış ve mektuplardan oluşan bir kâğıt yığını oluşmuştur.

Ummu Ahmed, sabah yola çıkacak Safsâfe için bir bohça hazırlar. Sabah olunca hazırlanıp evden çıkarlar. Tren istasyonuna kadar onlara eşlik etmek isteyenlerle bir konvoy halinde yola koyulurlar. İstasyona vardıktan sonra trenin geldiğini gören konvoydakilerin sesleri birbirine karışır:

- *Bayan Safsâfe, ulaştırman gereken emanet.*
- *Pahalılık bizi mahvetti.*
- *Su az.*
- *Elektrik kesik.*
- *Kışta güneşte yürümek ev halkını hasta etti. Okul yolu seferdir!*
- *Hastane dünyanın öbür ucu.*
- *Bayan Safsâfe, söyleyip ulaştıracağın emanet.*
- *Selametle, güle güle. (s. 23-24)*

Safsâfe trene bineceği sırada ona seslendiklerini duyar. Arkasına döndüğünde koşmaktan nefes nefese kalmış iki küçük çocuk görür. Bunlardan biri tiyatrodaki üçüncü fikri söyleyen çocuktur. Aynı çocuk ondan bir kutu renkli kalem ve arkadaşı için de portakal ister.

Safsâfe'nin aklında tek bir soru: “(*Generalin benden istediği şey ne?*)” (s. 25). General görüşmenin öncesinde bir gül buketi gönderir. Sonra Safsâfe'nin yanına gelir. General, iltifat ederek Safsâfe'ye olan ilgisini belli eder: “(*Kısacası sen muhteşemsin. Sahnedeki performansın eşsiz. Ben sana hayranım!*)” (s. 25). Bu görüşmeden bir ay sonra Safsâfe'ye daha büyük bir gül buketi gelir. Sonrasında General evlilik teklifi eder. General, teklifinin neden kabul edilmediğini sorgular: “(*Ben evli olduğum için mi kabul etmiyorsun yoksa ilişkin olduğunu söyledikleri bu çocuk yüzünden mi?*)” (s. 25). Çocuk derken tiyatro yönetmeni Yusuf'u kasteder. Bu konuşmanın ardından oradan ayrılır.

Yusuf, Generalin geldiğini duyar ve Safsâfe'ye, onun geliş sebebini sorar. Safsâfe'nin Generalin evlenme teklifini kabul etmediğini öğrenen Yusuf, ona aynı teklifi sunar. Safsâfe, Yusuf'u ne kadar sevse ve istese de kendisinin ona uygun olmadığını söyler.

Aradan seneler geçer. Yusuf ve Safsâfe evlenir. Öfkeli anlarda karşılıklı bağışsalar da birbirlerini seviyorlardır. Yusuf'un aniden vefatı, Safsâfe'yi sarsar. General, korumaları ve ona eşlik edenlerle birlikte başsağlığı dilemeye gelir.

General, Safsâfe'ye geçmişte yaptığı teklifin şimdi kabul edileceği düşüncesiyle tekrar onun yanına gider:

- *Kabul edeceğimi biliyordum.*
- *Neyi kabul ediyorum?*
- *Evlenmemizi.*
- *Ben mi kabul ettim?*
- *Kabul etmedin mi?* (s. 28-29)

Aralarında geçen bu konuşma sonrası yanıldığını anlayan General, orayı terk eder. General ve Safsâfe ancak birkaç sene sonra görüşürler. Safsâfe, oyun sonrası sahnede tebrikleri kabul ederken seyirci koltuğunda oturan Generali görür ve nereye gideceğini, hangi sahnede yer alacağını düşünmeden tiyatrodan ayrılır. Safsâfe'nin aklında tek bir soru: “(*General beni neden istiyor?*)” (s. 30)

Safsâfe, öğle yemeğine Generalin masasına davetlidir. Silahlı iki koruma, onu önce eşyalarını bırakması için bir odaya, sonra da büyük salona onun için ayrılan yere götürür. Safsâfe, salonun üst kısmında kapalı cam bölmenin içinde olan Generali görür ve korumaları takip ederek kulenin dar sarmal merdivenini çıkar. Küçük bir salonda bekledikten sonra korumalar onu, Generalin olduğu devasa bir salona gönderir. General, her zamanki gibi askerî üniformasıyla oturuyordur. Safsâfe, Generalin ihtiyarladığını gözlemlerken General de onun çok değiştiğini ve yıprandığını söyler. General, onu en yakınındaki sandalyeye oturtuktan sonra çağırma nedenini anlatmaya başlar:

- *Ülke, gelecek sene hükümetimin ellinci yılını kutlayacak. Şüphesiz bu insanların bayramı. Şarkı söyleyip dans edecekler, kurban kesip pirinç, buğday ve gül dağıtacaklar ve her köy ve şehirde, bana olan sevgilerinin nehri taşacak.*
(s. 34)

General, tahta çıkışının yıldönümünde bir hediye olarak insanlara gideceğini ve yanında da Safsâfe'nin olmasını istediğini söyler. General, bu elli senede ne yaptığını, insanların onun için ne ifade ettiğini uzun uzun anlatır. Kendini o kadar kaptırmıştır ki Safsâfe'nin “*Ben gidiyorum!*” (s. 35) dediğini bile duymaz. Safsâfe tekrarlar. Bu sefer General duyar fakat önemsemez. İki koruma eşliğinde oradan ayrılan Safsâfe, kendini bir başına anayolda yapayalnız bulur.

Denize doğru giden Safsâfe, sahilde oturup dalgaları seyreder. O sırada denize ilk gidişini hatırlar ve Yusuf'un onu götürdüğünü, saatlerce sahilde oturduklarını anlatır. Safsâfe, bir elinde bohçası küçük çocuğun istediklerini alabileceği bir dükkân aramak üzere yola çıkar.

2.2.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General) hikâyesi, baş karakterin de rol aldığı bir tiyatroyla başlar. Edebî türlerden biri olan tiyatrodaki ise anlatıcı yoktur. Bu nedenle anlatıcı kişiye ait bir tahkiyeden de bahsedilemez. Tiyatroda kullanılan tek anlatım tarzı diyalog veya monolog; kısaca konuşmadır.⁵¹

---

⁵¹ Çetişli, 126.

Abdullah: Kâmil beni kandırdı efendim sonra beni hırsızlıkla suçladı. Evime döndüm, bir de ne göreyim?

Kâmil: Çocukları besleyip büyüüttüğümü, toprağı işlediğimi ve evi yükselttiğimi gördün. İnkâr mı ediyorsun?

Abdullah: Geri döndüğümde onu evimi, toprağımı, eşimi ve çocuklarımı almış buldum.

Kraliçe: Peki şimdi ondan ne istiyorsun Abdullah? (s. 16-17)

Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General) hikâyesinde anlatıcı, birinci tekil şahıs yani kahraman anlatıcıdır. Hikâyede, Safsâfe karakteri yaşadıklarını kendini merkeze alarak anlatır:

(Sizi kraliçeye götürelim!) Yıldızlı karton tacı başıma taktım, son oyuncu cümleyi tekrar edene kadar bekledim: (Evet sizi kraliçeye götürelim!) Beni aslında bir kamyonun arkası olan sahneye götüren dört basamağı çıktım. (s. 15)

Arkadaşlarımın arasında durdum, narin yüzlere ve parıldaayan gözlere bakmaya yeltendim. Onlar da bana bakıp alkışlıyorlardı. Tebriklere karşılık vermek üzere eğildim. Sonra gösteriye devam ettik. (s. 15)

Hikâyede ben anlatıcının var oluşu, gözlemi ön plana çıkarır. Safsâfe, bulunduğu ortamı, karşısındaki kişiyi ayrıntılı bir şekilde okuyucuya yansıtır:

Şarkı, askerî marş nağmesiyle söylendi. Davetliler, orkestranın olduğu yöne dikkatlice bakmaya başladı. Bende dikkatlice baktım ki General, müzisyenlere ayrılmış yerin üst tarafında kapalı cam bölmenin içinde ayakta duruyordu. Kestane rengi saçı, yuvarlak ve parlak başının arkasına bırakılmıştı. Bedeni ise önceki gibi zayıf değildi. Hatta onu daha kısa gösterecek şekilde şişmanlamıştı. (s. 32)

Simli elbiseler içindeki kadınlar ve erkekler, yemek tabaklarını göze çarpan bir canlılıkla taşıyarak gidip gelmeye başladılar: çorba, balık, etler, sebzeler, börekler, tatlılar, meyveler. Sonunda erkeklerin bulunduğu yerde altın cezvelerden Arap kahvesi döktüler. Kadınlar sedef kaplı ahşap kutularla dolaşp sigara teklif ettiler. (s. 32)

2.2.4. Zaman

Hikâyenin sonuna yazar tarafından 1987 yılı yazılmıştır. Bunun haricinde hikâyede başka bir tarih geçmemektedir. Vaka zamanı olarak da hikâyenin başlangıcı olan tiyatronun akşam sahnelendiği belirtilmiştir:

Akşam, önceki akşamlarda olduğu gibi, küçük çocuklar kızartma tavaındaki mısır taneleri gibi coşkuyla zıplıyorlar. Gözleri büyüyor, boyunlarını uzatıyor ve söz hakkı isteyenler ellerini kaldırıyor. (s. 18)

Safsâfe, sahneye çıkmadan önce Generalin gönderdiği telgrafi alır. Sırası geldiğinde ise sahneye çıkar. Zaman belirtmeksizin Ummu Ahmed'in evine yemeğe gidişini anlatan Safsâfe, orada kendi kendine söylediği cümleyle Generalin onu çağırması, tiyatro ve yemeğin aynı gün içinde olduğu ipucunu verir:

- *Bugün general beni çağırttı.* (s. 21)

Hikâyede öğle ve yatsı vakitleri, gece yarısı gibi sınırlı zaman kavramları kullanılmıştır. Ayrıca anlatıcının, hikâyede aynı günü ertesi sabah güneş doğuncaya dek ele aldığı gibi kırk sene gibi uzun bir zaman dilimine hemen geçiş yaptığını da görürüz:

Ummu Ahmed bugün döndüğünde beni, saçımı tarayıp hasırın üzerine oturmuş, onun dönmesini bekler halde buldu. (s. 21)

Kadınlar öğle namazından sonra seni görmek için gelecekler. Erkeklerse yatsı namazından sonra gelecekler. (s. 22)

Neredeyse gece yarısına kadar ev boşalmadı ve Ummu Ahmed ocağı temizleyip yakmaya, misafirleri ağırlamaya ara vermedi. (s. 22)

Tan vakti beni uyandırdı. (s. 23)

Generalle görüşmek üzere yola çıkan Safsâfe, Generali ilk görüşünü ve kendisine söylediklerini anlatır. Hikâyenin devamında Safsâfe, ilk görüşmenin üzerinden kırk yıl geçtiğini ve Generali ilk gördüğünde kendisinin on dokuz yaşında, onun ise kırk ya da kırkın üzerinde bir yaşta olduğunu söyler:

O ilk görüşmemizin üzerinden kırk sene geçti. O, kırk ya da kırkı geçkin bir yaştayken ben on dokuz yaşıdaydım. (Yükselen yıldızım, sen bir kelebek kadar

olağanüstüsün) dedi. Garip sözüne güldüm. Fakat ben onun gitmesini istemeye de korkmuştum, gitti. (s. 27)

Bu görüşmenin ardından anlatıcı olaylar arasında atlamalar yaptığından kesin bir tarih vermemektedir. Ayrıca anlatma zamanı ile ilgili olarak hikâyede bir ay sonra (s. 25), ertesi gün (s. 26), iki sene sonra (s. 27), üç ay sonra (s. 28), birkaç sene (s. 29), elli yıldır (s. 35) ifadeleri geçmektedir.

2.2.5. Mekân

Hikâye, tiyatro sahnesine çıkmadan önce beklenen sahneye bitişik olan çadırda başlar. Sırası gelen Safsâfe, sahne olarak kullanılan kamyonu çıkar:

Biz gösteri sahnesine bitişik çadırda dururken fısıldayarak konuştuk. (s. 15)

Beni aslında bir kamyonun arkası olan sahneye götüren dört basamağı çıktım. (s. 15)

Hikâyede Ummu Ahmed'in evinden bahsedilmekte ancak evin iç ve dışıyla ilgili bilgi verilmemektedir:

Yemeğe davet eden Ummu Ahmed'in evine giden dar sokakta yürürken kendi kendime sordum. Kapıyı çaldım. (s. 20)

Köylüler Safsâfe'yi yolcu etmek için bir konvoy halinde köyden tren istasyonuna giderler:

Sonra istasyona vardık, durup baktık. Sabahki sis dağılmış, keskin güneş ışığında her şey açık ve belirgin olmuştu: peronun üzerindeki tabelada şehrin ismi, esmer yüzler, zayıf bedenler, çıplak ayaklar.. (s. 23)

Hikâyede geçen diğer bir mekân ise Generalin bulunduğu ve Safsâfe'nin de Generalin telgrafıyla öğle yemeğine davet edildiği kaledir. Korumalar eşliğinde kaleye giren kahraman anlatıcı, büyük salonu en ince ayrıntısına kadar tasvir eder:

Kalede, İran halılarıyla döşenmiş, duvarlarını her birinin altına yedirilmiş gümüşten çerçevesi olan büyük aynaların kapladığı, tavanından kristal salkımlardan oluşan dev avizeler sarkan büyük bir salona doğru yavaş yavaş ilerledik. Öğle yemeğine generalin masasına davetliydim. (s. 31)

Hikâyede son olarak sahil ve anayol mekânı yer almaktadır. Sahil ve anayol hakkında ayrıntılı herhangi bir bilgi verilmemiştir:

Bohçamı ve Ummu Ahmed'in mendilini yüklenip oradan ayrıldım. İki korumayı salonun dışında beni beklerken buldum. Sonra biz iç bahçeyi geçtik ardından dar koridoru sonra dış bahçeyi, en sonunda kendimi yapayalnız anayolda buldum.

Denize doğru ilerledim. Oraya vardığımda bağdaş kurup oturdum kumun üzerine. Dalgayı gördüm kabarıyor, yükseliyor ve kumsal suyla kaplanıyor. Sonra su çekiliyor ki ıslanmış, yumuşak ve rengi koyulaşmış. (s. 36)

2.2.6. Kişiler

Safsâfe

Safsâfe, hikâyenin baş kahramanıdır. Tiyatro oyuncusu olan Safsâfe, yukarıda bahsi geçen tiyatrodaki kraliçe rolünü canlandırır. Onun Generalle ilk görüşmesi on dokuz yaşındayken gerçekleşir. Bu ilk görüşmede Generalin bakış açısından Safsâfe şu şekilde tarif edilir:

Bana deniz gibi ağır, kelebek gibi hafif bir gelişimin olduğunu söyledi. Dış görünüşümün, yüz hatlarımın, saç örgümün, uzun boyumun ve fiziğimin düzgün olmasının ona, başkentin girişine hâkim konumda olan ve yeşil tepenin üzerinde yükselen kadın çiftçinin dâhi heykelini hatırlattığını söyledi. (s. 25)

General kısa bir süre sonra ona evlenme teklif etmek için gelir. Bundan bir sonraki gün teklifi ve cevabı öğrenen Yusuf, ona aynı teklifte bulunur. Safsâfe, Yusuf'u ne kadar sevse ve istese de kendisinin ona uygun olduğunu düşünmez. Çünkü Safsâfe, bir ayakkabı alamadan yaşamış, yalın ayak ölmüş bir babanın kızıdır. Yusuf ise kitap okuyan, uçakla seyahat eden ve yaşlılarla onlardan biriymiş gibi konuşan biridir:

Ertesi gün Yusuf bana geldi, sordu:

- *Onun istediği şey ne?*
- *Evlenmek!*
- *Kabul ettin?*
- *Kabul etmedim!*
- *Peki ya benimle evlenmeyi kabul eder misin?*

- Peki ben sana uygun muyum?

Gülerek haykırdı:

- Sen delisin!

Az kalsın ona, onu sevdiğimi, istediğimi, arzuladığımı ve ona ihtiyacım olduğunu söylüyordum (Ama Yusuf sen) neredeyse söylüyordum, Yusuf sen kitap okuyan, uçaklarla seyahat eden ve yaşlılarla onlardan biriymiş gibi konuşan birisin. (Sen Yusuf'sun, ben Safsâfe) az kalsın ona söylüyordum, bir ayakkabı alamadan yaşayıp yalın ayak ölen babamın kızı Safsâfe. Belki o, bir şeye sahip olsaydı tarlanın çamuru ve sokağın kırı dışında bir şey tanımamış kaba saba ayakları olan bir eş bulurdu.. Ancak söylemedim.

- Yusuf, ben sana uygun değilim! (s. 26-27)

Safsâfe ve Yusuf, sonunda evlenir. Safsâfe, Yusuf ile bir iş yaptıkları zaman onun sert tavrı karşısında sinirlenip karşılık veren biridir. Safsâfe, tartışma anındaki hallerini bir benzetme yaparak anlatır:

O zaman biz, tosladıkları anda boynuzları birbirine geçen iki dağ keçisi gibi görünürdük. Yine de ben onu seviyordum, o da beni seviyordu. (s. 27)

Safsâfe, mesleğini severek yapar ve bundan zevk alır. Sahne ışığı, seyircilerin alkışı ve döktüğü gözyaşı, gösteri sonrası aldıkları güller mesleğinin onu etkileyen yanlarıdır:

Ve biz tiyatroyu seviyoruz, kadifemsi perdesini, ışıklarını, ilk gösteri korkusunu, gecenin sonunda coşkuyla bizi alkışlamaya başlayan seyircilerin döktüğünü gördüğümüz parlak gözyaşını. Bütün bunlar güzel ve büyüleyiciydi, bize güven ve enerji veriyordu. Gösteriden sonra aldığımız gül buketleri gibi göz kamaştırıcı ve zevk veren bir şeydi, kibarlık ve (selofan) kağıdının parlaklığı ve kâğıdın ve gül saplarının çevresine bağlanmış renkli kurdeler onun albenisini artırıyordu. (s. 27-28)

Bir süre sonra eşi Yusuf vefat edince Safsâfe, bunu habersiz bir terkediliş olarak düşünür, kendini hırpalır:

Sonra Yusuf gitti, ne bir veda busesi ne de bir kelime söylemeksizin gitti.

(Yusuf bana ihanet etti, beni terk etti. Nasıl?) diyerek kıyafetimi yırtıp kendimi tokatlıyordum. Bunun üzerine beni tutup şunu tekrar ediyorlar: (İnsan ne zamandan beri ölüm anında izin istiyor? Ölüm onu yakaladı ve ayırım yapmadı. Zira Allah'tan başkasında güç ve kudret yoktur!) (s. 28)

Köylülerle General arasında iletişimi sağlayacak tek kişi Safsâfe'dir. Generalin Safsâfe'yi çağırttığı telgraftan tüm köy halkı haberdardır. Bu nedenle köylüler, taleplerini iletmesi için Safsâfe'nin kaldığı Ummu Ahmed'in evine akın eder. Sabah tren istasyonuna giderken konvoy halinde Safsâfe'ye eşlik edenler, ona son kez seslerini duyurmaya çalışır:

Ummu Ahmed bugün döndüğünde beni, saçımı tarayıp hasırın üzerine oturmuş, onun dönmesini bekler halde buldu.

- *Senin generalle görüşmen dışında memleketin bir konuşması yok.*
- *Haberi kim verdi?*

Telgraf mesajı sana şube vasıtasıyla ulaşmadı mı, o halde memleket nasıl bilmesin?! (s. 21-22)

Dumanı havada yayılan tren gözüktü. Emanet bırakanların sesleri yükseldi ve söyledikleri birbirine karıştı:

- *Bayan Safsâfe, ulaştırman gereken emanet.*
- *Pahalılık bizi mahvetti.*
- *Su az.*
- *Elektrik kesik.*
- *Kışta güneşte yürümek ev halkını hasta etti. Okul yolu seferdir!*
- *Hastane dünyanın öbür ucu.*
- *Bayan Safsâfe söyleyip ulaştıracağın emanet.*
- *Selametle, güle güle. (s. 23-24)*

General

General, hikâyenin ikinci kahramanıdır. General, beyaz nilüfer çiçekleri işlenmiş mavi askerî üniformalı ve ellerinde beyaz deri bir eldiven vardır. O, zayıf, kısa, yuvarlak yüzlü, beyaz tenli ve kestane rengi düz saçlı biridir:

O, nakışlı beyaz nilüfer çiçekleriyle renklendirilmiş denizci mavi askerî üniforma giymişti. Elleri de ince yumuşak deriden yapılmış beyaz eldivenliydi ve kabzası altından yapılmış, abanoz ağacından ince uzun bir baston tutuyordu. O, zayıf ve kısaydı, yuvarlak tüysüz yüzü ve hafif bir kızılıkla doyurulmuş beyaz bir teni vardı. Düz kestane rengi saçları özenle taranmış, onu sol taraftan ayırmıştı. (s. 25)

Safsâfe ile ilk görüşmesinde Generalin kırk ya da kırkın üzerinde bir yaşta olduğu belirtilmiştir:

O ilk görüşmemizin üzerinden kırk sene geçti. O, kırk ya da kırkı geçkin bir yaşta ben on dokuz yaşımdaydım. (s. 27)

Bir ay sonra olan ikinci görüşmede Safsâfe'ye evlenme teklif eder. General, olumsuz yanıt almasının üzerine bunun sebebini öğrenmeye çalışırken, evli olduğu bilgisini verir. Safsâfeyle ilişkisi olduğunu duyduğu tiyatro yönetmeni Yusuf'u, hiçbir şey olarak (s.25); Safsâfe'yi ise küçük, güzel ve yetenekli olarak nitelendirir. General eşi olmanın önemine dikkat çeker. (s. 26) Safsâfe, bu görüşmenin sonunda generalin topal olduğunu fark eder.

General, Yusuf'un ölümünün ardından önce vekiliyle başsağlığı telgrafı ve çelenk gönderir. Günler sonra korumaları ve ona eşlik edenlerle birlikte Safsâfe'ye taziye gider:

(Taziyelerimi sunarım) dedi. (Büyük bir sanatçıyı kaybettik) dedi. (Allah ona rahmet eylesin, bizi de bağışlasın). Sonra bastonuyla yere vurdu ve gitti. (s. 28)

General, üç ay sonra tekrar gelir. Bu görüşmede, Generalin yakışıklı ancak azı dişlerinden bazılarının çekilmiş olduğu Safsâfe'nin dikkatini çeker:

Yüzü tavizsiz, gözleri herhangi bir ifadede arınmış, alışılmış askerî elbisesini kuşanmış abanoz bastonunu tutuyordu. Tüm dişlerini ve çekilmiş azı dişlerinin eşit olmayan boşluklarını ortaya çıkaran geniş gülümsemesi beni şaşırttı. (s. 28)

General, Safsâfe'yi öğle yemeğine kaleye davet eder. Bu öğle yemeğinde Generalin Safsâfe'ye anlattıklarından onun halk tarafından sevilen biri olduğu, bir yıl sonra iktidarının ellinci yılının kutlanacağı anlaşılmaktadır:

- Ülke, gelecek sene hükümetimin ellinci yılını kutlayacak. Şüphesiz bu insanların bayramı. Şarkı söyleyip dans edecekler, kurban kesip pirinç, buğday

ve gül dağıtacaklar ve her köy ve şehirde, bana olan sevgilerinin nehri taşıyacak.
(s. 34)

General, insanların bayram ettiği o gün onlara gitmesini bir hediye olarak görür ve Safsâfe'yi de yanında götürceğini söyler. Ardından görevini, görevinin zorluğunu, yaptığı fedakarlığı anlatır:

- Elli yıldır insanların hizmetinde çalışıyorum. Onların çıkarlarını gözetiyorum, derdini yükleniyorum, onların rotasını çiziyorum, bir günah işleyecek olsalar onları kendilerinden bile koruyorum. Elli yıldır insanlarla uğraşıyorum, uykuya dalmıyorum ihmal etmiyorum, ne rahatlıyorum ne de dinleniyorum. Dağlara bile ağır gelen bu sorumluluğu ben bir başıma yükleniyorum. Ben bir dağım Safsâfe, görülmedik ve olağanüstü bir dağ, iyi kalpli bir dağ.. Ama sorumluluk çok ağır. Düşündüm, başkalarının bana ortak olmasını ayrıntılarıyla çok düşündüm. Sonra vazgeçtim. Zira bana onların güvenilirliğinin garantisini veren kişi, onların sevgisine ve iyi niyetine de kefil olur. Ben insan sevdalıyım. Nerede benim gibi sevdalılar?

General şu an sanki kendi kendine ya da duvarlara konuşmaya devam ediyordu giderek kısılan boğuk titrek bir sesle:

- İnsanlar benim çocuklarım, anlaşılmayıp dalaşan, birbirlerini yenmeye çalışan küçük çocuklar. Bende onların hepsinin babasıyım. Kolye gibi onları dizerim, bir tavuk gibi onları kanatlarımın altına alırım, bir kurt gibi onları korurum. Ben onların; merhametli babası, sevgi dolu annesi, uyanık savunucusu, koruyucu gölgesiyim. Ben onların bulutsuz gökyüzü, parlayan güneşiyim. Ben ..

- Ben gidiyorum! (s. 35)

General kendisini ülkesinin yönetimine adanmış birisidir. Bu kendini adama, Safsâfe'ye olan sevgisinin bile üstündedir. General, söylediklerinin etkisiyle neredeyse ağlayacakken Safsâfe'nin dediğini duymaz. Safsâfe bir kez daha gideceğini söyler. General bu kez duyar ama önemsemez. Safsâfe eşyalarını alıp oradan ayrılır:

Beni duymadı. Gözleri kapalı halde söylediklerinin etkisiyle yüz ifadesi seğirerek konuşmasının içinde kaybolmuştu. O, karşımda omuzları düşmüş, göğsü ve göbeği sarkmış halde otururken hüngür hüngür ağlamak üzere olduğu belliydi. Onun ayakları

yere değmiyordu. Bu yüzden ince bacakları havada asılı kalmıştı küçük bir çocuk ya da oyuncak bir bebeğinki gibi.

Tekrarladım:

- *Ben gidiyorum.*

Önemsemedi. Bohçamı ve Ummu Ahmed'in mendilini yüklenip oradan ayrıldım. (s. 35-36)

Yusuf

Tiyatro yönetmenidir. General, Safsâfe'ye evlenme teklif ettikten bir gün sonra Yusuf, Safsâfeyle konuşup onun teklifi kabul etmediğini öğrenir. Bunun üzerine Yusuf, Safsâfe'ye evlenme teklif eder. İki sene sonra Safsâfe ile evlenir. Kısa bir süre sonra da vefat eder. Bunların dışında Yusuf'un fiziki yapısı ve hayatıyla ilgili hikâyede bilgi bulunmamaktadır:

İki sene sonra Yusuf ile evlendim. (s. 27)

Sonra Yusuf gitti, ne bir veda busesi ne de bir kelime söylemeksizin gitti. (s. 28)

Ummu Ahmed

Safsâfe, onun evine yemeğe gider ve geceyi orada geçirir. Safsâfe'yi iyi tanıyan biridir. Ummu Ahmed, gün doğmadan uyanıp ahırdan gübre toplar, hayvanını sağlar, tanıdıkları ve komşuları için ekmek yapar. Her sabah birlikte çay içerler:

Ummu Ahmed gün doğmadan uyanır daima, ahırdan gübre toplar, hayvanı sağıp su testilerine aktarır. Tanıdıklar ve komşular için ekmek yapar. Sonra uyuyan beni bulmak için sabah işlerinden geri döner. (s. 21)

Her sabah yaptığımız gibi birlikte içmek için iki bardak çay demlenirken o, saçımı örmeye devam etti. (s. 22)

Ummu Ahmed, Safsâfe'nin genelle görüşerek bir şey kaybetmeyeceği fikrindedir. Köylüler, Safsâfe'nin Generale dilekçe, şikâyet, mektup vb. iletmesini istediklerini vermek için onun evine gelirler. O gün gece yarısına kadar ev boşalmaz ve Ummu Ahmed misafirlerini ağırlamaya ara vermez:

- *Gitmem hakkındaki fikrin?*
- *Ne kaybedersin?*

Sonra ocağı yakmayı başarır ve onun üzerine lacivert sac çaydanlığı koyar:

- *Bir şey kaybetmeyeceksin. Akşamki gösteri nasıldı? (s. 21)*

Neredeyse gece yarısına kadar ev boşalmadı ve Ummu Ahmed ocağı temizleyip yakmaya, misafirleri ağırlamaya ara vermedi. (s. 22)

Ummu Ahmed, Safsâfe yola çıkacağı için ona büyük bir bohça hazırlar. Safsâfe'ye giderken giyinmesi için siyah kadife bir elbise ve mavi pamuk bir şal ödünç alır. Sabah olduğunda hazırlanıp evden çıkarlar. Tren istasyonuna kadar ona eşlik eder:

Tan vakti beni uyandırdı. Onun benim için siyah kadife bir elbise ve mavi pamuk bir şal ödünç aldığını gördüm. Elbiseyi giyip başıma şalı taktım. Sağ elimde büyük bohça, sol elimde diğer küçük şeylerle çıktık. (s. 23)

2.2.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Koleksiyonun en hacimli hikâyesi olan Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General)'in ilk kısmında bir tiyatro sergilenir. Bu tiyatro oyununun sonunda seyircilere bir soru yöneltilir. Yazar, söz hakkı alan küçük seyircilerin her birinin tasvirine yer verir:

Buğday tenli, yeşil gözlü, kıvrık saçlı bir çocuk ayağa kalktı. Bedeninin zayıflığını doğrulayan, göğsünün çıkık kemiklerini ortaya çıkaran uzun çizgili bir elbise giymişti. (s. 18)

Başka bir çocuk gür bir sesle bağırdı:

(Bu, uygun olmaz. Benim daha iyi bir çözümüm var!) O, yuvarlak yüzlü, iri siyah gözlü ve simsiyah gür saçlıydı. Ondan çözümünü sunması için ayağa kalkmasını istedim. (s. 19)

(Benim başka bir çözümüm var!) Üçüncü bir çocuk, iki elini de kaldırmış halde durmadan bu cümleyi tekrarlıyor. O, zarıfyüz hatları olan koyu esmer tenliydi ve küçük zayıf bir bedeni vardı. Badem gözleri, gizlemeye çalıştığı gülümsemesini destekleyen sinsî bir parlaklıkla ışıltıyordu. Konuşmak için ayağa kalktığında vücudunun zayıflığına rağmen ona dar olan gömleği göründü. Gömlek sanki küçük kardeşinin ya da iki veya üç sene önceki kendi gömleği idi. (s. 19)

Yazar, aynı zamanda Safsâfe karakterinin tren yolculuğu sonrasında vardığı, Generalin bulunduğu mekânı da tüm ayrıntılarıyla tasvir eder. Safsâfe, silahlı korumalar eşliğinde eşyalarını bıraktığı odadan portakal ağaçları olan bir bahçeye geçer. Bahçeden kum rengi bir binaya girip dar bir koridordan geçtikten sonra kale görünür. Generalin davetlilerden ayrı bir yerde oturduğu yemek salonunda detaylı bir anlatım yapılarak okuyucunun mekân ve kişileri gözünde canlandırması sağlanmıştır:

Şarkı, askerî marş nağmesiyle söylendi. Davetliler, orkestranın olduğu yöne dikkatlice bakmaya başladı. Bende dikkatlice baktım ki General, müzisyenlere ayrılmış yerin üst tarafında kapalı cam bölmenin içinde ayakta duruyordu. Kestane rengi saçı, yuvarlak ve parlak başının arkasına bırakılmıştı. Bedeni ise önceki gibi zayıf değildi. Hatta onu daha kısa gösterecek şekilde şişmanlamıştı. (s. 32)

Ve tüm bunlara, tek ve kolektif çalınan müzik parçaları eşlik etti. Nağmeler altın kaşıkların porselen tabaklara vurması, çorbanın yudumlanması, etlerin çiğnenişi, meyvelerin dişlenmesi, birinin geçirtisi diğerinin sümkürme sesiyle karıştı. Yüzler, ter damlalarıyla parıldıyor, dişler geveliyor, nefesler ağırlaşıyordu, gözlerse tek başına cam kafesinde oturmuş yemek yiyen Generale sabitlenmişti. (s. 32)

Uçsuz bucaksız bir salona girdim. Ardından Generali, parlak renkli ipekle kılıflanmış yastıkların çevrelediği beyaz bir koltukta, alışılmış askerî elbisesiyle otururken gördüm.

Yakınına geldiğimde General beni görmek için ayağa kalktı ve bana doğru ağır aksak adımlarla altın ve abanozdan yapılmış bastonuna dayanarak yürüdü. Yüzünü kırışıklıkların kapladığı ihtiyar göründü. Parlak düzgün dişleri ve saf pembe diş etini ortaya çıkaran bir gülümsemeyle benimle tokalaşırken sordu:

- *Safsâfe?* (s. 33-34)

Yazarın anlatımda yer verdiği diğer bir teknik de leitmotiv tekniğidir. Bir söz, ifade, tavır veya cümlenin eserde birden fazla tekrar edilmesi olan bu teknik, eserdeki konunun sürekliliğini sağlar. Eğer leitmotiv, kahramana ait bir söz veya tavır olarak kullanılmışsa o kahramanın özelliğine vurgu yapıldığını anlamamız mümkündür.⁵² Safsâfe, tiyatronun bitiminden yıllar sonra kaleye Generalin yanına gidişine kadar kendini

---

⁵² Çetişli, 134.

endişelendiren soruyu sık sık tekrar eder. Safsâfe'nin "General neden beni çağırıyor?", "Generalin benden istediği şey ne?" ve "Acaba General beni neden istiyor?" gibi yakın anlamlı soru cümlelerinin altı defa (s. 20, 25, 27, 29, 30, 32), "Az kalsın söylüyordum" cümlesinin üç defa (s. 26, 27) ve General karakterinin bir tavrını öne çıkaran "Bastonuyla yere vurdu" cümlesinin dört defa (s. 25, 26, 28, 29) tekrar edilmesi leitmotiv örnekleridir.

Hikâyede dikkat çeken bir diğer husus da yazarın anlatımda geriye dönüş tekniğini kullanmasıdır. Geriye dönüş tekniğinde roman/hikâyenin başlangıcında olayın kahramanı veya bir olayın geçmişi hakkında derinlemesine bilgi verilmeden geçilerek ilerleyen sayfalarda kişi veya olayla ilgili geçmişte yaşanmış şeyler anlatılır. Bu geriye dönük anlatımla yazar, halihazırda anlattığı durumu veya bir düşüncüyü açıklamaya, destekleme ve geçmişle âni birleştirerek anlatılan şeyin okuyucunun nazarında pekişmesini amaçlar.⁵³ Yazar, hikâyede baş kahraman Safsâfe'nin yaptığı tren yolculuğu sırasında General ve Safsâfe'nin eşi Yusuf hakkında bilgi verirken ara ara tren yolculuğuyla ilgili de anlatım yapar. (s. 27, 29, 30) Safsâfe, Generalin olduğu kaleden çıktığında kendini yapayalnız anayolda bulur ve denize doğru ilerler. Sahilde otururken kabarıp yükselen dalgaları izleyen Safsâfe, kaybettiği eşi Yusuf'un onu ilk kez denize getirdiği o günü hatırlar:

Uçuşan su taneciklerini hissettim. Dalgalar kıyıya vurduğunda çıkan ses beni sarıp sarmaladı ve benzeri olmayan bu koku göğsümü doldurdu. Suyu yaklaştırmak için ondan uzaklaşan martıların ve hızlıca, kararlı ve kuvvetli bir şekilde kanat çırpıp diğer daha küçük kuşların yükselişini izledim.

Beni denize götüren ilk kişiydi Yusuf. Denizi ilk gördüğümde kollarımı açıp ona doğru koştum. Sonra ondan uzaklaşıp yeniden ona doğru koşmaya başladım. Öyle gülüyordum ki gözyaşlarım yanağımdan süzülüyordu. Sonra sevinçle dans edip belime kadar gelen suda yürüdüm.

Yusuf dedi ki:

- Sen bir deniz kızısın!

Dedim ki:

- Ben Safsâfeyim!

---

⁵³ Tekin, 244-253.

Dedi ki:

- *Sen bir deniz kızısın.. Senin balık kuyruğun var.. Bak.. Bacakların nerede?*

Yusuf benden gitmemizi istedikçe ben de ondan kalmamızı istiyordum. Altın rengi günbatımını, gümüşümsü akşam karanlığının parıldadığı denizi görene dek. Sonrasında ay, hilal şeklinde ortaya çıktı saf lacivert üzerine ince sarı kalemle çizilmiş gibi. Yusuf dedi:

- *Bu hilal benim.. Sen de başka taraftan ortaya çıkmak için şimdi denizde gözden kaybolan şu ışıldayan yıldızsın.*

Ben güldüm ama o, gülmedi. Biz denizin karşısında oturmuş, dalgaların haykırışıyla nazikçe yüzümüze değen su tanecikleri arasında onların sahile vurduğu an çıkan ahenkli sesi düşünürken gece yarısı oldu.

Yüzümü rahat rahat sildim, ıslanmıştı dalgadan gelen su tanecikleri ya da gözyaşlarımla. Beni denizi seyretmek için getiren ilk kişiydi Yusuf. Bunu asla unutmam. Ancak dönüş vakti geldi. (s. 36-37)

Âşûr, hikâyede ayağına bir ayakkabı dahi alamadan yalın ayak ölen bir babanın tiyatro oyuncusu genç kızı Safsâfe ile yaşça ondan büyük, yıllardır yönetimi altındaki insanları çocuğu gibi gören bir Generali evlilik bahsinde karşı karşıya getirir. Yönetimi altındaki insanlara bakış açısı, kendini onların koruyucusu, babası gibi görerek durup dinlenmeden bu ağır sorumluluğu sırtlanan insan sevdalısı bir Generalin aynı zamanda yalnızlığı, beğendiği kadının kendisiyle evlenince yükseleceği rütbe, bu rütbenin önemine dikkat çekmesi, kendi gücünün yanında tiyatro yönetmeni Yusuf'u küçük görmesi gibi güç ve yalnızlık ikileminde tutarsız bir karakter okuyucuya sunulmuştur.

2.3. EL-CÂLİS Fİ'L-HADİKA YENTEZİR (PARKTA OTURAN ADAM BEKLİYOR)

2.3.1. Hikâyenin Tanıtımı

Koleksiyonun üçüncü ve en kısa hikâyesidir. Yazar, el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor) hikâyesini, 1987 yılında yazmıştır.

Hikâyede, parkta çocuğuyla top oynayan bir annenin yakınlarındaki bir bankta oturan yaşlı adamı fark etmesi ve ondan korkması, bir süre sonra da çocuğuyla oynamaya devam edişi anlatılır.

2.3.2. Olay Örgüsü

Hikâye, anne ve küçük çocuğun top oynamasıyla başlar. Çocuk, topu yükseklerle atar. Anne de havalanan topu takip eder. Kollarını açmış koşan anne, topu düşerken yakalar.

Anne sonrasında yakındaki bankta cılız, yaşlı, iki eliyle bastonuna dayanarak oturan bir adam görür. Anne, topu kuvvetlice fırlatınca top küçük çocuğun epey uzağına düşer. Çocuk huysuzlansa da anne bunu pek önemsemez. Çünkü adamı düşünüyordur. Anne, adamın bu kadar yakınında olmasına rağmen onu nasıl daha önce göremediğine hayret eder. Yaşlı adam bu sırada hareket etmeden sert bir yüz ifadesiyle oturmaktadır. Dikkati dağılan anne, çocuğu tarafından uyarılır:

Anne oyuna odaklan, sen şu an dikkatini vermeden oynuyorsun! ... Oyun oynarken başka hiçbir şey düşünmemen gerek. Ne düşünüyorsun sen? (s. 40)

Anne tam da bu tuhaflığı çocuğa anlatacakken vazgeçer ve topu atar. Top çok yükseğe çıkmayınca çocuk annesine yorgun gözüküğünü söyleyerek topu alıp koşar. Anne, sakın halde oturan yaşlı adamın karşısındaki banka oturur. Adamın nereden ve nasıl geldiğini düşünürken anneye bir ürperme gelir. Adamın birini beklediği fikrine kapılan anne, kendisinin orada olma sebebini sorgular ve daha da korkar. Anne bir an hayalinde şöyle canlandırır:

Bunun üzerine gökyüzü karardı, bulutlandı, yer onun siyahlığıyla kaplandı. (Eve döneceğiz) şimdi, hemen ve hızlıca. Geriye doğru koşacağız. Kapıyı anahtarla, sürgüyle ve asma kilitle iyice kapatacağız. Pencerelelerin kapalı olduğunu kontrol edip kalın perdeleri çekeceğiz. Yatağa girip üzerimizi -baştan ayağa- ağır örtüyle örteceğiz. Böylece ne biz bir şey göreceğiz ne de bizi bir şey bulacak. (Eve döneceğiz). (s. 40-41)

Kalp atışları hızlanan anne, çocuğu çağırmak ister. Ağaçların arasında gözleri onu arar. Topun peşinde koşan çocuğa güneş vurduğu için o, ışıktan bir parça gibi gözükür.

Terleyen çocuk annesine doğru gelir ve ondan kendisiyle oynamasını ister. Anne bir an yaşlı adama doğru bakıp kafasını çevirir ve topu azimle fırlatır.

2.3.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor) hikâyesinde anlatıcı, birinci tekil şahıs yani kahraman anlatıcıdır. Hikâyenin kahramanlarından biri olan anne, küçük çocuğuyla parkta top oynadıkları zamanı kendi bakış açısıyla anlatır:

... o, topu atıyor, ben de hemen başımı kaldırıp o yükseklerle uçarken onun peşi sıra gidiyorum. Sonra kollarımı açarak koşuyorum ve düşerken onu karşılıyorum. (s. 39)

Sağ elimle topu kaldırıp kuvvetlice fırlattım. Epey yükseğe uçtu ve bir an gökyüzünün maviliğinde gözden kayboldu. O, sanki yeryüzü kanunundan tamamen kurtulana dek uçan bir serçeydi. Sonra top gözüktü ve (Sen bu kuvvetle atarsan ben onu nasıl tutayım?) diye söylenen küçüğün uzağına düştü. (s. 39)

“Ben-anlatım” yöntemiyle yazılmış hikâyelerde; olay, çevre ve kişiler kahramanın bakış açısından sunulur. Bundan dolayı hikâyede ben anlatıcının varlığı, gözlemi ön plana çıkar. Anne, çevresinde olup bitenleri ayrıntılı bir şekilde ele alır:

Topu benden alıp onunla koşturmayı başladı. Onu yükseklerle atıyor, yakalamak için koşuyor. (s. 40)

Gözlerim onu ararken ağaçların arasında fark etti. Onların sağlam gövdeleri ve yerde dolaşan kökleri dikkatimi çekti. Üzerinden dallanıp budaklanması için onu yarıyor, içinde yetişmesi için ona gedik açıyor. Kıvrılıp birbirine geçiyor ve uzuyor. Ben, yaprakların yeşillenmesiyle ağırlaşan sıkı dalların çıktığı gövdeleri gördüm. Sonra da topunu alıp koşan küçüğü gördüm. Onu kuvvetlice atıyor. O da yapraklı dalların arasındaki turuncu halkaya ulaşacakmış gibi havalanıyor. Sonra topu karşılamak için kollarını açabildiği kadar açmış, başını güneşe doğru uzatmış koşuyor. Güneş ışınları onun üzerine dik olarak düşüyor. Bundan dolayı ışıktan bir parça gibi gözüktüyor. (s. 41)

2.3.4. Zaman

Radvâ Âşûr'un 1987 yılında kaleme aldığı el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor) hikâyesi, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Hikâye, anne ve çocuğun parkta oynadıkları zamandan ibarettir.

Yazar, olayın gerçekleştiği yıl, ay ve gün hakkında net bir bilgiye yer vermemiştir. Ancak birkaç ipucundan anlaşıldığı üzere hikâye, açık, güneşli bir günde öğle saatlerinde geçmektedir:

Güneş, açık gökyüzünde turuncu halinde parlıyor, güneş ışınları yeri dolduran bir sürü ağacın birbirine girmiş dallarından geçerek yayılıyor. (s. 39)

Sağ elimle topu kaldırıp kuvvetlice fırlattım. Epey yükseğe uçtu ve bir an gökyüzünün maviliğinde gözden kayboldu. (s. 39)

Sonra topu karşılamak için kollarını açabildiği kadar açmış, başını güneşe doğru uzatmış koşuyor. Güneş ışınları onun üzerine dik olarak düşüyor. Bundan dolayı ışıktan bir parça gibi gözüküyor. (s. 41)

2.3.5. Mekân

Hikâyenin adından da anlaşılabacağı üzere hikâye, anlatıcı kahramanın çocuğuyla oynadığı parkta geçer. Hikâyede yazar, parkla ilgili olarak sadece orada bulunan bank ve yeşil ağaçlardan bahseder. Yazar, parkta çocuğuyla oynayan annenin gözünden parktaki ağaçların detaylı tasvirini yapar:

Giderek yükselip hızlanan kalp atışlarımı hissettim. Küçüğü çağırmaya niyetlendim: Gözlerim onu ararken ağaçların arasında fark etti. Onların sağlam gövdeleri ve yerde dolaşan kökleri dikkatimi çekti. Üzerinden dallanıp budaklanması için onu yarıyor, içinde yetişmesi için ona gedik açıyor. Kıvrılıp birbirine geçiyor ve uzuyor. Ben, yaprakların yeşillenmesiyle ağırlaşan sıkı dalların çıktığı gövdeleri gördüm. (s. 41)

2.3.6. Kişiler

Anne

Hikâyedeki ana kahraman ve anlatıcıdır. Anne karakteri hakkında detaylı bilgi verilmemiştir. Hikâyeden çocuğuyla çok ilgili bir anne olduğu anlaşılmaktadır:

Küçük, topu kucaklamış bana yaklaştı. Yüzü, saçı ve gömleği terden ıslanmıştı.

- Yorulmadın mı?
- Yorulmadım, benimle oynar mısın?
- Oynarım!

Yakındaki bankta oturan yaşlı adama anlık bir bakış attım. Sonra başımı çevirdim. Topu tuttum ve onu bir azimle fırlattım. (s. 41)

Anne çocuğuyla top oynarken parkta sakince oturan yaşlı adamın karşısındaki banka gidip oturur. Yaşlı adamın nasıl ve nereden geldiğini düşünürken anneye bir ürperme gelir. Anne korku ve panik halinde bir an içinde bulunduğu durumu şu şekilde hayal eder:

Bunun üzerine gökyüzü karardı, bulutlandı, yer onun siyahlığıyla kaplandı. (Eve döneceğiz) şimdi, hemen ve hızlıca. Geriye doğru koşacağız. Kapıyı anahtarla, sürgüyle ve asma kilitle iyice kapatacağız. Pencereilerin kapalı olduğunu kontrol edip kalın perdeleri çekeceğiz. Yatağa girip üzerimizi -baştan ayağa- ağır örtüyle örteceğiz. Böylece ne biz bir şey göreceğiz ne de bizi bir şey bulacak. (s. 40-41)

Küçük Çocuk

Hikâye içerisinde tıpkı anne de olduğu gibi adı verilmemiştir. Hikâyenin tamamında “küçük” olarak geçer. Annesiyle parkta top oynayan geveze ve güler yüzlü bir çocuktur:

Küçük, fırlayıp koşuyor, gevezelik etmekten ve gülmekten geri durmuyordu. (s. 39)

Annesi topu çok yükseğe atınca çocuk, (Sen bu kuvvetle atarsan ben onu nasıl tutayım?) diye söylenir. (s. 39) Annesinin oynayışına itiraz eder ve işaret parmağını sallayarak şöyle söyler:

Oyun oynarken başka hiçbir şey düşünmemen gerek. Ne düşünüyorsun sen? (s. 40)

Annesi sorusuna yanıt vermez ve topu bir daha atar. Top pek yükseğe çıkmayınca çocuk, onu alıp koşmaya başlar. Topu yükseklerle atar, yakalamak için peşinden koşturur. Bir süre sonra terlemiş halde annesinin yanına gelir ve onu tekrar oynamaya çağırır:

Tam bu tuhaflığa dikkatini çekecektim ki sonra vazgeçtim ve topu attım. Ama o, pek yükseğe çıkmadı. Küçük (Yorgun gözükiyorsun), (Yorgun gözükiyorum) dedi.

Topu benden alıp onunla koşmaya başladı. Onu yükseklerle atıyor, yakalamak için koşuyor. (s. 40)

Yaşlı Adam

Annenin bankta oturduğunu gördüğü adamdır. Yüzü beyaz mermeri andırır. Koyu bir elbiseyle örtünmüş cılız bir bedeni vardır. İki eliyle birden kaba saba bir bastona dayanmış kımıldamadan sert bir yüz ifadesiyle boş boş bakarak sakince oturur:

Yakındaki ahşap bir bankta oturan yaşlı bir adam, beyaz mermer gibi yüzü büyük siyah gözlüğünün arkasında kaybolacaktı neredeyse. Cılız bedeni koyu bir elbiseyle örtünmüş, iki eliyle birden kökünden daha şimdi kesilmiş bir dal gibi birçok budağı olan kaba saba bir bastona dayanıyordu. (s. 39)

Kımıldamadan dökme taş gibi sert bir yüz ifadesiyle görme ve işitme duygusunu kaybetmiş gibi hiçliğe boş boş bakarak oturuyordu. (s. 40)

2.3.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Koleksiyonun en kısa hikâyesi olan el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor), psikolojik türde bir hikâyedir. Yazar, kahraman anlatıcı annenin parkta oturan yaşlı adamdan korkması, o andaki düşünceleri ve ruhsal durumunu gün yüzüne çıkarır. Psikolojik hikâyelerin temelinde yer alan anlatım tekniklerinden biri olan bilinç akımını kullanır. Bilinç akımında amaç, kahramanların duygularını, ruh veya psikolojik dünyalarını açığa çıkarmak ve kahramanın kendi ağzından okuyucuya aktarmaktır.⁵⁴ Hikâyenin merkezinde, çocuğuyla oynayan annenin parkta sabit bir şekilde oturduğunu gördüğü yaşlı adama karşı içinden geçenler, korku ve endişeleri vardır. Yazar, okuyucunun dikkatini olay örgüsüne değil annenin duygu durumuna çeker:

---

⁵⁴ Çetişli, 130.

Ansızın bir ürperme geldi bana. Evet o, kesinlikle bekliyor. Peki ya ben ne yapıyorum? Belirsiz bir panik ve birdenbire esen şiddetli bir rüzgâr gibi beni iyice sarsan korku içinde kendi kendime sordum. Bunun üzerine gökyüzü karardı, bulutlandı, yer onun siyahlığıyla kaplandı. (Eve döneceğiz) şimdi, hemen ve hızlıca. Geriye doğru koşacağız. Kapiyı anahtarla, sürgüyle ve asma kilitle iyice kapatacağız. Pencerelelerin kapalı olduğunu kontrol edip kalın perdeleri çekeceğiz. Yatağa girip üzerimizi -baştan ayağa- ağır örtüyle örteceğiz. Böylece ne biz bir şey göreceğiz ne de bizi bir şey bulacak. (s. 40-41)

Hikâye, dar bir şahıs kadrosuna sahip olduğundan çok az diyaloga yer verilmiştir. Bunlar, annenin iç konuşmaları ve oğluya arasında geçen kısa konuşmalardır:

Bu adam nereden geldi? Ve nasıl geldi? Onu buraya getiren ne? ... Bekliyor mu? Bekliyor olsa gerek.. Onun beklediği kim ki? (s. 40)

Küçük, topu kucaklamış bana yaklaştı. Yüzü, saç ve gömleği terden ıslanmıştı.

- Yorulmadın mı?
- Yorulmadım, benimle oynar mısın?
- Oynarım! (s. 41)

Yazar, anlatımda tasvir yönteminden de faydalanmıştır. Mekân başlığı altında değindiğimiz parkta bulunan ağaçların tasvirinin yanı sıra yaşlı adamın tasvirine de yer verir:

Yakındaki ahşap bir bankta oturan yaşlı bir adam, beyaz mermer gibi yüzü büyük siyah gözlüğünün arkasında kaybolacaktı neredeyse. Cılız bedeni koyu bir elbiseyle örtünmüş, iki eliyle birden kökünden daha şimdi kesilmiş bir dal gibi birçok budağı olan kaba saba bir bastona dayanıyordu. (s. 39)

Bense sakın haldeki, kırıksıklıkların çevrelediği ağzı sıkıca kapalı, kuru ellerini kaba bastonunun üzerine üst üste koymuş adamın karşısındaki başka bir ahşap banka oturdum. (s. 40)

2.4. Fİ'L-HUCRATİ'L-BÂRİDE (SOĞUK ODADA)

2.4.1. Hikâyenin Tanıtımı

Koleksiyonun kısa hikâyelerinden biridir. Yazar, Fi'l-Hucrati'l-Bârîde (Soğuk Odada) hikâyesini, Ekim 1987'de kaleme almıştır.

Hikâyede bir kadının ameliyata hazırlanması ve ameliyat anında hissettikleri, düşünceleri kendi ağzından anlatılır. Hikâye kadının, kısa operasyonun ardından eşiyile hastaneden ayrıldığı sırada biter.

2.4.2. Olay Örgüsü

Hikâye, ameliyat olacak kadının onu tedavi edecek doktoru anlatmasıyla başlar. Kadın, hemşirenin verdiği ameliyat kıyafetini giyer ve onunla operasyonu geçireceği yere gidip yatağa uzanır. Kadın üşümeye başlar. Hemşire o sırada bir askı getirip ona beyaz çarşafı takar. Kadının görüş alanı iyice daralır ve sadece beyaz bir alan görür.

Doktor yanına gelir ve *Seni bölgesel olarak uyuşturacak bir ilaç enjekte edeceğim. Hiçbir şey hissetmeyeceksin. Korkmana gerek yok!* (s. 44) diyerek bilgi verip onu rahatlatır. Doktor ya da çatlak sesli kadın iğneyi yapar yapmaz kadından bir inilti çıkar. Doktor, onu rahatlatacak şeyler söylemeye devam eder.

Ameliyat başlar. Kadın bir şey görmese de metal aletlerin arasında ellerin hareket edişini gözünde canlandırır. Duyduğu belirsiz seslerin ardında ne olduğunu merak eder. Doktor, çatlak sesli kadınla İngilizce konuştuğu için kadın, duyduklarına pek anlam veremez. O sırada kadın, göğsünün ıslandığını hisseder. Bu sıvının kendi kanı olma ihtimali onu tedirgin eder. Onlardan biri, ona sakinleşip başka bir şey düşünmesini söyler. Odaya giren anestezi uzmanı iğneyi yaptıktan sonra kadının eline hafifçe vurur. Duyduğu seslerden ve çarşaf takılı askının geri çekilmesinden ameliyatın bittiğini anlayan kadın kalkmaya yeltenir fakat hemşire engel olur ve yirmi dakika aynı pozisyonda kalması gerektiğini söyler.

Hemşire geri döndüğünde kadının doğrulup yataktan kalkmasına yardım eder ve kadına, doktorun onu beklediğini söyler. Doktor, kadına ilaçları hakkında bilgi verir ve sargının değişmesi için tekrar gelmesi gerektiğini söyler. Kadın teşekkür edip çıkar.

Bekleme salonunda eşini görür görmez kadının gözlerinden yaşlar boşanır. El ele tutuşup evlerine giderler.

2.4.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Fi'l-Hucrati'l-Bârîde (Soğuk Odada) hikâyesi, kahraman anlatıcı kadının geçirdiği ameliyat sürecini kapsar. Yaşadıklarını, gözlemlediklerini ve hissettiklerini okuyucuya anlatan bizzat kadının kendisidir:

Odaya girdiğim an işte böyle gördüm onu ve ürperme bedenimde yayıldı.

Kapının gıcirtısını duyunca dönüp baktım. Bitişikteki odada beni karşılayan hemşireyi gördüm ve bana kıyafetimi ve ayakkabımı değiştirmek için steril beyaz bir giysi ve terlik verdi. (s. 43)

Onlardan biri, çatlak sesli kadın ya da doktor, iğneyi bedenime saplıyordu. Birdenbire bir inilti çıktı benden. Şiddetli bir ağrı canımı yaktı. (s. 44)

Hikâyenin ana kahramanı ve anlatıcısı olan kadın, ameliyatı yapacak olan doktorun odasına girdiği an ona dair gözlemlediklerini aktarmakla başlar. Ardından hemşirenin onu operasyona hazırlaması, ameliyat olacağı yere götürmesi, hemşirenin yaptığı hazırlıkları izlerken hissettiklerini ifade ederek devam eder:

Bana yaklaştı, ellerimden tutup projektörün katman şeklinde üzerini kapladığı dar bir yatağa götürdü beni. Bunu yapamayacakmışım gibi yatağa çıkmama yardım etti. Üşümem arttı, dişlerim birbirine çarpmaya başladı. (s. 43)

2.4.4. Zaman

Yazarın anlatma eyleminin gerçekleştiği zaman 1987 yılı Ekim ayıdır. Anlatıcı, vaka zamanı hakkında bilgiye yer vermemiştir.

Hikâye, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Kahraman anlatıcı, ameliyata hazırlık, ameliyat sırasında yaşananlar ve ameliyat sonrası eşiyile birlikte oradan ayrılmasını anlatır. Vaka zamanına dair yalnızca küçük bir ayrıntı verilmiştir. Anlatıcı, ameliyat bittikten hemen sonra ayağa kalkmaya çalışırken hemşire ona engel olur ve yirmi dakika daha beklemesini söyler:

Kalkmayı denedim ama hemşire bunu yapmadan önce engel oldu. Rahat etmem için yirmi dakika aynı pozisyonda kalmam gerektiğini söyledi. (s. 45-46)

2.4.5. Mekân

Fi'l-Hucrati'l-Bârîde (Soğuk Odada) hikâyesi, olay örgüsü ve olayların gerçekleştiği zaman diliminden anlaşılacağı üzere dar bir mekâna sahiptir. Hikâye, adını anlatıcının nitelendirdiği şekliyle bu mekândan alır. Hikâyenin geçtiği mekân, anlatıcının gözünden okuyucuya aktarılır. Anlatıcının doktorun odasına girmesiyle başlayan hikâye, hemşirenin kadını ameliyatın yapılacağı odaya götürmesiyle devam eder. Kadın, ameliyat odasının çok soğuduğunu düşünür; ancak bunu doktora söyleyemez:

Doktor, elini dizlerime koydu. Ardından elini yataktan çektiğinin farkındaydım. Odanın çok soğuduğunu ona söylemek istedim. Fakat yapamadım. (s. 44)

Kadın, ameliyatın ardından hemşirenin yardımlarıyla ayağa kalkıp başka bir odada üstünü değiştirir. Ardından kendisini bekleyen doktorun odasına giden kadın, reçetesini alıp odadan çıkar. Bekleme salonundaki eşiyile oradan ayrılırlar:

Hemşirenin peşinden bana üstümü değiştirmem için yardımcı olduğu bitişikteki odaya gittim. Sonra şöyle dedi: (Doktor seni bekliyor).

Doktorun yanına girdim. (s. 46)

2.4.6. Kişiler

Ameliyat olan kadın

Hikâyedeki ana kahraman ve anlatıcıdır. Hikâyenin tamamında onun çekingen tavrı, sorulara cevap vermeyişi, konuşmaması dikkat çeker. Ameliyatı yapacak olan doktor, onu ismiyle selamlar. Fakat kadın, doktorla tanışmaz ve onu incelerken bir ürperme hisseder. Kadın, hemşirenin yönlendirmesiyle ameliyat kıyafetlerini giydikten sonra ameliyat odasında beklerken üşümüş ama bunu ne doktora ne hemşireye söyleyememiştir:

... Üşümem arttı, dişlerim birbirine çarpmaya başladı. (s. 43)

... Odanın çok soğuduğunu ona söylemek istedim. Fakat yapamadım. (s. 44)

Hemşirenin getirdiği askının üzerine beyaz çarşaf geçirmesi üzerine kadının görüş alanı hayli daralır, kendi vücudunu bile tam göremez. Uyuşturucu etkisi veren iğne yapıldıktan sonra kadının canı yanar. Bu esnada doktoru onu rahatlatacak şeyler söyler. Kadın, ameliyat sırasında bir şey göremez. Ancak duyduğu seslerle gözünde canlanan şeyler olur ve kendi kendine sorular sorar:

... pens.. makas.. neşter.. Neşteri tutup kesiyor mu.. Nasıl? Görmüyorum ama turnakla deriyi kaşırken çıkan ses gibi belirsiz bir ses duyuyorum.. Acaba şimdi ne oluyor.. Yaptıkları şey ne? (s. 44-45)

Ameliyat sırasında doktor ve yanındaki kadın İngilizce konuşur. Ameliyat olan kadın, bu konuşmaların bir kısmını anlamıştır:

Doktor, çatlak sesli kadınla İngilizce konuşuyordu ki ben bu dili pek az anlıyorum. O ikisi ameliyat ve benim hakkımda konuşuyorlardı. Bu belliydi fakat ben onların söylediklerine bir anlam veremedim. (s. 45)

Kadın, ameliyat bittikten bir süre sonra hemşirenin yardımıyla yataktan kalkıp üstünü değiştirir ve kendisini bekleyen doktorun yanına gider. İlaç konusunda bilgi alan kadın, doktora teşekkür edip çıkar.

Kadının eşi ise ameliyat esnasında bekleme salonundadır. Ameliyattan sonra kadın, eşinin yanına gider. Kadın eşinin solgun yüzünü görünce gülümseyerek iyi olduğunu söyler. Adam eşinin elinden sıkıca tutar ve eve doğru yol alırlar:

... Bekleme salonundaki eşime göz ucuyla bakar bakmaz gözlerimden yaşlar boşandığını sezdim. Beni gördüğünde merakla sorarak bana doğru koştu:

- Sen iyi misin?

Yüzündeki aşırı solgunluğu fark ettim.. Gülümseyerek cevap verdim:

- İyiyim, elhamdülillah.

Elimi sıkıca tuttu ve eve doğru yola koyulduk. (s. 46-47)

Doktor

Anlatıcı gözünden tasvir edilir. Anlatıcı, bone ve maskeden dolayı doktorun sadece masmavi keskin gözleri olduğunu söyler. (s. 43) Doktor, operasyon yaparken hastalarıyla iletişim halindedir: *Seni bölgesel olarak uyuşturacak bir ilaç enjekte*

edeceğim. Hiçbir şey hissetmeyeceksin. Korkmana gerek yok! (s. 44) diyerek işleme başlar. Kadının canının yandığını hissettiğinde onu rahatlatmak için şeyler söyleyerek kadını teskin etmeye çalışır:

(Sakinleş biraz.. Burada ağrı yok, burada var mı?) ... (Başka bir şey düşün) (s. 45)

İşlem sırasında doktorun yanında bir hemşire ve görevi belirtilmeyen çatlak sesli bir kadın vardır. Anlatıcının, doktorun çatlak sesli kadınla İngilizce konuştuğunu söylemesinden doktorun İngilizce bildiği anlaşılmaktadır:

Doktor, çatlak sesli kadınla İngilizce konuşuyordu ki ben bu dili pek az anlıyorum. (s. 45)

2.4.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Koleksiyonun kısa hikâyelerinden biri olan Fi'l-Hucrati'l-Bâride (Soğuk Odada) hikâyesinde anlatıcı, olayın merkez kişisidir. Anlatım, kahraman anlatıcının hissettikleri, iç konuşmaları ve gözlemlerinden oluşur. Anlatılan ve anlatıcı aynı kişi olduğundan tek bir bakış açısı vardır. Bu nedenle otobiyografik bir hikâye olduğunu söylememiz mümkündür. Yazar, hikâyedeki diğer kişilerin konuşmalarına da yer vererek anlatıma bir hareket katar:

Hangisi daha kolay? Bu lokal anestezi mi yoksa diğeri mi? ... Ona kadar say ... Neden biraz rahatlamıyorsun? Ağrın mı var? Burada bir ağrı yok! (s. 45)

Yavaş yavaş.. Bir seferde değil ... Doktor seni bekliyor (s. 46)

Doktorun yanına girdim. Onu peçesini çıkarmış, kıyafetlerini değiştirmiş şekilde gördüm. Olduğu gibi samimiyetle dönüp bana sordu:

- Halsizlik hissediyor musun?
- ...
- Eğer bir ağrın olursa altı saatte bir alman gereken antibiyotiğe ek olarak reçetede yazılı ağrı kesiciyi al. Yarından sonra yarayı kontrol edip sargıyı değiştirmem için gelirsin. (s. 46)

Âşûr, anlatma esasına bağlı edebî türlerde çoğunlukla kullanılan anlatım tarzlarından biri olan tasvire de yer vermiştir. Bunu hem insanın dış görünüşünü hem de eşyayı anlatırken kullanır:

O, tedavi edip ameliyatı yapacak olan doktor. Bunda hiç şüphe yok. Ancak onun sadece masmavi keskin gözleri görünüyordu. Baştan ayağa beyaz giyinmiş, saçını ve alnının bir kısmını bone kapatmış, burnunu ve ağzını tıbbi maske gizliyor ve ellerinde lastik eldivenler, ayaklarında da kaval kemiğinin yarısına kadar çıkan plastik ayakkabı. (s. 43)

Hemşire gitti. Sonra tekerlekleri ses çıkaran bir şeyi sürükleyerek geri döndü. O, garip şekilli bir askıydı. Onun, başımı yaklaşık bir karış kadar geçen yatay bir çubuğu vardı. Hemşire, beyaz bir çarşaf getirdi ve onu askıya taktı. Gözümün önü, odada olanları hatta kendi vücudumu bile görmeme engel olan beyaz bir alana dönüştü. (s. 44)

Hikâyenin bir başka özelliği de yazarın anlatım sırasında iç monolog tekniğini kullanmasıdır. İç monolog, kahramanın kendi kendine veya karşısında biri varmış gibi sessiz bir şekilde içinden konuşmasıdır.⁵⁵ Anlatıcı bu yöntemle, okuyucuya kahramanın iç dünyasını sunar. Bu tekniğin kullanıldığı kısımda dil, konuşma diline daha yakındır. Cümleler, duygu ve düşüncelerin doğal seyrine uygun bir biçimde mantık sırasıyla verilir.⁵⁶

Aynı pozisyonda, beyaz çarşaf dışında bir şey görmüyordum. Ama gözümde canlandırmaya başladığım metal aletlerin arasında ellerin hareket edişini duyar hale geldim: pens.. makas.. neşter.. Neşteri tutup kesiyor mu.. Nasıl? Görmüyorum ama tırnakla deriyi kaşırken çıkan ses gibi belirsiz bir ses duyuyorum.. Acaba şimdi ne oluyor.. Yaptıkları şey ne? Doktor, çatlak sesli kadınla İngilizce konuşuyordu ki ben bu dili pek az anlıyorum. O ikisi ameliyat ve benim hakkımda konuşuyorlardı. Bu belliydi fakat ben onların söylediklerine bir anlam veremedim. Bu ne? Sıvı? Aynı anda göğsümü ısılatan sıvının verdiği tuhaf his şüphelendiriyor doğrusu.. Bir şey hissetmiyorum ancak sıvı bir şey var, görünüşe göre, benim kanım olabilir mi? (s. 44-45)

Yazarın hikâyede mekân olarak sadece hastane odasını kullanması hikâyeyi dar bir alanla sınırlandırmıştır. Hikâyenin ana kahramanı olan kadın hakkında sınırlı bilgi verilip onun hastalığı, hastalığının seyri, tedavi süreci, ameliyattan sonraki durumu ve hastane ziyaretlerinden bahsedilmemesi, hikâyenin olumsuz yönleri olarak söylemek mümkündür.

⁵⁵ Çetişli, 128.

⁵⁶ Tekin, 277.

2.5. FÎ DAV'Î'L-KAMER (AY IŞIĞINDA)

2.5.1. Hikâyenin Tanıtımı

Koleksiyonda bulunan beşinci hikâyedir. Âşûr, Fî Dav'î'l-Kamer (Ay Işığında) hikâyesini 1987 yılında yazmıştır.

Yazar bu hikâyede, Seniye'nin çalıştığı eve misafir gelen karı kocanın yanlarında getirdikleri küçük hizmetçi kızı soğuk havada dışarıda merdivende bırakmaları, hizmetçi Seniye'nin onu fark edip içeri alması ve sonra da bu küçük kızın misafirlerin ardından evden çıkışını anlatır.

2.5.2. Olay Örgüsü

Hikâye, hizmetçi Seniye'nin pencereden ay ışığında üç kişi görmesiyle başlar. Bu üç kişi karı koca ve küçük hizmetçi kızıdır ve hanımefendiyi ziyarete gelmişlerdir. Seniye, misafir çifte kek ve çay ikram ettikten sonra çamaşır toplamak için balkona çıkar. Çamaşıruları katlayıp sepete koyarken bir ses duyar. Başta sesi çıkaranın bir kedi olduğunu düşünür. Ancak ses devam edince hizmetçi kadın sesin geldiği yere eğilip bakar. Uzun süre baktıktan sonra merdivende oturan küçük kızı görür ve aralarında şöyle bir diyalog gerçekleşir:

- *Sen burada ne yapıyorsun?*
- *Bekliyorum.*
- *Kimi bekliyorsun?*
- *Hanımımı ve beyimi bekliyorum.*
- *Hanımın ve beyin?*
- *Evet şu an sizde bir ziyareteler.*
- *Öyleyse neden bekliyorsun.. Eğer bir şey istersen kapıyı çal, istediğin şeyi o ikisine söyle ve git. (s. 50)*

Küçük kız, hanımından ve beyinden bir şey istemediğini ve onların kendisini ziyaret bitene kadar orada beklemesini tembihlediklerini söyler. Seniye, soğuk havada oyalanmak için yasemin toplamak isteyen küçük kızı içeri almak ister. Seniye'nin bunu hanımına haber vereceğini söylemesiyle küçük kız Nâdiye mutfağa girer.

Seniye salona çıkıp hanımına küçük kızın mutfakta olduğunu söylemesinin ardından hanımı misafire şöyle söyler:

- *Amca yanında çalışan olduğunu neden bana söylemedin?*
- *Biz onu merdivende oynamaya bıraktık.*
- *Seniye onu mutfağa yanına alacak. Çünkü hava soğuk ve dışarıda esinti kuvvetli.*

Misafirin karısı, büyük kırmızı gülleri olan siyah yün şalı dizlerinden omuzlarına geçirip ona sarınırken dedi ki:

- *Gerçekten hava soğuk, pencereyi kapat, Seniye! (s. 51)*

Seniye mutfağa döndüğünde ütü yapmak için hazırlanır. Küçük kız ona yardım teklifinde bulunur. Seniye bunu nasıl öğrendiğini gülerek ona sorar. Fakat küçük kız hiç gülmeden yemek pişirmek dışında her şeyi yapabildiğini ona söyler.

Evin hanımı, Seniye'ye misafirlerin kalkacaklarını küçük kıza söylemesi için seslenir. Küçük kız onlara yetişmek için hızlıca kalkar. Seniye de salonu toparlamaya çıkar. Dumanla kaplı odayı havalandırmak için pencereyi açan Seniye'nin, misafirlerin ay ışığında uzaklaştığını görmesiyle hikâye biter.

2.5.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Fî Dav'i'l-Kamer (Ay Işığında) hikâyesinde anlatıcı, birinci tekil şahıs yani kahraman anlatıcıdır. Kahraman bakış açısıyla yazılan eserde anlatılan, kahramanın içinde olduğu dünyadır. Kahraman kendi çevresinde kurgulanan dünyada hem “anlatan”, hem de “anlatılan” şahıs konumundadır. Okuyucu, onun bakış açısı ölçüsünde olaylara hâkimdir. Onun bilmediğini, görmediğini okuyucu da bilemez ve göremez.⁵⁷

Hikâyede anlatıcı hizmetçi Seniye'dir. Seniye, çalıştığı eve gelen misafirleri, onların yanlarında gelen küçük kıızı dışarıda bıraktıklarını fark etmesi üzerine onu içeri almasını, bir süre sonra misafirlerin gidişini bizzat kendisi anlatır:

---

⁵⁷ Tekin, 45.

Adam ve kadın, benim hizmetinde çalıştığım hanımefendiyi ziyarete gelmişlerdi. Onlara çay ve tam olması için özellikle fırında pişirdiğim kekten sundum. Sonra çamaşırı toplamak için balkona çıktım. (s. 49)

Merdiven tarafından gelen bir ses duydum. Onun bir kedi olduğunu düşündüm. Ses tekrarlanınca emin olmak için eğildim. Birinci kattaki daire, ön cephedeki balkonunu kullanıyordu ve sağ taraftan kapıya götüren beş basamaklı merdiven görünüyordu. Ben bir şey ayırt edemedim. Ancak uzun uzun bakınca onu gördüm. (s. 49)

Salona girip hanımuma doğru eğildim ve kızın mutfakta benim yanımda olduğunu haber verdim. (s. 51)

Pencereyi kapattım ve mutfığa geri döndüm. Çaydanlığı ocağın üzerine koydum. Ütü masasını kurup elektrikli ütüyü prize taktım. (s. 51)

2.5.4. Zaman

Anlatma esasına bağlı edebî metinlerde temel unsurlardan biri de zamandır. Daha önce de belirttiğimiz gibi zaman kavramı iki başlık altında ele alınır. Bunlardan biri anlatma zamanı, diğeri vaka zamanıdır. Anlatma zamanı, yazarın eseri kaleme aldığı 1987 yılıdır.

Hikâye, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Hikâye, hizmetçinin pencereden ay ışığında üç kişinin geldiğini görmesiyle başlayıp, aynı zamanda aynı yerden uzaklaştıklarını görmesiyle biter. Hikâyenin ilk ve son cümlesinden, anlatılan olayın geçtiği zaman diliminin geceyle sınırlı olduğu anlaşılmaktadır:

Onları açık olan pencereden gördüm, ay ışığında üç kişi. (s. 49)

Sonra onların ay ışığında uzaklaştığını gördüm. (s. 52)

Yazar, olayın gerçekleştiği yıl, ay ve gün hakkında kesin bir bilgi vermemektedir. Ancak vaka zamanı hakkında verdiği ipuçlarından hikâyenin kış mevsiminde geçtiğini anlamak mümkündür:

- *Seniye onu mutfığa yanına alacak. Çünkü hava soğuk ve dışarıda esinti kuvvetli.*

Misafirin karısı, büyük kırmızı gülleri olan siyah yün şalı dizlerinden omuzlarına geçirip ona sarınırken dedi ki:

- *Gerçekten hava soğuk, pencereyi kapat, Seniye! (s. 51)*

2.5.5. Mekân

Hikâye, anlatıcı kahramanın çalıştığı, deniz kıyısına bakan bir caddede yer alan evde geçer:

Balkonda esinti kuvvetliydi her zamanki gibi. Çünkü ev, deniz kıyısına bakan bir caddede yer alıyor. (s. 49)

Yazar, kısa zaman diliminde olayları anlatırken mutfak, salon, balkon gibi evin farklı bölümlerini kullanır:

Sonra çamaşırı toplamak için balkona çıktım. (s. 49)

Ben bir şey ayırt edemedim. Ancak uzun uzun bakınca onu gördüm. Merdivende oturan küçük bir kızdı o. (s. 49)

Salona girip hanımuma doğru eğildim ve kızın mutfakta benim yanımda olduğunu haber verdim. (s. 51)

Pencereyi kapattım ve mutfaka geri döndüm. Çaydanlığı ocağın üzerine koydum. (s. 51)

Yazar, hikâyede evin dış görünüşü, odaların iç dizaynı ve görüntüsü hakkında bilgi vermemiştir.

2.5.6. Kişiler

Seniye

Seniye hikâyenin asıl kahramanı olan hizmetçi kadındır. Misafirlere ikramda bulunduktan sonra her akşam yaptığı gibi balkona çıkıp topladığı çamaşırları tek tek katlayıp sepete koyar. (s. 49)

Hikâyede Seniye'nin eğitim durumu, fiziksel yapısı, yaşı, evli olup olmadığı ve hizmetçilik yaptığı evde kalıp kalmadığı ile ilgili bilgi verilmemiştir. Ancak hikâyede son derece merhametli biri olduğu ve işlerini aksatmadan yaptığı anlaşılmaktadır:

- *O ikisinden bir şey istemiyorum. Onlar yanlarında getirdiler beni ve dediler ki Nâdiye ziyaret bitene kadar burada bekle. Birkaç yasemin toplayabilir miyim?*

- *Üşümüyor musun sen?*

- *Yasemin toplamayla oyalanacağım. Çok almayacağım.*

- *Bu taraftan dolan. Sana kapıyı açacağım.*

Mutfağın kapısıyla sona eren bahçe yolunu gösterdim.

- *Ama hanımım ve beyim.*

Ben onlara senin mutfakta benim yanımda olduğunu haber vereceğim. (s. 50)

Onun için bir bardak çay doldurup yaptığım kekten bir dilimle birlikte önüne koydum. (s. 52)

Nâdiye

Nâdiye, misafirlerin evinde çalışan küçük kızdır. Nâdiye, altı yedi yaşlarında turuncu çiçekler işlenmiş mavi pamuk bir elbise giyinmiş, ayağında da lastik terlik vardır. Zayıf yüz hatları olan küçük kız, yemek pişirmek dışında her şeyi yapmayı bilir:

Altı ya da yedi yaşındaydı, turuncu küçük çiçeklerle işlenmiş pamuk mavi bir elbise giyinmişti, kırılğan zayıf yüz hatları, başını lacivert bir eşarpla bağlamış, lastik terlik giyinmişti. (s. 51)

Küçük kız, yemek pişirmek dışında her şeyi yapmayı bilir. Çalıştığı evin haricinde bile iş yapmaktan kaçınmamaktadır. Şöyle ki daha önce tanımadığı Seniye'ye yardım teklifinde bulunmuştur:

Ütü masasını kurup elektrikli ütüyü prize taktım. Küçük şöyle dedi:

- *Sana yardım edeyim mi?*

Ben ona nasıl öğrendiğini sorarken güldüm. O, gülmeden hanımının ona her şeyi yapabildiğini söylediğini ve artık yemek pişirmeyi öğrenme dışında bir eksiği olmadığını söyledi. (s. 51-52)

Misafirler

Seniye'nin pencereden gördüğü bitkin düşmüş tek bir beden gibi ağır ağır hareket eden adam ve kadındır. Seniye'nin hizmetinde çalıştığı hanımını ziyarete gelirler. Adam, evin hanımının amcası, ona eşlik eden de karısıdır. Adamın yüzü kırışıklıklarla doludur. Kadın, küçük bir gövdeye, dar omuzlara ve vücudunun alt kısmıyla üst kısmı arasında dikkat çekici bir fark olan bedene sahiptir. Evde otururken üşümesi üzerine pencerenin kapatılmasını istemesi ve yanlarında getirdikleri küçük kız Nâdiye'yi soğuk havada dışarıda bırakması kadının düşüncesizliğini ortaya çıkarır:

Misafirin karısı, büyük kırmızı gülleri olan siyah yün şalı dizlerinden omuzlarına geçirip ona sarınırken dedi ki:

- Gerçekten hava soğuk, pencereyi kapat, Seniye!

Kadının küçük bir gövdesi, dar omuzları ve vücudunun üst kısmıyla alt kısmı arasındaki beden farklılığını dikkat çekici hâle getiren çok büyük bir arkası vardı. (s. 51)

2.5.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Hikâye, tahkiye bir anlatımdan oluşmuştur. Yazar, diyaloglara yer vererek anlatıcı kahraman dışında hikâyedeki diğer kişilerle ilgili çıkarım yapmamıza imkân sağlarken aynı zamanda kişilerin tasvirine de yer verir.

Yazar, hikâyede işveren-hizmetçi ilişkisini merkeze alır. Küçük bir çocuğun hizmetçi olarak çalıştırılması ve yaşının küçük olmasına rağmen neredeyse her işi yapması, küçük kızın yanlarında çalıştığı kişilerle gittiği yerde soğuk havada dışarıda bırakılması, işverenin çalışana değer vermeyişi anlatılır. Yazar, küçük kızın hizmetini yaptığı kadının evde üşüyüp yün şalına sarınmasıyla küçük kızı dışarıda bırakması arasındaki tutarsızlığa, kadının dış görünüşünü anlatırken de değinmiştir.

Hikâyede işverenin yanında çalıştırdığı hizmetçiye değer vermeyişi gibi olumsuz duruma karşılık Seniye'nin merhametli oluşu, hizmetçilerin birbirlerine yardımcı olmaları, her işi yapabilmeleri ve itaatkâr olmaları olumlu durum olarak göze çarpmaktadır.

2.6. YEVM LEYSE KE BÂKÎ'L-EYYÂM (GERİDE KALAN GÜNLERE BENZEMEYEN BİR GÜN)

2.6.1. Hikâyenin Tanıtımı

Yevm Leyse Ke Bâkî'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyesi, koleksiyonda altıncı sırada yer alır. Yazar Radvâ Âşûr, diğer hikâyelerin aksine hikâyeyi yazdığı tarihi bu hikâyede belirtmemiştir.

Hikâyede, bir üniversite hocasının eğitimde kırkıncı yılını doldurduğu güne uyandıktan sonra o güne yaraşır şekilde hazırlanıp fakülteye gidişi, ders verdiği salondaki hareketliliği, yapılan hazırlıkları görünce kendisine sürpriz yapılacağını zannedip heyecanlanması ve salona girdikten sonra yaşadığı hayal kırıklığıyla eve dönüşü anlatılır.

2.6.2. Olay Örgüsü

Hikâye, üniversite hocasının gayet mutlu bir şekilde yeni güne uyanmasıyla başlar. Her zamankinden daha uzun süren duştan sonra çay ve bisküvi eşliğinde gazeteleri gözden geçirir. Ancak çalışma masasına o gün oturmaz, kendine izin verir. Konuşmacı olarak katılacağı konferansın, her şeye tanık olan salonda olmasının bugüne yakıştığını düşünür. Üniversite hocası, ilk konferansında konuşurken hata yapmaktan korktuğu zamanı anımsar ve gençlerin çekingen durduğunu, onların dikkatlerini çekerek zihinlerini canlandırma gerekliliğinin kalp atışlarını giderek yükselttiğini söyler. Gençlik fotoğrafına gülümseyerek bakarken kendini şöyle tanımlar:

1945 yılının sonbaharında yaklaşık bir sene kadar doğru olduğuna inandığı şeyleri anlatmak için gençliğin başına geçen esmer zayıf bir delikanlı. (s. 54)

Çayını içen hoca, kıyafetini giymek üzere yatak odasına geçer. Bugüne uygun olarak dolabından takım elbise, gömlek ve favori kravatını çıkarır. Altmış dördünde bir damat olduğu fikrine kapılan hoca buna güler ve fikrini değiştirir:

Kırkıncı yıl dönümünü kutlayan bir damat, en değerli ve en önemli yıl dönümü. (s. 54) Saçını taradıktan sonra aynada gördüğü halinden memnundur.

Hazırlandıktan sonra elinde kahvesiyle çalışma odasına giren hoca, üniversite hayatının hiç kolay olmadığını düşünür. Öğrenim hayatının, araştırma yapmanın manevi

hazzın kendisi olduğunu, odanın duvarlarını kaplayan kitaplığın da bu manevi hazzı kaynaklık ettiğini söyler. Zor olanın, yerini ve saygınlığını korumak ve didişip boğuşan taraflardan birine öfkelenmemek olduğunu ifade eder.

Hoca, geçmiş yıllarda yaşadıklarından ve çevresinde gelişen olaylara karşı tutumundan bahseder. 1946 yılında Sıtkı-Bevin anlaşmasının düşmesi ve tam tahliye veya şiddetli ölüm için tezahürat yapılan gösteriler olur. Hoca, her şeyi pencereden izlerken anlaşmanın düşmesinden ve tam tahliyenin uygulanmasından yana olduğu için kampüsteki gençlere katılmak ister. Ancak halihazırda bulunduğu konumu kaybetmemek için olduğu yerde kalarak buna dayanması gerektiğini düşünür. Hoca, her zaman vicdanının dediğini yapmış ve bundan hiçbir zaman pişmanlık duymamıştır. 1959 yılında birkaç meslektaşının tutuklanması üzerine onların eşlerini ziyaret edip üzüntülerini paylaşır. 1981 yılında Enver Sedat'ın, sınır dışı edilmesini emrettiği altmış dört üniversite hocasının arasında fakülteden üç meslektaşı vardır. Hoca, onların da ailelerini ziyaret edip aynı acıyı hissettiğini dile getirir.

Kendine bir fincan kahve daha koyan hoca, en zor zamanın Mısır'a üçlü saldırı anı (1956) olduğunu söyler. Sînâ istila edilir, Port Sa'îd bombalanır. Bu sırada hoca, Londra Üniversitesi'nde okumaktadır. Bir yanda görevini yarıda bırakıp öfkeyle Mısır'a yola çıkanlar bir yanda İngilizlerin mitinginde hamle yapanlar varken kendisinin ne yapacağını düşünür. Öfkesine hâkim olup olanlara katlanması gerekiyordu. Doktorayı bitirene kadar eğitimine devam eden hoca, öğretim görevini yerine getirmek için vatanına döner.

Hoca, torunu Şâdî ve onun akranlarını anlamayışına ve tavırlarının hoş olmadığına değinip Şâdî ile aralarında geçen bir konuşmaya yer verir:

Aylar önce bana şöyle sordu: (Dede, hayatında başarılı olduğun şey nedir?) Onun elini tutup çalışma odasına götürdüm: (Bu kitapların tümü benim çalışmam ve bu makalelerin hepsini ben kontrol ettim. Benim şu an üniversite hocası olan onlarca öğrencim var.. Ne düşünüyorsun?). (Küçük bir dairede otursan da bir araban bile yoksa ve her sene yaz tatiline Avrupa'ya gitmiyorsan bunun kıymeti ne ki dede!) dedi. (s. 56)

Tam bir şeyler söyleyecekken kendini tutan hoca, bu tavrın sorumlusunun çocuğun babası olduğu ve onun iyi terbiye veremediği kanaatindedir.

Hoca, bu can sıkıcı şeyler üzerine düşündükten sonra saatine bakar. Üniversiteye gitme vakti gelmiştir. Kitaplarını alıp yola koyulan hoca, havanın yağmurlu olduğu ve kendini yorgun hissettiği zamanlar dışında yürüyerek kampüse gider. O gün, geride kalan günlere benzemeyen bir gündür. Meraklı adımlarla yürürken yoldaki heykeli, çiçek açmış ağaçları seyretmek onu mutlu eder. Hatta en sevdiği türküyü mırıldanır, en sevilen beyitleri birkaç kez tekrar eder. O anda içi kederle dolan hocanın gözlerinden yaşlar akar. Buna rağmen üzgün değil bir hayli mutludur.

Fakülteye girip öğrencileriyle selamlaşan hoca, çalışma odasına giderken ders verdiği salona uğrar. Orada anormal bir hareketlilik vardır. Çalışanlar salondan bir şeyler çıkartırken kapıdan kafasını uzatan hoca, salonun temizlikten parladığını görür. Odasına çıkmak için koştururken kalp atışları yükselir. Dekan ve yardımcılarının birinin kendi öğrencisi olmasına rağmen onun eğitimde kırk yılını tamamladığı günü hatırlamaları hocanın tahmin edemeyeceği bir şeydir. Sessizce otururken saat on iki olur. Beş dakika daha bekledikten sonra kendisini salonda beklediklerini düşünüp oraya yönelir. Hoca kapıyı açacağı sırada genç biri ona engel olur ve sert bir şekilde ne istediğini sorar. Hoca, konuşmacı olduğunu belirtse de genç, girişin yasak olduğunu, bakan ve misafirlerin içeride olduğunu söyler. Hoca gence bağırmadan habercilerden biri gelip onun fakültede hoca olduğunu söylemesi üzerine kapı açılır.

Öğrencilerin doldurduğu salonda hocanın masasının arkasındaki sandalyesi boş değildir. Hoca orada oturan dört kişi içinden sadece dekanı tanır. Meslektaşlarından birinin onun için açtığı yere oturan hoca konuyu sorar. Meslektaşı onun kulağına fısıldayarak cevap verir: *(Doktor Ashton, görünüşe göre oldukça önemli bir mevkîye sahip konuk hoca. Çünkü o -gördüğün gibi- bakan ve büyükelçi eşliğinde geldi.)* (s. 59)

Yabancı hocanın konuşmasını sessizce oturarak sonuna kadar dinleyen hoca, sonrasında meslektaşlarını selamlar ve eve dönmek üzere yola çıkar.

2.6.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Yazar, Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyesini, çoğulcu bakış açısıyla kaleme almıştır. Çoğulcu bakış açısı ve anlatıcıları, hikâye, roman gibi eserlerde iki şekilde kullanılır. Bu hikâyede diğerine göre daha basit olan, bakış açısı ve anlatıcılardan iki veya daha fazlasının aynı eserde

bulunduğu şekli kullanılmıştır.⁵⁸ Hikâyede anlatıcı, hem hâkim bakış açılı üçüncü tekil (o) anlatıcı hem de kahraman bakış açılı birinci tekil (ben) anlatıcıdır:

Geride kalanlar gibi bir gün olmadı. Bu yüzden hâlâ gözleri kapalı yatağının içindeyken uyanıktı. Farkına varması için duvardaki takvimden dünün yaprağını koparmanın gereği yoktu. Hâlâ kırk yaşındaymış gibi yatağından hızla kalktı. Banyoya girip suyu, başından ve vücudundan akmaya bıraktı her zamankinden daha uzun süre. O, neredeyse duyulabilir bir sesle şarkı söyleyecek kadar mutlu ve sevinçliydi. (s. 53)

Ben her şeyi pencereden izlerken anlaşmanın düşürülmesi ve tam tahliyenin uygulanması gerektiğine inandığım için katılmak istiyordum. Ancak ben, kor parçasını elinde tutan biri gibi dayandım. (s. 55)

Yazarın, daha çok hâkim bakış açısıyla yazdığı hikâyede anlatma sırası kahraman anlatıcı üniversite hocasına geçtiğinde hoca, hatıralarını ve yıllar içinde gözlemlediklerini anlatırken özetleme tekniğine başvurur.

Kahraman anlatıcının eğitimde kırk yılı geride bıraktığı sabaha mutlu bir şekilde uyanmasıyla başlayan hikâyede, Londra’da doktora yaparken kendisini derinden sarsan bir olay hatırlatılmıştır. Hikâye, o esnada zorluklara katlanarak vatanına dönüp öğretim görevini yerine getiren hocanın, beklediği kutlamanın yapılmaması nedeniyle yaşadığı hayal kırıklığıyla biter.

Durum başta imkânsız, baskıcı ve rahatsız edici göründü. 1946 yılında caddede, Sıtkı-Bevin anlaşmasının düşmesi ve tam tahliye veya şiddetli ölüm için tezahürat yapılan gösteriler oldu. Kampüs komünist, temsilci ve Müslüman kardeşlerden olan gençlerin coşkusuyla hareketleniyordu. Ben her şeyi pencereden izlerken anlaşmanın düşürülmesi ve tam tahliyenin uygulanması gerektiğine inandığım için katılmak istiyordum. Ancak ben, kor parçasını elinde tutan biri gibi dayandım. Kendi kendime dedim ki ey çocuk! Onların peşinden gitmen sana yerini kaybettirir, bu yüzden kalmak için dayan.. (s. 55)

Öğrenciler salonu dolduruyordu. Ancak onun, masanın arkasındaki sandalyesi boş değildi.. Öğrencilerin karşısında oturan dört kişi vardı ve o, dekan haricindekileri tanııyordu. Onun meslektaşlarından biri öğrencilere ayrılmış koltuklarda ilk sırada ona bir yer açtı, fısıldayan bir sesle sordu: (Konu ne?) Meslektaşı ona doğru eğilip kulağına

---

⁵⁸ Çetişli, 110.

fısıldayarak cevap verdi: (Doktor Ashton, görünüşe göre oldukça önemli bir mevkîye sahip konuk hoca. Çünkü o -gördüğün gibi- bakan ve büyükelçi eşliğinde geldi). (s. 59)

2.6.4. Zaman

Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyesi, kısa bir zaman diliminde gerçekleşir. Hikâyede, üniversite hocasının eğitim hayatında kırkıncı yıldönümü olan gün hazırlanıp fakülteye gidişi ve hayal kırıklığıyla eve dönüşü anlatılmaktadır.

Hikâyenin hangi tarihte yazıldığı belli değildir; ancak vaka zamanıyla ilgili olarak anlatıcı, hikâyede bazı tarihleri kullanmıştır. Hikâyede, on ikiye beş kala, on ikiye vurdu, beş dakika gibi zamanla ilgili kelimeler de geçmektedir:

Saatine baktı ve üniversiteye gitme vaktinin geldiğine karar verdi. Kitaplarını yüklenip evden ayrıldı. Yol, yürüyerek yirmi dakika sürüyor. (s. 57)

On ikiye beş kala saatine baktı. Acaba dekan ve yardımcıları bana eşlik etmek için amfiye mi gelir yoksa onları konferans salonunda beni beklerken mi bulurum? Üniversitenin saati on ikiye vurdu: Saatin tam olduğunu duyuran peş peşe dört vuruş, sonra her birinin ardından bir anlık sessizliğin geldiği on iki vuruş. Bir beş dakika daha sandalyesinde kaldı. Öyleyse beni orada bekliyorlar. Kitaplarını alıp salona yöneldi. (s. 58-59)

Hikâyede işleyen iki saat vardır. Bunlardan biri, gün içerisinde gelişen olayların zamanı; diğeri ise geçmişe dönük yapılan anlatımların zamanıdır. Bundan dolayı anlatımda sık sık hatıralara yer verilir.

Gençlik fotoğrafına baktı ve gülümsedi: 1945 yılının sonbaharında yaklaşık bir sene kadar doğru olduğuna inandığı şeyleri anlatmak için gençliğin başına geçen esmer zayıf bir delikanlı. (s. 54)

1946 yılında caddede, Sıtkı-Bevin anlaşmasının düşmesi ve tam tahliye veya şiddetli ölüm için tezahürat yapılan gösteriler oldu...1959 senesinde birkaç meslektaşım tutuklandığında onların eşlerini ziyarete gittim ve olanlara duyduğum üzüntüyü bildirdim. 1981 yılında Enver Sedat, altmış dört üniversite hocasının sınır dışı edilmesini

emrettiğinde onların arasında fakülteden üç meslektaşım vardı. Onların ailelerini ziyarete gidip aynı acıyı hissettiğimi dile getirdim. (s. 55)

Belki de en zor anlar 1956 yılındaki Mısır'a üçlü saldırı anıydı. (s. 55)

2.6.5. Mekân

Hikâyede ilk olarak mekân, kahraman anlatıcı üniversite hocasının evidir. (s. 53) Üniversite hocasının günlük alışkanlıklarından bahsedilirken çalışma odası, yatak odası, banyo gibi evin bazı bölümleri detaylı tasviri yapılmadan ifade edilmiş. Sadece çalışma odasının duvarlarını kaplayan boyutta kitaplığın olduğu belirtilmiştir:

Kendine bir Arap kahvesi yaptı. Sonra onu yudumlamak için çalışma odasına götürdü... Okuma, yazma, araştırma ve rehberlik etme manevi hazzın kendisidir tam olarak, tavandan zemine kadar odanın duvarlarını kaplayan bu kitaplığın verdiği manevi haz gibi. (s. 54)

Hocanın, 1946 yılında caddede yapılan gösterileri kampüsü gören bir pencereden izlediği bilgisi verilmiş; ancak, bu kampüsün hangi üniversiteye bağlı olduğuna dair bir ayrıntı verilmemiştir. (s. 55)

Hatıralarda geçen başka bir mekân ise Londra Üniversitesi'dir. Hoca, 1956 yılındaki Mısır'a üçlü saldırı anını yaşarken adı geçen üniversitede doktora yapmaktadır:

Sînâ'ı⁵⁹ istila ettiler. Ben burada imparatorluğun başkentinde Londra Üniversitesi'nde okurken Port Sa'îd'i⁶⁰ bombaladılar. (s. 55-56)

Hoca, doktorası bittikten sonra vatan toprağı Mısır'a döner. Hikâye de hocanın Mısır'daki evinde başlamaktadır.

Anlatımda geçen bir diğer mekân ise hocanın Mısır'daki üniversitede bulunan çalışma odası ve ders verdiği salondur. Ev kampüse yirmi dakika yürüme mesafesindedir:

Her zaman evden çıkar, Mısır diriliş heykeline kadar dümdüz yürür, oradan da kampüse. (s. 57)

⁵⁹ Mısır'da bir yarımada, https://ar.wikipedia.org/wiki/شبه_جزيرة_سيناء, (Erişim tarihi: 28.05.2022).

⁶⁰ Port Sa'îd ya da Bur Sa'îd, Kuzey Mısır'da Akdeniz kıyısında ve Süveyş Kanalı yakınlarında bir kent, https://tr.wikipedia.org/wiki/Port_Said, (Erişim tarihi: 28.05.2022).

Hikâyede üniversite adı belirtilmediği gibi fakülte isminden de bahsedilmemiş, sadece çalışma odası ve konferans salonu hikâyede yer almıştır:

Çalışma odasına giden yolda, ders verdiği salona uğradı. (s. 58)

Kitaplarını alıp salona yöneldi. (s. 59)

Öğrenciler salonu dolduruyordu. Ancak onun, masanın arkasındaki sandalyesi boş değildi. (s. 59)

2.6.6. Kişiler

Üniversite hocaı

Hoca, hikâyenin baş kahramanıdır. Hoca, yaşamını düzenli bir şekilde sürdürür. Sabahları gazeteleri gözden geçirirken iki parça bisküviyle birlikte çay içer. Her sabah okuma, yazma ve araştırma raporlarını sınıflandırmak ya da makale incelemek için masa başına geçer. Fakat o gün, bunların hiçbirini yapmaz, kendine izin verir. Çünkü o gün, eğitimde kırkıncı yılının dolduğu gündür. Konferansa katılmak için okula gidecektir ki bunun öğrencilerin kutsal hakkı olduğunu söyler. Hoca, kırk seneyi bu hakka saygı duyup onu gözbebeği gibi koruyarak geçirmiştir. (s. 53)

Hoca, ilk konferansında konuşurken hata yapmaktan korktuğunu belirtir. Gençlik fotoğrafına bakarak kendini şöyle tanımlar:

1945 yılının sonbaharında yaklaşık bir sene kadar doğru olduğuna inandığı şeyleri anlatmak için gençliğin başına geçen esmer zayıf bir delikanlı. (s. 54)

Çayını içtikten sonra üniversiteye gitmek için hazırlanmaya başlayan hoca, bu özel güne yakışacak şekilde lacivert takım elbise ve beyaz gömlek giyinir, favori kravatını takar. Bu halini *altmış dördünde bir damat* olarak yorumlar. Ama sonra fikrini değiştirir: *Kırkıncı yıl dönümünü kutlayan bir damat, en değerli ve en önemli yıl dönümü. (s. 54)*

Hoca, üniversite hayatının kolay olmadığını söyler. Ona göre okuma, yazma, araştırma ve rehberlik etmek manevi hazdır. Bulunduğu çalışma odasının duvarlarını kaplayan kitaplık da kendisine haz verir. Kitap okumanın verdiği haz, onun içindekilerle ilgilenmek ve fikirlerini söylemektir. Zor olan, yerini ve saygınlığını korumak, didişip boğuşan taraflara öfkelenmemektir. (s. 54-55)

Hoca, geçmiş yıllarda yaşadıklarından ve çevresinde gelişen olaylara karşı tutumundan bahseder. 1946 yılında Sıtkı-Bevin anlaşmasının düşmesi ve tam tahliye veya şiddetli ölüm için tezahürat yapılan gösteriler olur. Hoca, her şeyi pencereden izlerken anlaşmanın düşmesinden ve tam tahliyenin uygulanmasından yana olduğu için kampüsteki gençlere katılmak ister. Fakat, olduğu konumu kaybetmemek için bunu yapmaz ve yapıp yapmadıklarından kaynaklanan bir pişmanlığı da yoktur. Her zaman vicdanının sesini dinleyen biridir:

Ancak ben, kor parçasını elinde tutan biri gibi dayandım. Kendi kendime dedim ki ey çocuk! Onların peşinden gitmen sana yerini kaybettirir, bu yüzden kalmak için dayan.. Ama ben asla çekindiğim veya pişman olduğum bir şey yapmadım, doğru olduğuna inandığımın karşıtı bir yönetim ya da güçle iş birliği yapmadım.. Bu biraz endişe verici veya problemlerdeki bir etmen olarak gözükse bile ben her zaman vicdanımın dediğini yapıyordum. (s. 55)

Hoca, 1956 yılında Mısır'a üçlü saldırı esnasında Londra Üniversitesi'nde doktora eğitimini sürdürmektedir. Sînâ'nın istilası ve Port Sa'id'in bombalanması üzerine görevini yarıda bırakıp Mısır'a gidenler ve Londra'daki mitingde hamle yapanlar olur. Hoca, doktora eğitimini tamamlayıp öğretim görevlisi olma hedefini gerçekleştirmek için öfkelerini dizginler ve olanlara katlanır. Meslektaşlarının tutuklanması veya sınır dışı edilmesinde onların aileleriyle görüşüp acılarını paylaşır. Eğitimi bittikten sonra üniversitede öğretim görevini yerine getirmek için vatani Mısır'a döner. (s. 55-56)

1959 senesinde birkaç meslektaşım tutuklandığında onların eşlerini ziyarete gittim ve olanlara duyduğum üzüntüyü bildirdim. 1981 yılında da Enver Sedat altmış dört üniversite hocasının sınır dışı edilmesini emrettiğinde onların arasında fakülteden üç meslektaşım vardı. Onların ailelerini ziyarete gidip aynı acıyı hissettiğimi dile getirdim. (s. 55)

Hoca, herkesle samimiyetini sürdürebilen, girdiği ortama sakinlik veren biridir. Fakülte kurulunda ortam gerildiğinde hocanın toplantıya girmesiyle ortam sakinleşir. Hocanın amacı, o anki sorunu çözmek değil insanların öfkelerini yatıştırmak, çatışan tarafları razı etmektir. Hocanın, herkesin kendi görüşü olduğu ve buna bağlı kalma hakkının olduğuna dair kuvvetli bir inancı vardır:

Sadece öğrencilerim değil çoğunlukla meslektaşlarım da herkesle samimiyeti sürdürebilmemden dolayı şaşkınlıklarını ifade ederler. Hatta fakülte kurulunda insanlar rahatsız olduğunda ve birden tamamı keskin bıçak gibi olan sözler ortaya çıktığı vakit hocalar birbirlerinin yakalarına yapışacakmış, eller birbirine karışacakmış gibi görünür. Benim toplantıya girmem sakinliği geri getirir. Önemli olan her zaman sorunun çözülmesi değildir. Aynı zamanda insanların öfkesini yatıştırma ve çatışan tarafları razı etmeye çalışmak hatta çekişmesiz birlikte yaşayabilmektir.. Herkesin kendi görüşü ve buna bağlı kalma hakkı vardır. Bu benim sarsılmaz inancımdır. Eskiler, anlaşmazlığın davayı doğru yoldan ayırmadığını söylerler -ki haklılar-. (s. 57)

Hocanın evi, kampüse yirmi dakikalık yürüme mesafesindedir. Hava yağmurlu olduğunda ve kendini yorgun hissettiğinde bir araca binerek fakülteye ulaşır. Yolda yürürken sevdiği kahramanlık türküsünü mırıldanır. (s. 57) Fakülteye girdiğinde öğrencileriyle selamlaşır.

Üniversite hocasının eğitimde kırkıncı yıldönümü olması hasebiyle öğrencisi olan dekan ve yardımcısının fakültede kendisine sürpriz yapacaklarını tahmin eder; ancak durum umduğu gibi olmaz. Salonda ne dekan ne meslektaşları ne de öğrencileri tarafından karşılama yapılmamıştır. Hoca tüm hayal kırıklıklarına rağmen yabancı konuşmacıyı dinledikten sonra evinin yolunu tutar:

Onun meslektaşlarından biri öğrencilere ayrılmış koltuklarda ilk sırada ona bir yer açtı, fısıldayan bir sesle sordu: (Konu ne?) Meslektaşı ona doğru eğilip kulağına fısıldayarak cevap verdi: (Doktor Ashton, görünüşe göre oldukça önemli bir mevkiye sahip konuk hoca. Çünkü o -gördüğün gibi- bakan ve büyükelçi eşliğinde geldi).

Az kalsın meslektaşına kendi memnuniyetsizliğini belirtiyordu. Çünkü onlar ne onu davet etmek için ne de kendi dersinin olduğu vakitte salonu kullanma konusunda izin istemek için ona ulaşmadılar. O yine de kendini tuttu.

Sessizce oturdu, yabancı hocanın konuşmasını sonuna kadar dinledi. Ardından meslektaşlarını selamladı ve eve dönmek üzere yola çıktı. (s. 59)

Şâdî

Üniversite hocasının torunudur. Soru sorarken anlaşılması zor bir üslubu vardır. Hikâyede Şâdî ile ilgili detaylı bilgi verilmemiştir; ancak dedesinin sözlerinden onun batı müziği sevdiği ve savaş oyunlarına tutkun olduğu anlaşılmaktadır:

Torunum Şâdî'nin soru sorarken anlaşılması zor bir üslubu vardır. Her nasılsa onun kuşağının çocuklarını anlamıyorum, onların gürültülü batı müziğini sevmelerini anlamıyorum, Uzak doğudan gelen savaş oyunlarına olan düşkünlüklerini, işleri reddetmede açıkça sergiledikleri -bazen kaba- bu tavrı. (s. 56)

Şâdî, aylar önce dedesine yani hocaya bir soru yöneltir: *(Dede, hayatında başarılı olduğun şey nedir?) (s.56)* Hoca, torununun elinden tutup çalışma odasına götürür ve kendi çalışması olan kitaplarını, incelediği makaleleri göstererek üniversite hocası olan onlarca öğrencisi olduğunu söyler. Bunun üzerine Şâdî, şöyle bir tepki verir:

(Küçük bir dairede otursan da bir araban bile yoksa ve her sene yaz tatiline Avrupa'ya gitmiyorsan bunun kıymeti ne ki dede!) (s. 56)

2.6.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyesinin, otobiyografik yöntem kullanılarak yazılmış olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu yöntemde, anlatıcı ile anlatılan aynı kişi olduğundan hikâye, temeldeki tek bakış açısı yani kahraman bakış açısından okuyucuya sunulur. Okuyucu ile daha yakından iletişim kurma imkânı veren yöntem, bakış açısında bir sınırlılığı içinde bulundurur. Yazar, bu hikâyede, ben anlatımın yanı sıra hâkim bakış açısını da kullanarak bu sınırları genişletmiştir.

Hikâyenin genelinde üniversite hocasının eğitimdeki kırkıncı yıldönümünde sevinçle güne başlaması ve gün sonuna kadar olanlar anlatılırken bir yandan da onun Londra'da doktora yaptığı sırada ülkesi Mısır'da meydana gelen siyasi çatışmaların, okuduğu üniversite ve çevresindeki yansımalarına değinilmiştir.

Anlatımda yer verilen tekniklerden biri konuşmadır. Hikâyede, diyalog ve genel olarak kahraman bakış açısıyla yazıldığı için iç monologlara yer verilmiştir. Üniversite hocası karşısında biri varmış gibi konuşur, sorular sorar:

Kendi kendime dedim ki ey çocuk! Onların peşinden gitmen sana yerini kaybettirir, bu yüzden kalmak için dayan.. (s. 55)

Ben burada imparatorluğun başkentinde Londra Üniversitesi'nde okurken Port Sa'id'i bombaladılar. Peki ne yapmalı? (s. 55-56)

Böyle bir günde bu can sıkıcı ayrıntıların üzerinde durmak neden? (s. 56)

Kapıyı açıp girmek için elini uzattı. O sırada tanımadığı bir genç ona engel oldu. Sertçe sordu ona:

- Ne istiyorsun?
- Sen ne istiyorsun, ben konuşmacı hocayım!
- Giriş yasak, bakan ve misafirler içeride.

Bu genç kesin rahatsız.. Konu ne? O da sürprizin bir parçası mı? Habercilerden biri gelip onun fakültede hoca olduğunu açıklamasaydı gence bağıracaktı ki ona kapıyı açtı. (s. 59)

Hikâyenin, doktora eğitimini yurtdışında tamamlayan akademisyen yazar Radvâ Âşûr'un biyografisini yansıttığını söylememiz mümkündür. Hikâyenin merkezinde olan üniversite hocası da aynı şekilde yurtdışında doktorasını yaptıktan sonra vatani Mısır'a dönüp öğretim görevini yerine getirir. Üniversite hocasının meslektaşlarının Enver Sedat döneminde tutuklanması ve sınır dışı edilmesi anlatılırken yazarın eşinin de aynı dönemde sınır dışı edilmesi diğer bir benzerliktir.

Yazarın anlatımda yer verdiği diğer bir teknik de montaj tekniğidir. Koleksiyonun diğer hikâyelerinde de belirttiğimiz gibi montaj tekniği; yazarın, başkasına ait söz, cümle veya paragrafı üzerinde hiçbir değişiklik yapmadan kullanmasıdır. Hikâyede, üniversite hocası mutlu halde fakülteye yürürken sevdiği kahramanlık türküsünü mırıldanır:

Her Mısırlı haykırır, ben ülkeme aitim

Kalbim yeminim gönlüm, canım feda vatanıma (s. 57)

Yazar, hikâyede geriye dönük anlatımlar yapmıştır. Sık sık hatıralara yer verilen anlatımda, özetleme tekniği kullanılmıştır. Aynı zamanda Âşûr, bu hikâyesinde Mısır'da olanlara, bunların Londra'daki yansımalarına ve bunun üzerine meslektaşlarının görevden alınıp sürgün edilmesine değinmiştir. 1946 Sıtkı-Bevin anlaşmasının düşmesi,

1956 yılında Mısır'a üçlü saldırı ve Enver Sedat yönetiminde Mısır'da olanların gerçekte örtüşmesi, hikâyeye tarihî bir nitelik kazandırır.

Hikâyede dikkat çeken bir husus da cümle tekrarı ve tekrarlanan cümlelerin başlık olarak seçilmesidir. Yazarın, koleksiyonun diğer hikâyelerinde de kullandığı leitmotiv tekniği; bir tavır, kelime grubu, cümle veya jest ve mimiklerin aynı eserde birkaç kez tekrar edilmesidir. Hikâyenin geçtiği gün, baş kahraman için o kadar farklı bir gündür ki hikâyede “geride kalan günlere benzemeyen bir gün” ifadesi üç defa (s. 53, 57) tekrar edilmiş ve aynı ifade başlık olarak da kullanılmıştır.

Yazar, anlatım esnasında baş kahramanın torunuyla olan konuşmasını vererek kuşak farklılığına değinir ve hayatını eğitime adanmış bir dede ile başarıyı maddiyatla ölçen bir torun figürünü okuyucuya sunar. Üniversite hocası, torunu ve akranlarını anlamadığını, onların batı müziğini sevmelerine, Uzak doğu savaş oyunlarına düşkünlüklerine ve kendilerine verilen işi reddederken sergiledikleri tavra anlam veremediğini açıkça ifade eder. Torun Şâdî'nin, dedesine hayatta başarılı olduğu şeyi sorması üzerine dede, akademik çalışmalarını ve okuttuğu öğrencilerinin şu an üniversite hocası olduğunu söyler. Âşûr, hikâyede torunun ifadesiyle bunların maddi bir karşılığının olmadığını okuyucuya mesaj olarak vermek istemiştir:

Küçük bir dairede otursan da bir araban bile yoksa ve her sene yaz tatiline Avrupa'ya gitmiyorsan bunun kıymeti ne ki dede! (s. 56)

2.7. ĞURBE (GURBET)

2.7.1. Hikâyenin Tanıtımı

Ğurbe (Gurbet), koleksiyonun yedinci hikâyesidir. Yazar Radvâ Âşûr, bu hikâyeyi 1986 yılında kaleme almıştır. Ğurbe (Gurbet) hikâyesi, numaralandırılmış iki bölümden oluşur.

Hikâyede, üniversite eğitimi için yurt dışında bulunan Mısırlı bir kızın yaşadıkları anlatılır. Kız, okuduğu sırada aynı ülkede olsa da kendisi gibi ailesinden ayrı üniversite okuyan kardeşi Hamide'den bir mektup alır. Gelen mektupta, kızlarının uzakta okuttuğu için köyde tepki alan babalarının onları okutma konusundaki kararlılığı vurgulanır.

Bunun yanı sıra kızın üniversitede tanıştığı Fâlih, ardından da Matthew ile arkadaşlığına yer verilir.

2.7.2. Olay Örgüsü

Hikâye, üniversite öğrencisi bir kızın soğuk ve yağmurlu bir havada cebinde bir mektupla, kaldığı öğrenci yurduna dönmesiyle başlar. Mektubu yazan, onun kız kardeşi Hamide'dir. Mektubu iki kez okuyan kız, yağmurdan ıslanmış üstünü değiştirdikten sonra kendisine çay yapmak için mutfığa gider. Kız, çayıyla odasına döner ve mektubu tekrar eline alır.

Hamide mektupta; köye yeni bir vaiz geldiğini ve bu vaizin bir Cuma hutbesinde, kızlarını okumaları için yurt dışına gönderenlerin hata yaptığını ve günaha girdiğini söylediğini yazmıştır. Namaz biter bitmez haber köyde yayılır. Kızlarını okumaları için gönderen kişi babaları Abdülhakîm hocadır. Kızların üç dayısı, Abdülhakîm hocaya gidip olanı biteni anlatır. Ardından üç dayı, vaizle konuşmaya giderler. Kızların dayıları vaizi, Abdülhakîm hoca hakkında yanlış düşündüğü konusunda uyarıp hocanın yanına geri gelirler. Abdülhakîm hoca, kızlarının okumak için gittikleri yerden geri dönmesi için tavsiyede bulunan ve oğullarının onlarla evlenmek için hazır olduklarını belirten dayılara şöyle tepki gösterir:

Babam sinirlendi. Caminin hocasının cahil olduğunu ve bunun onu ilgilendirmediğini ancak onların tutumlarını anlamadığını, kızların hem eğitimlerine devam edeceğini hem de Sümeyye, Âliye ve Kâmile'nin -liseyi bitirir bitirmez- (ülke içinde ve ülke dışında) üniversitelere gideceklerini söyledi! (s. 64)

Bunun üzerine dayılar, sinirlenip oradan ayrılırlar. Evde her şeyden haberdar olan Fehime hala, Hamide'ye bu olanların ailevi bir sır olarak kalacağını söyler ve ondan bu sırrı saklamasını ister. Ama Hamide, olayın detaylarını başkasından duymuştur.

Mektup hâlâ kızın elindeyken koridordan gelen ses onun dikkatini çeker. Bir kadın, Arap ismiyle birine seslenir. Kız emin olmak için ismi bir daha duymayı bekler ve o ismi tekrar duyar. Kız, üniversiteye geldiğinden beri Arapça konuşan biriyle karşılaşmadığından hemen kapıyı açar. Koridorun sonunda Suzi, onun tanımadığı bir kızla konuşmaktadır. Bir Arap ismi olan "Semîr" in kim olduğunu öğrenmek isteyen kız, onların yanına gider:

- *Birinin Semîr dediğini duydum.. Bu bir Arap ismi.*

Suzi gülerek dedi ki:

- *Biliyorum, biliyorum!*
- *Kimin ismi?*

O, köpek (Semîr), baksana ne kadar şirin! (s. 65-66)

Suzi, konuşmanın devamında köpeğin sahibinin, arkadaşı Fâlî Kâlîlî (Vallée Calili) olduğunu ve kendisini onunla tanıştıracacağını söyler. Çok geçmeden kız odasına döner. Adını duyduğu kişi Arap olmasa da köpeğine verdiği isimden dolayı onun biraz Arapça bildiğini düşünür. Kardeşi Hamide'den gelen mektubu tekrar eline alıp okumaya başlar.

Üniversite öğrencisi kız, Fâlîh ile tanışır. Kız, Fâlîh ile aynı üniversitede farklı bölümlerde okumaktadır. Tezinin yayınlanmasının ardından Irak'a dönecek olan Fâlîh, kızı birçok kez yemeğe davet eder ve kız, Suzi'nin bu durumdan hoşnut olmadığını bile bile davetleri kabul eder. Çünkü kız, kendi ana dilinden olan biriyle konuşma ihtiyacı duymaktadır. Kız, aynı zamanda Fâlîh ile aralarında bir bağ kurduğunun ve görüşmelerinin kendisini mutlu ettiğinin farkındadır.

Günler sonra Fâlîh, kızı arar ve kendisini beklemesini ister. Buluştuklarında kızın gözlerini kapamasını isteyen Fâlîh, onun önüne kendi kitabını koyarak sürpriz yapar. Kız, kitabı açıp ithafı okur:

Olmasaydı bu tezi tamamlayamayacak olduğum Semîr'e (s. 69)

Kız, bu ithafa mı yoksa Fâlîh'in iki hafta sonra gideceği haberine mi şaşırdığına karar veremez. Ama ithaf onu memnun etmemiştir. Gerçek dostuna bunu söylemeye de cesareti yoktur. Bu üzüntüyle kardeşi Hamide'ye yazdığı mektubu bitirip okuduğunda, Fâlîh'e âşık olduğu zannedilir endişesiyle mektubu yırtar.

Ertesi gün kız, Fâlîh'e Semîr'i ne yapacağını sorar. Kız, köpekleri sevmemesine rağmen Semîr'i kendisine bırakmasını teklif eder. Ama Fâlîh, Semîr'i kimseye bırakmamaya kararlıdır ve tüm programları yapmıştır.

İki hafta sonra Fâlîh'i yolcu eden kız, üzgün bir şekilde öğrenci evine geri döner. Pazar günü olduğu için neredeyse boş olan öğrenci evi, kızı daha da bunaltır. Yalnız

başına odasında otururken Fâlih ile tanışmasının üzerinden altı hafta bile geçmediğini düşünen kız, bu sürecin neden kendisine daha uzunmuş gibi geldiğini sorgular.

Üniversite öğrencisi kız, ilk karşılaşmada etkilendiği ve aynı bölümde okuduğu erkek arkadaşı Matthew'den bahseder. Matthew, kayak yaparken kendisine eşlik etmesi için kızı çağırır. Mısır'da hiç kar görmeyişinden dolayı tedirgin olan kız, arkadaşının yardım edeceğini söylemesi üzerine kayağa gitme teklifini kabul eder. Kız, bir süre çabalar fakat başaramayınca pes eder. Bunun üzerine kayak yerinden ayrılıp kartopu oynamaya başlarlar. Yanlarına başkaları da geldikten sonra birlikte yurda giderler. Kız, yaptığı naneli çayı getirir. Matthew ile karşılıklı otururken kız, ona ailesini, köyünü anlatmak istediğini söyler. Kız, anlattıklarına dalıp gitmiş olacak ki Matthew'in gidişini fark etmez. Sabah erkenden derse gidecek olan kızın yatmaya hazırlanmasıyla hikâye sona erer.

2.7.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Ğurbe (Gurbet), otobiyografik tarzda yazılmış bir hikâyedir. Kahraman anlatıcı üniversite öğrencisi kız, gurbette okurken yaşadıklarını ve arkadaşlarını bizzat anlatır. Ben anlatım üzerine kurulu hikâyede yazar, kahramanın iç konuşmalarına yer verirken duygularına da değinir:

(Semîr) ismini tekrarlayan bir ses duyduğumda mektup hâlâ elimdeydi. Ses, İngiliz bir kadına -bu apaçıktı- aitti. Fakat isim ya Arapçaydı ya da ben Hamide'nin mektubunu okumaya kendimi kaptırdığımdan böyle mi zannetmişim? Tekrar duymak istedim ve bir an bekledim. Ardından kelimeyi ikinci kez duydum. Peki orada Arap bir gencin olması mümkün mü? Üniversiteye geldiğimden beri Arapça konuşan -adam ya da kadın- herhangi biriyle karşılaşmamıştım. (s. 65)

Bu haber mi beni şaşırttı yoksa ithaf mı? İthaf beni memnun etmedi. Yine de yorum yapmaya cesaret edemedim. Eğer öncesinde bana danışsaydı bunu yapmamasını tavsiye ederdim. Fakat Fâlih, gerçek dostum, her şeyde benden farklı. Sıkıntı, üzüntü hali beni içine çekti. Hamide'ye uzun bir mektup yazdım. Ama mektubu bitirip okuyunca onun iyi olmadığını düşünüp yırttım. Hamide, Fâlih'e âşık olduğumu zannedebilir. Oysa böyle bir şey yok. (s. 69)

Anlatıcı bazen de diğer kahramanları konuşturma tekniğine başvurarak anlatımı tekdüze olmaktan çıkarır. Hikâyede anlatıcı, kimi zaman ailesini ve arkadaşlarını kendi anlatır, kimi zaman da onlarla aralarında geçen konuşmayı olduğu gibi okuyucuya sunar:

Günler sonra Fâlih, bana telefon etti ve benden, gerekli bir iş için onu beklememi istedi. Geldiğinde benden gözlerimi kapamamı istedi. Ben de yaptım. Gözlerimi açtığımda önümde onun kitabını gördüm. Kapak, güzel ve parlaktı. Onun adını ve eski Asur heykellerinin fotoğraflarını taşıyordu. (s. 68-69)

Matthew beni hafta sonu tatilinde kayak yaparken ona eşlik etmek için davet etti.

- *Ama ben onu hiç yapmadım, dedim.*
- *Neden? dedi.*
- *Çünkü ben buraya gelene kadar karı hiç görmemiştim.*
- *Mısır'da kar yağıyor mu?*
- *Coğrafya bilgilerini yeniden gözden geçir!*
- *Kesinlikle Mısır'da kar yağıyor mu? dedi şaşkınlıkla.*
- *Kesinlikle.*
- *Garip! (s. 71-72)*

2.7.4. Zaman

Ğurbe (Gurbet) hikâyesinde anlatıcı, vaka zamanına dair net bir tarih belirtmemiştir. Yazarın hikâyeyi anlatma zamanı ise 1986 yılıdır.

Yazar, hikâyede zaman unsuruyla ilgili olarak; havanın erkenden kararması, aylardır, günler sonra, iki hafta sonra, ertesi gün, pazar günü, sabah... gibi ifadeler kullanmıştır:

Büyük cam kapıyı ittim. Hemen ardından aylardır burada olmama rağmen alışmayı başaramadığım şu kafa karıştırıcı gıcırtı çıktı. (s. 61)

Ertesi gün Fâlih'e, Semîr'i ne yapacağını sordum. Onu bana bırakmasını teklif ettim. (s. 69)

Yine de bana, kayağın zor olmadığını ve nasıl yapıldığını bana öğreteceğini söyledikten sonra ona pazar günü uzun bir süre arkadaşlık ettim. (s. 72)

Hikâyede olaylar gün gün anlatılmaksızın zamanda atlamalar yapılmıştır. İki bölümden oluşan hikâyenin ilk kısmında, olayların meydana geldiği süre hakkında bilgiye yer verilmiştir. Hikâyenin ilk kısmı yaklaşık altı haftalık bir vaka zamanına sahiptir. İkinci kısımda böyle bir bilgi bulunmamaktadır:

Günler sonra Fâlih, bana telefon etti ve benden, gerekli bir iş için onu beklememi istedi. (s. 68-69)

İki hafta sonra Fâlih 'i yolcu ettim ve havaalanından dolu bir kalple geri döndüm. (s. 70)

Fâlih 'i tanıdığım süreci düşündüm. Altı haftayı geçmemiş olması beni şaşırttı. (s. 70)

2.7.5. Mekân

Ğurbe (Gurbet) hikâyesi, kahraman anlatıcının yağmurlu bir günde üniversitenin fakülte binalarından geçerek öğrenci yurduna doğru yürüdüğü sırada başlar. Kız, yurda girer ve asansörle odasının bulunduğu on yedinci kata çıkar. Islanmış kıyafetlerini değiştirdikten sonra kendine çay yapmak için mutfığa gider. Bu sırada öğrenci yurdunu, kaldığı odayı, bulunduğu katın düzenini ve mutfığı şöyle tasvir eder:

Kaldığım oda, iki tarafında benim gibi kız öğrencilerin kaldığı aynı benimki gibi küçük odaların bulunduğu uzun ve dar bir koridorun sonunda yer alıyor. Her odaya tek kişilik bir yatak ve elbiseler için ahşap bir dolap zar zor sığıyor. Dolabın kare şeklindeki kapaklarından biri açıldığında yazı yazmak, yemek yemek veya süslenmek için küçük bir masa gibi kullanılan ahşap bir yüzeye dönüşüyor. Yurdun tüm odaları büyüklük, şekil, eşya bakımından aynı. Sadece konumları farklı. Sağ taraf yeşillığe bakıyor, sol tarafsa binalara. Yazın sağ tarafta kalanların daha şanslı olduğu belli oluyordu. Ama kışın -bana arkadaşlardan biri söyledi- fark yok oluyor. Çünkü kar, her şeyi kaplıyor.

Koridorun sağında bir tane tuvalet var. Onu geçtiğimde sağa sapıp geniş, iki ocaklı, etrafını sandalyelerin çevrelediği dikdörtgen büyük bir masası olan ortak mutfığın kapısını bulurum. Mutfakta yemek hazırlamak ve yemek veya başkalarıyla konuşmak ve çay içmek için masada oturmak mümkündür. (s. 62-63)

Hikâyede baş kahraman, Suzi, Fâlih ve Matthew'ın okuduğu üniversitenin adına yer verilmeyip hikâyenin son satırlarında onun bir İngiliz üniversitesi olduğu ifade edilmiştir. (s. 74)

Hikâyede geçen başka bir mekân ise kızın memleketi Mısır'ın bir köyüdür. Bu başta açıkça ifade edilmese de Hamide'nin ülke içinde bulunan Asyut Üniversitesinde okumasından anlaşılmaktadır:

Köy, senin ve benim yüzümden ayaklanmaya teslim olacaktı. Ama sen ilk sıradasın. (s. 63)

Ve cuma namazı biter bitmez haber köyde yayıldı: el-Mescidu'l-Cedîd'in hocası, Abdulhakîm hocayı kızlarını ülke dışına (seni kastediyor) ve ülke içine (beni kastediyor) okumak üzere gönderdiğinden dolayı eleştirip şiddetle karşı çıkıyor. (s. 63)

Ona yabancı adamların ülkesinde ve Asyut Üniversitesindeki⁶¹ iki kızının geri dönmesini tavsiye ettiler. (s. 64)

Hikâyedeki kişilerden biri olan Fâlih ile ilgili kısımda kız, kendi köyünü betimlemiştir. Hikâyenin ilk kısmında yer alan mektupta anlatılanların geçtiği yer de netleşmiştir:

Bir an için bizim oynayıp güldüğümüz, hayallerle gerçeklerin birbirine karıştığı göründü. Fâlih, Basra yakınlarındaki kendi köyü hakkında mı yoksa Kina⁶² ilindeki benim köyüm hakkında mı konuşuyor, nehir dediği Nil mi yoksa Arap kıyısı mı, hurma ağaçları Basra'nın hurma ağaçları mı yoksa Yukarı Mısır'ın mı artık emin değilim. (s. 68)

Hikâyede geçen bir başka mekân ise kayak alanıdır. Bir pazar günü Matthew ve kız kayak yapmaya giderler. (s. 72) Anlatıcı, kayak alanıyla ilgili detaylı bilgi vermemiştir; ancak kız kayak yapmayı beceremeyince beraber kartopu oynamaya başlarlar ki buradan kayak için ayrılan alanın yakınlarında kartopu oynanan bir yer olduğu anlaşılmaktadır.

⁶¹ Mısır'da bir üniversite, https://ar.wikipedia.org/wiki/جامعة_أسيوط, (Erişim tarihi: 01.04.2022).

⁶² Yukarı Mısır'da yer alan Kina ilinin merkezi olan şehir, [https://ar.wikipedia.org/wiki/قنا_\(مدينة\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/قنا_(مدينة)), (Erişim tarihi: 01.04.2022).

2.7.6. Kişiler

Üniversite öğrencisi kız

Hikâyenin baş kahramanı ve anlatıcısı olan kız, yurt dışında bir İngiliz üniversitesinde bilgisayar bilimi okumaktadır. (s. 66) Üniversitede okurken fakülteye yakın bir öğrenci yurdunda kalmaktadır. (s. 61) Ailesi, Mısır'ın Kina iline bağlı bir köyde yaşamaktadır. (s. 67) Beş kız kardeşlerdir. Evde, babası Abdülhakîm hoca, annesi Fatma, halası Fehime ve Sümeyye, Âliye ve Kâmile adında üç kız kardeşi yaşamaktadır. Hamide adlı kız kardeşi de Mısır'da ailesinden ayrı bir evde kalarak üniversite okumaktadır.

Üniversite öğrencisi kız, kardeşi Hamide'yle sık sık mektuplaşır. Kız, mektubun Hamide'den geldiğini zarfın üzerindeki posta pulundan ve adresin yazılışından anlar. Kız, her mektup gelişinde onu açmadan önce bir süre düşüncelere dalar. Sonra gelen mektubu açar. Hamide, yazdıklarıyla onu hem köyünden hem ailesinden haberdar eder:

Hamide şöyle yazmıştı: Köy, senin ve benim yüzümden ayaklanmaya teslim olacaktı. Ama sen ilk sıradasın. Olayı ele alıp yer ve kişilerle ilgili bildiklerinden yararlanarak sahneyi hayalinde tamamlamaya çalış. Köyün temsilcisi olarak camiye yeni bir vaiz geldi. (s. 63)

Yurttan arkadaşı Suzi, onu Fâlih ile tanıştırır. Kız, Suzi'nin memnun olmadığını bile bile Fâlih'in yemek davetlerini kabul eder. Çünkü aylardır yabancı bir ülkede yaşarken Arap biriyle hiç karşılaşmamıştır. Kız, Arap biriyle konuşma ihtiyacı hissetmektedir. Kız, Fâlih'le arasında bir bağ kurar. Onunla vakit geçirmekten mutlu olur. Fâlih'in yanındayken memlekette kardeşleriyle olduğu zamanki gibi çok konuşur, güler, fıkralar anlatır, şakalar ve dalga geçen yorumlar yapar. (s. 67)

Fâlih bir gün kıza telefon edip görüşmek ister. Buluştuklarında yayınlanmış tezini kızın önüne koyar. Kitabı, köpeği Semîr'e ithaf ettiğini okuduğunda büyük bir şaşkınlık yaşayan kız, Fâlih'in gerçek dostu olduğunu düşünse de ithaf hakkında yorum yapmaya cesareti yoktur. Aynı zamanda Fâlih'in iki hafta sonra kesin olarak gideceğini öğrenen kız, Hamide'ye uzun bir mektup yazar. Fakat mektubu bitirdikten sonra onu okuyunca Hamide'nin, kendisinin Fâlih'e âşık olduğunu zannedebileceği düşüncesiyle mektubu yırtar. (s. 69)

Kız, köpekleri sevmez. Ancak Fâlih'e köpeği Semîr'i kendisine bırakmasını teklif eder. Sevmese de bunu arkadaşı için yapabileceğini hisseder. Ama Fâlih, onun teklifini kabul etmez. Kız, Fâlih'i yolcu ettikten sonra yalnızlık hissine kapılır. Neredeyse altı hafta süren arkadaşlıkları ona daha uzunmuş gibi gelir. (s. 69-70)

Kız, aynı bölümde okuyan Matthew adında bir gençle tanışır. Matthew'le ilk karşılaşmasında onun zarafetinden etkilenir. Matthew kıza bazen Nefertiti bazen de Şehrazad diye seslenir. Kız başta bu isimleri garipsese de sonra mutlu olur. Kız, Matthew hakkında şunları düşünür:

Onunla ilk karşılaştığımda onun zarafeti beni durdurdu -onun dansçı vücudu gibi ince bir bedeni ve koyu mavi gözlerinin öne çıkardığı güzel yüz hatları vardı-. Beni daha çok, onun yaptığı ve söylediği her şeyin uygulandığı benimle tokalaştığındaki üslubunda bile belli olan muazzam canlılığı durdurdu. Elimini kuvvetlice sıkmasının hemen ardından bana, kalpte alevlenmiş coşkudan bir elektrik geçti. (s. 71)

Matthew, kızı hafta sonu kayak yapmaya davet eder. Kız, üniversite okuduğu ülkeye gelene dek hiç kar görmemiştir. Matthew, kayak yapmanın zor olmadığını ve ona öğreteceğini söyleyince teklifi kabul eder ve ikisi kayağa giderler. Kız, kayak yaparken düşme endişesi taşıdığından hareket etmeye korktuğu halde arkadaşı Matthew'i taklit etmeye çalışır. Ancak başarılı olamaz ve pes eder. Matthew'le bir süre kartopu oynadıktan sonra kız, onu naneli çay içmek için yurda çağırır. Kız, memleketten getirdiği naneyle verdiği çayı onun beğenip beğenmediğini merak eder. Matthew çayın tadını beğenmeyince ona nanesiz yapmayı düşünür ama vazgeçer.

Kız, ne kadar uzakta da olsa memleketine ve ailesine bağlıdır. Çevresindeki insanlara ailesini ve köyünü anlatmak ister. Matthew'e bunları anlattığı sırada çevresinde olup biteni fark etmez. Kız, bir an kendine gelir ve Matthew'in eşyalarını alıp odadan çıktığının farkına varır:

- Dinle Matthew, sana köyümü anlatmak istiyorum, babam Abdulhakîm hocayı, annem Fatma'yı, kız kardeşlerimi ve halamı. Özellikle halam, onu sana anlatmak istiyorum, dedim.

Anlatmaya başladım. Ben bir İngiliz üniversitesindeki öğrenci evinin on yedinci katında bu dar odada bulunduğum gerçeği yok olana kadar beni konuşturan Matthew'in varlığını unutup ayrıntılarda aşırıya mı kaçtım? Matthew'in oturduğu koltuğa dikkat

ettim, boştu. Ne zaman yerinden kalktığıнын ve nasıl ya da ne zaman ayakkabısını ve montunu giyip odanın kapısını açıp çekip gittiğinin farkında olmadım. (s. 74)

Hamide

Baş kahramanın, Mısır'da ailesinden ayrı bir şekilde Asyut Üniversitesinde okuyan kız kardeşidir. Yurt dışında okuyan baş kahraman kızla sık sık mektuplaşır. Hamide'nin hikâyenin anlatıcısı olan kıza yazdığı mektup, anlatımda önemli bir yer tutar. Mektupta köyde olup bitenleri detaylıca ablasına yazar. Hikâyede Hamide hakkında detaylı bilgi verilmemiş; ancak lisede okuyan üç kız kardeşinin olduğu belirtilmiştir.

Baş kahraman kız, Fâlih'le konuşması sırasında ikisinin de annelerinin isminin Fatma olduğunu öğrenmesi üzerine kardeşi Hamide'ye yazdığı mektupta bundan bahseder. Hamide alay ederek şöyle yorum yapar:

Bunda şaşılacak ne var istatistik yapsak Arap kadınların dörtte birinin Fatma, erkeklerin yarısının Muhammed olduğunu buluruz! (s. 67)

Abdulahkîm

Köyün çocukları içinde Ezher'den mezun olan ilk kişidir. Hikâyede ismi belirtilmeyen baş kahraman üniversite öğrencisi kız, Hamide, Sümeyye, Âliye ve Kâmile adında beş kız babasıdır. Kızlarının dayılarına göre Abdulahkîm hoca, din ve dünya işlerinde bir âlimdir ve de bir seçim yapılacağı vakit o, tüm muhafazakârları temsil eder.

Abdulahkîm hoca, hikâyenin baş kahramanı kızını üniversite okuması için ülke dışına, Hamide'yi ülke içindeki bir üniversiteye göndermiştir. Diğer üç kızını da liseyi bitirir bitirmez ülke içinde veya dışında üniversiteye gönderecektir. Kızlarını evinden uzakta okuttuğundan dolayı vaiz tarafından eleştirilen hoca, duydukları karşısında sinirlenir ve bu konunun vaizi ilgilendirmedigini, onun cahil olduğunu düşünür. Hoca, kızlarının geri dönmesi konusunda tavsiye veren dayıları dinlemez ve kızlarının eğitimlerine devam etmesi konusunda son derece karardır. (s. 64)

Fehime hala

Hikâyede üniversite öğrencisi kızla Hamide'nin halasıdır. Hikâyede anlatıcı, hala hakkında detaylı bilgi vermemekle birlikte halanın başından geçen bir olayı anlatır. Olay şu şekilde gerçekleşir:

Ben yola çıkmadan iki ay kadar önce halam merdivenlerden inerken hamur teknesi taşıyormuş. Tavuklarından birini kaçırmaya çalışan bir tilki fark etmiş. Bunun üzerine tilkiyi kovalamak için koştururken tekneyle düşüp bacağını kırmış. Köyün bütün haberleri -hareket edememesine rağmen- halamda toplanır ve de bu haberleri dört bir yana göndermeyi üstlenir! (s. 65)

Üç dayı

Kızların üç dayısı, Abdulhakîm hocaya gelip vaizin yaptığı eleştirileri anlatırlar. Ardından vaize gidip yaptığı hata sebebiyle onu uyarırlar. Bu dayılar daha sonra Abdulhakîm hocaya gelip meselenin artık tahammül edilemez olduğunu, inadının kendilerini bozduğunu ifade edip ülke içinde ve dışında üniversite okuyan kızlarını geri döndürmesini tavsiye ederler. Kendi oğullarının da damat olarak hazırlık yapmak üzere olduklarını söylerler. Sadece bir tanesinin ismi belirtilen dayı Abdulbâsit bunu şu şekilde ifade eder:

Abdulhakîm hoca! Biz usulleri biliyoruz, eğer senin kardeşinin oğullarından biri kızlardan herhangi birini isterse kesinlikle o daha uygun.. İstemezse de bizim oğullarımız hazır! (s. 64)

Vaiz

el-Mescidu'l-Cedîd'in hocasıdır. Köye yeni gelmiştir. Abdulhakîm hocanın, kızlarını ülke içinde ve dışında okuttuğunu öğrendikten sonra cuma hutbesinde bununla ilgili sarf ettiği cümleler köyde hızla yayılır:

Hepiniz birer çobansınız ve her çoban kendi sürüsünden sorumludur. Kızlarını ilim sebebiyle uzak memleketlere gönderen adam hata yapar, şeriatı ve dini çiğnediği için günaha girer. Zira kadının yeri evidir. Eğer zorunluluk bunun dışında bir şeyi gerektirirse o zaman mahrem olan birinin ona eşlik etmesi gerekir. (s. 63)

Suzi

Üniversite öğrencisi kızın, yurttan aynı katta farklı bir odada kalan İngiliz arkadaşısıdır. Suzi; şişman, beyaz tenli, kestane rengi uzun saçları olan bir öğrencidir:

Ses, İngiliz bir kadına -bu apaçıktı- aitti. (s. 65)

Odanın kapısını açıp çıktım. Koridorun sonunda, odasının kapısı önünde duran Suzi'ydi. O, şişman, beyaz tenli, kestane rengi uzun saçlı bir öğrencidir. (s. 65)

Üniversite öğrencisi kız, kardeşi Hamide'nin mektubunu okuduğu sırada koridordan “Semîr” isminin tekrarlandığını duyunca odanın kapısını açar. Bu Arap isminin kime ait olduğunu merak eder. Koridorda odasının önünde bir kızla konuşan Suzi'dir. Kız, onların yanına gidip Semîr'in kim olduğunu sorduğunda Suzi, kucağında taşıdığı köpeği gösterir ve köpeğin sahibi olan arkadaşı Fâlih Kâlîlî (Vallée Calili) ile onu tanıştıracaklarını söyler.

Suzi, üniversite öğrencisi kız ve Fâlih'in görüşmelerine ve yemek yemeye gitmelerinden memnun değildir:

Fâlih'in beni öğle ve akşam yemeğine davet etmesi tekrarlandı. Suzi'nin bu durumdan hoşnut olmadığını fark etmeme rağmen onun davetini kabul ediyordum. (s. 67)

Fâlih el-Halîlî

Baş kahraman kızla aynı üniversitede okuyan aynı zamanda Suzi'nin arkadaşı olan Iraklı bir öğrencidir. Kısık sesiyle ağır bir ritimde konuşur. (s. 67) Semîr adlı köpeğin sahibidir. Eskiçağ tarihinde yüksek lisans ve doktora yaptığından yedi senedir üniversitededir. Tezinin bir kitapta yayınlanmasını beklerken Irak'a Basra yakınlarındaki köyüne dönmek için hazırlık yapmaktadır. (s. 66-67)

Fâlih, baş kahraman kızını birçok kez yemeğe davet eder. Fâlih ve kız konuştukça birtakım benzerlikler ortaya çıkar. İkisinin de annesinin adı Fatma'dır. İki anne de siyah çarşaf giyer ve her iki annenin de dudağının altında yeşil bir dövme vardır.

Fâlih bir süre sonra kıza telefon edip önemli bir iş için kendisini beklemesini söyler. Buluştuklarında kızdan gözlerini kapamasını ister. Kız gözlerini açtığında önünde Fâlih'in kitabını görür. Ardından kitabı açıp ithafı okur:

Olmasaydı bu tezi tamamlayamayacak olduğum Semir'e (s. 69)

Kız, iki hafta sonra yola çıkacağı belli olan Fâlih'e köpeği Semîr'i ne yapacağını sorar, isterse kendisine bırakabileceğini söyler. Ancak Fâlih, Semîr'i kimseye bırakmamaya karardır. Aralarında geçen diyalogdan Fâlih'in Semîr'e ne kadar değer verdiği anlaşılmaktadır:

- *Onu bırakabileceğim aklına geliyor mu?*
- *Onu yanında Irak'a mı götüreceksin?*
- *Tabii ki. Her şeyi ayarladım. Benden önce onu göndereceğim. Çünkü ben, bir hafta Paris'te kalacağım. Havacılık şirketiyle onun seyahat etmesi hakkında anlaştım. Onu teslim alması ve ben gelene kadar ona bakması için Bağdat'taki erkek kardeşim Sâmîr'e göndereceğim.*
- *Ama Fâlih, bu garip gözükmeyecek mi?*
- *Garip gözüксе bile Semîr, benim hayatımın bir parçası oldu ve insanların bunu kabul etmesi gerek. (s. 70)*

Matthew

Baş kahraman üniversite öğrencisi kızla aynı üniversitede bilgisayar bilimleri okuyan bir öğrencidir. Kızın tasvirine göre Matthew'ın dansçı vücudu gibi ince bir bedeni ve koyu mavi gözlerinin öne çıkardığı güzel yüz hatları vardır.

Onunla ilk karşılaştığımda onun zarafeti beni durdurdu -onun dansçı vücudu gibi ince bir bedeni ve koyu mavi gözlerinin öne çıkardığı güzel yüz hatları vardı-. (s. 71)

Matthew baş kahraman kıza bazen Nefertiti⁶³ bazen de Şehrazad⁶⁴ diye seslenir. (s. 71) Hikâyede baş kahraman kız Matthew'le ilk karşılaşmasında kendisinden hoşlanmasına karşılık Matthew'ın kıza karşı duyguları ifade edilmemiştir. Ancak birlikte hoş zaman geçirmişlerdir:

Ardından kayak için ayrılmış alandan uzaklaşarak koşmaya başladım. Matthew de arkamdan koşmaya başladı.. Ben kartopu yapıp ona attım. O da aynısını yaptı. Koştuk, oynadık, güldük bizden başka kimsenin olmadığı yer, tamamı çocuk olan bir grup için elverişli gözükenek. Şimdi de bedenimde, yüzümde, elimde kolumda yayılan sıcaklığı hissediyor ve bunu Matthew'ın kızarmış yanaklarında görüyordum. (s. 73)

⁶³ M.Ö. 1370 – 1330'da yaşamış bir Mısır kraliçesi. Adı; “güzellik geliyor”, “güzel olan” ya da “güzelden gelen” anlamlarına geliyor, <http://www.antiktarih.com/2018/05/05/kralice-nefertiti/> , (Erişim tarihi: 01.04.2022).

⁶⁴ Efsanevî Fars prensesi ve Binbir Gece Masalları'nın anlatıcısı, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Şehrazâd> , (Erişim tarihi: 01.04.2022).

2.7.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Ğurbe (Gurbet) hikâyesinde Âşûr, hikâyenin merkezine yurt dışında okuyan üniversite öğrencisi Mısırlı bir kızı yerleştirir. Hikâyede, gurbette yalnız başına kalan kızın, kardeşinden aldığı mektup ve orada kurduğu arkadaşlıklara yer verilir. Kızın, aylar sonra Arapça konuşan biriyle karşılaşmış olması, Fâlih'i yakışıklı, göz alıcı ve karizmatik bulmasa da onunla arasında bir bağ kurmasına ve mutlu eden görüşmelere sebep olur.

Yazar, anlatma esasına bağlı edebî türlerde sıklıkla kullanılan anlatım tarzı tasvire yer vermiştir. Yazar, bu teknik sayesinde gerek kişi ve mekânı gerekse o anı okuyucunun gözünde canlandırmasını sağlar. Bu hususta hikâyenin ilk satırları dikkat çekicidir:

Soğuk keskindi. Batıdan esen rüzgar onun şiddetini artırıyordu. Yağmur, devamlı ve eğimli çizgiler halinde kesintisiz yağıyordu. Yere düşer düşmez bir cam gibi kaygan, donmuş ince bir tabakaya dönüşüyordu. Sis ve havanın erkenden kararması sebebiyle lambaların ışıkları vücutsuz var olan şeytanların başları gibi göründü. (s. 61)

Ğurbe (Gurbet), koleksiyonda kişi kadrosunun en geniş olduğu hikâyedir. Yazar, hikâyede üniversite öğrencisi kızın Mısır'ın bir köyünde yaşayan ailesi, akrabaları, köy halkı ve kızın üniversitede tanıştığı arkadaşlarına yer verir.

Hikâyenin bir başka özelliği anlatım tarzlarından biri olan mektup tekniğinin kullanılmasıdır. Baş kahraman kızın, kardeşinden aldığı mektupla birlikte hikâyeye birçok karakter ve bakış açısı dâhil edilmiştir. Yazar, aynı zamanda mektubun anlatım içindeki önemine değinmek için olsa gerek leitmotiv tekniğini kullanarak “Mektubu elime aldım” cümlesini üç defa (s. 62, 63, 66) tekrar etmiştir:

Köy, senin ve benim yüzümden ayaklanmaya teslim olacaktı. Ama sen ilk sıradasın. Olayı ele alıp yer ve kişilerle ilgili bildiklerinden yararlanarak sahneyi hayalinde tamamlamaya çalış: Köyün temsilcisi olarak camiye yeni bir vaiz geldi. Gayrimeşru çocuklardan birinin onun kulağına babanın aleyhinde bir şey fısıldadığı belli oluyor. Meğer vaiz cuma hutbesinde, “Hepiniz birer çobansınız ve her çoban kendi sürüsünden sorumludur. Kızlarını ilim sebebiyle uzak memleketlere gönderen adam hata yapar, şeriatı ve dini çiğnediği için günaha girer. Zira kadının yeri evidir. Eğer zorunluluk bunun dışında bir şeyi gerektirirse o zaman mahrem olan birinin ona eşlik etmesi gerekir.” demiş.

Ve cuma namazı biter bitmez haber köyde yayıldı: el-Mescidu'l-Cedid'in hocası, Abdulhakîm hocayı kızlarını ülke dışına (seni kastediyor) ve ülke içine (beni kastediyor) okumak üzere gönderdiğinden dolayı eleştirip şiddetle karşı çıkıyor. İkinci ezanı okunmadan veya haber babaya ulaşmadan önce üç dayın bizzat kendileri anlattılar (ve ayrıntılarıyla hikâyeden sorumlu resmi konuşmacı Fehime halan hâlâ ayrıcalıklı konumunda yatağının üzerinde tüm olayları ve gelişmeleri takip etmektedir) ve üç dayın vaize gidip onu uyardılar. Ona hata yaptığını, çünkü Abdulhakîm hocanın, köyün çocukları içerisinde Ezher'den mezun olan ilk kişi olduğunu, dünya ve din işlerinde bir âlim olduğunu ve şayet seçimler yapılsa onun tüm muhafazakârların sesi olacağını söylediler.. Sonra kendileri gelip babaya meselenin artık tahammül edilemez olduğunu, inadının doğru olsa da olmasa da onları bozduğunu söylediler. Ona yabancı adamların ülkesinde ve Asyut Üniversitesindeki iki kızının geri dönmesini tavsiye ettiler. Damatların hazırlık yapmak üzere olduğunu söylediler. Dayın Abdulbâsit, Abdulhakîm hoca! Biz usulleri biliyoruz, eğer senin kardeşinin oğullarından biri kızlardan herhangi birini isterse kesinlikle o daha uygun.. İstemezse de bizim oğullarımız hazır! diye ekledi.

Babam sinirlendi. Caminin hocasının cahil olduğunu ve bunun onu ilgilendirmediğini ancak onların tutumlarını anlamadığını, kızların hem eğitimlerine devam edeceğini hem de Sümeyye, Âliye ve Kâmile'nin -liseyi bitirir bitirmez- (ülke içinde ve ülke dışında) üniversitelere gideceklerini söyledi! (Baban bildiğin gibi inatçı) Fehime halam iç geçirerek (Dayıların sinirli halde çıktı ve çay içmeyi de reddettiler) dedi. Söz hâlâ resmî konuşmacıdaydı. Ama tabii ki et turnaktan ayrılmaz. Halan, dayıların olanlar hakkında bir şey söylemediklerini, anlaşmazlığın ailevi bir sır olarak kalacağını söyledi ve halam benden ayrıntılarının bir kısmını duymama rağmen o sırrı saklamamı istedi. Ben Asyut Üniversitesindeki öğrencilerden biriyken o, komşumuz Zübeyde Abdulnebî amcanın damadının kız kardeşiydi. Bana hikâyeyi o, annesi Zübeyde'den, halamdan duyduklarını naklederek anlattı! (s. 63-64)

Anlatımda yer verilen tekniklerden bir diğeri de konuşmadır. Hikâyede, diyalog ve kahraman bakış açısıyla yazıldığı için iç monologlara yer verilmiştir. Üniversite öğrencisi kız, karşısında biri varmış gibi konuşur ve kendi kendine sorular sorar:

Bu haber mi beni şaşırttı yoksa ithaf mı? İthaf beni memnun etmedi. Yine de yorum yapmaya cesaret edemedim. Eğer öncesinde bana danışsaydı bunu yapmamasını tavsiye

ederdim. Fakat Fâlih, gerçek dostum, her şeyde benden farklı. Sıkıntı, üzüntü hali beni içine çekti. Hamide'ye uzun bir mektup yazdım. Ama mektubu bitirip okuyunca onun iyi olmadığını düşünüp yırttım. Hamide, Fâlih'e âşık olduğumu zannedebilir. Oysa böyle bir şey yok. (s. 69)

Ben bir İngiliz üniversitesindeki öğrenci evinin on yedinci katında bu dar odada bulunduğum gerçeği yok olana kadar beni konuşturan Matthew'in varlığını unutup ayrıntılarda aşırıya mı kaçtım? (s. 74)

Fâlih, sana annemi anlatacağım, dedi. Anlatmaya başlayınca güldüm ve ona bundan vazgeçmesini söyledim. Çünkü o, tam olarak benim annemi anlatıyor. Bunun üzerine şöyle dedi: Ama benim annem Iraklı, başının üzerine kadar çıkan siyah bir çarşaf giyiyor. Saçından ayaklarına kadar onunla örtünüyor. Peki senin annen, siyah çarşaf giyiyor mu?

Söylerken daha çok güldüm:

- *Annem siyah bir çarşaf giyiyor!*
- *Peki onun dudağının altında yeşil bir dövme var mı?*
- *Dudağının altında yeşil bir dövme de! dedim.* (s. 68)

Âşûr, hikâyede toplumdaki farklı düşünce yapılarına yer vermiştir. Bir cami hocasının, bir kızını başka bir şehirde bir diğer kızını da yurt dışında okutan Ezher Üniversitesi mezunu bir babayı eleştirisi ve babanın kızlarını geri çağırması gerektiğini düşünen çevre karşısında babanın toplumun zihniyetine başkaldırısı, kararındaki inatçılığı hikâyede verilmek istenen en önemli mesajdır.

2.8. RAEYTU'N-NAHL (HURMA AĞACINI GÖRDÜM)

2.8.1. Hikâyenin Tanıtımı

Radvâ Âşûr'un aynı adla ilk hikâye koleksiyonuna adını verdiği hikâyedir. Yazar, koleksiyonda sekizinci sırada yer alan Raeytu'n-Nahl (Hurma Ağacını Gördüm) hikâyesini, 1986 yılında kaleme almıştır.

Hikâye, çiftçi bir ailenin kızı Fevziye'nin ağaç dalları arasında tomurcuk aramasıyla başlar. Hikâyede bitki yetiştirme merakının çevresindeki insanlar tarafından

garip karşılanması ve bunun bir delilik olarak adlandırılması anlatılır. Şöyle ki: Fevziye bir yandan ailesinde hurma ağacına, kaktüse, bitkiye verilen önemi anlatırken öte yandan ailesini kaybettikten sonra yaşadığı mahallede, çalıştığı ofiste bu merakı nedeniyle aldığı tepkileri aktarır. Hikâye, Fevziye'nin ektiği saksıları görüp beğenen bir kadının, ondan kendisine bitki yetiştirmeyi öğretmesini istemesiyle biter.

2.8.2. Olay Örgüsü

Çiftçi bir ailenin kızı olan Fevziye, bir gün havanın soğuk olmasını umursamadan sokağa iner. Ağaçları inceler. Bakmak yeterli gelmeyince ağacın dalları arasına ellerini sokarak ulaşmak istediği şeyi arar. Onun bu halini gören bir arkadaşı şaşırarak şöyle söyler:

- *Fevziye, bu aşırı soğukta sokakta ne yapıyorsun? İnsanlar evlerinden çıkmıyor.*

- *Tomurcukları arıyorum! dedim.*

Bunun üzerine bağırdı:

- *Vallahi sen delisin Fevziye! (s. 75-76)*

Fevziye, arkadaşının söylediğine aldırmaz, onun şaka yaptığına emindir ve aradığını bulamadan evine döner. Halasının onun için memleketten getirdiği kaktüsü, bir kenara koyup unuttuğunu hatırlar. Büyümesine rağmen kuruyup sararmıştır. Onunla ilgilenir. Çünkü bitki yetiştirmeyi, bir şeyler ekmeyi çok sevmektedir. O, bu durumu şu şekilde ifade eder:

Bitki yetiştirmeyi sevdim ve ekmeye uygun herhangi bir şeyi toprak bir saksıda, boş bir kutuda, bir bardakta yetiştirir oldum. Kabı toprakla doldurup gerekli derinliğe bir meyve çekirdeğini veya yeşil bir dalı yerleştirir ve sularım. (s. 76)

Bir gün ona amcasının oğlunun vefat ettiği haberi gelir. Başsağlığı dilemeye gidenleri biraz bekletir. Çünkü bu esnada o, bir kabın içine toprak doldurup içine de reyhan dalı koymaktadır. Gitmek için hazır olduğunu söylerken onların kendisi hakkında fısıldaştıklarını duyar:

Onların ellerini birbirine vurduklarını gördüm ve (Fevziye delirdi, Allah bizi mükafatlandırsın) dediklerini duydum. Neden böyle söylediler, anlamadım. Onlardan

birinin (Fevziye, evlerini bitkilerle süsleyen zenginleri taklit ediyor!) diye fısıldadığını duyduğumda daha çok garipsedim. (s. 77)

Bunu söyleyen kişiyle aynı köyden olması sebebiyle Fevziye, duyduklarına daha çok şaşırır. Kendi kendine konuşur, ailesinin çiftçi olduğunu ve babasının hurma ağaçlarıyla ilgili söylediklerini anımsar:

Biz çiftçiyiz. Sa'ıdli ailemizde kadınlar, çiftçilik için tarlalara çıkmazlar. Ama çiftçilik onların gözlerini açtıkları, ölüm anında da gözlerini yumdukları hayatlarıdır. Ben köydeki evimizin dış tarafında nane, arazisinde kaktüs ve girişinde bir hurma ağacı olduğunu hatırlıyorum. Babamın -Allah rahmet eylesin- hurma ağacının Allah'ın kullarına bahşettiği ve Kur'an'da onu anarak yücelttiği mübarek bir ağaç olduğunu söylediği ve Peygamberin -Allah'ın rahmeti bereketi onun üzerine olsun- (Halanız olan hurma ağacına saygı gösterin. Şüphe yok ki hurma ağacı, Âdem (a.s)'in yaratıldığı toprağın kalanından yaratıldığı ve insana benzetildiği için bizim halalarımız olarak adlandırıldı. O, bir dişi ve bir erkekten, uzun ve düzgün şekilli olarak yaratıldı. Üzerindeki meyvesi olan hurma da insan aklı gibidir. Eğer ona bir zarar gelirse o da yok olur.) dediğini hatırlıyorum. (s. 77)

Babası hurma ağacını onun erkek kardeşine emanet ederdi. Annesi ise ev işlerini, tavuklara yem vermeyi, naneyi sulamayı Fevziye'ye bırakırdı. İşleri yetiştiremediğinde veya unuttuğunda annesi sinirlenir ve onu azarlardı. İşlerin aksamasının eve uğursuzluk getirdiğini söylerdi:

Sana yazıklar olsun kızım, bu uğursuzluk getirir. Rabbimiz babanın ömrünü uzatsın ve ev ayakta kalsın. (s. 78)

Anne-babasının ardından iki erkek kardeşini de kaybeden Fevziye, Kahire'ye yerleşir. Ektiği şeyler aklından çıkar, gider. Bir gün Fatma halası onu ziyarete gelir. Hala yanında Fevziye'nin babasının ağacından hurma ve kendi evinde bulunan, evlenirken annesinin verdiği kaktüsten bir dal kırıp getirmiştir. Bunun üzerine Fevziye, bir an tohum ekerken kendisine deli dediklerini hatırlar:

İşte de arkamdan fısıldaşıyorlar. Bir keresinde iş arkadaşım bana şöyle dedi:

- Ellerine bak Fevziye.

Onun, tırnakların altındaki siyah çizgileri kastettiğini anladım. Bu bir pislik değil, ektiğim tohumdan kalan toprak o, dedim. (s. 78-79)

İş arkadaşının bunu ona yakıştıramadığını söylemesi üzerine kendini sorgulamaya başlar. Bitki yetiştirmesinin başkalarına nasıl bir zarar verdiğini düşünür. Fevziye, iş arkadaşlarının tavrına rağmen bir şeyler ekmekten vazgeçmez. Hatta ofise hint yasemini ağacı getirir. Fakat iş arkadaşları, ağaç çiçek açana kadar onun farkına varmazlar. Hem işinde hem de yaşadığı mahallede insanlar Fevziye'nin bitki yetiştirmesini anlamsız bulurlar ve onu deli olarak tanımlarlar.

Fevziye, büyük bir evi ve ektiklerinin sığacağı kadar genişlikte bir balkonunun olmasını arzular. Çocuklar, balkon duvarının üzerine koyduğu saksılara taş attığı için o bundan vazgeçer. Bir gün Fevziye, elinde bakkal Müteveli amcanın verdiği tenekelerle eve dönerken çocuklar onun peşine takılır, laf atarlar:

- *Deli.. Eline bir teneke almış geri dönüyor.*
- *Akıl yok, beyin yok.*
- *Kıymetsiz bir beyin ve tenekeden bir akıl. (s. 81)*

Fevziye, duyduklarına üzüldü ve ağlamak ister. Ancak bu kez onlara boyun eğmez. Yerde gördüğü ilk taşı eline alıp hakaret ederek çocuklara fırlatır. Sonrasında bu çocuklardan birinin annesi Fevziye'nin yolunu keser. Fevziye, yaptığı açıklamanın ardından Ummu Süleyman'ın kahkaha atmasına şaşırarak konuşmasına şöyle devam eder:

- *Sen Süleyman'ın annesisin. Süleyman'a dikkat eder, onu korursun. Öyle değil mi? Beni de bir anne olarak kabul et, ekinin annesi olarak!*

Ummu Süleyman kaşlarını oynattı ve boğazından hırıltılı bir ses çıkartırken aynı anda orta parmağıyla çirkin bir hareket yaptı ve dedi ki:

- *Ekini tebrik ederim, Ummu Zer'! Hayattasın, başka çocuğun olur! (s. 81)*

Fevziye'nin, derdini anlatabildiği yalnızca bir kişi vardır. O da fidanlıkta çalışan Muhammed amca. Zamanla Muhammed amcayla aralarında dostluk bağı oluşur. Muhammed amcanın yanına gittiğinde ona Ummu Süleyman'ı şikâyet eder. Muhammed amca, Fevziye'ye o kadının kendisine yaptığı gibi hakaret etmesini öğütler. Fevziye, bunu

deneyeceğini söyleyerek yanından ayrılır. Ama onun dediğini yapabileceğinden emin değildir. Çünkü kadının, onun rüyasına girerek gülüşüyle korkutacağını, rüyasının kâbusa dönüşeceğini düşünür.

Fevziye, huzurlu olduğu zaman rüyasında tarla görür. Buğday tarlası, mısır tarlası, portakal bahçesi.. Bir keresinde rüyasında hurma ağacı görür. Ağacın üzerinde ise ailesinin yüzleri bulunmaktadır. Ormanda yankılanan sesi duyar. Ardından rüyadan uyanır.

Aynı gün ona evinin yakınında oturan bir kadın gelir. Kadın, balkondaki saksıları görüp beğendiğini söyler ve kendisine nasıl bitki yetiştirildiğini öğretmesini ister. Fevziye hemen anlatır. Kadına bir de nane dalı hediye eder. Hikâye, Fevziye ile kadının karşılıklı oturup konuşmalarıyla son bulur.

2.8.3. Anlatıcı ve Bakış Açısı

Raeytu'n-Nahl (Hurma Ağacını Gördüm) hikâyesinde anlatıcı, birinci tekil şahıs yani kahraman anlatıcıdır. Kahraman bakış açısıyla yazılmış hikâye ve romanlarda anlatıcı, kendi etrafında olup bitenleri hâkim bakış açılı anlatımın tam aksine beşerî imkanlar dahilinde anlatır. Anlatıcı, kendi yaşadıklarını, ruh halini ve hissettiklerini ön plana çıkarır. Kahraman anlatıcının olduğu eserler genellikle otobiyografik tarzdadır.⁶⁵

Hikâyede, Fevziye karakteri, çocukluk döneminden hatırladıklarını ve ailesini kaybettikten sonra olanları kendi gözünden anlatır:

Ben köydeki evimizin terasında nane, arazisinde kaktüs ve girişinde bir hurma ağacı olduğunu hatırlıyorum. (s. 77)

Ben evimin, ektiğim araziye çevreleyen genişlikte olmasını arzuluyordum. Evin tek odalı olması, tek balkonunun da ektiklerimin hepsine yetmeyecek kadar dar olması beni üzüyor. Önceden balkon duvarının üzerine ekilmiş saksıları koyuyordum. Ama aylak aylak gezen çocuklar saksılara taş attıkları için bundan vazgeçtim. (s. 80)

---

⁶⁵ Çetişli, 108.

Anlatıcı, hikâyede sık sık hatırlama unsurunu kullanır. Okuyucuya yansıttığı düşüncelerini destekleyen geçmişte yaşadığı olayları hatırlatır. Bunu yaparken “Bir defasında/keresinde...” ifadesini kullanır:

Bir defasında da altın dişli şişman kadın Ummu Süleyman karşıma çıktı. Ellerini arkasına koymuş yolumu kesti. (s. 81)

Bir keresinde seher vaktinde hurma ağaçlarının olduğu bir orman gördüm. Güneş henüz doğmamıştı. Ama doğmak üzereydi. Çünkü mor ufuk, kına rengine boyanıyordu. Hurma ağaçlarını düzgün şekilli, uzun boylu ve geniş olarak gördüm. (s. 83)

2.8.4. Zaman

Yazarın anlatma zamanı diğer bir deyişle hikâyeyi kaleme aldığı zaman 1986 yılıdır. Radvâ Âşûr, Raeytu'n-Nahl hikâyesine *Kış uzun sürdü* ifadesiyle başlar. Hikâyenin devamında da kesin bir tarih verilmeksizin; birkaç aydır, her sabah, akşam, gece, her gün, dört veya beş gün, dün, seher vakti, sabah ezanından önce, bugün.. gibi zamanla ilgili kavramlara yer verilmiştir:

Hatırlayınca kendi kendime şöyle dedim: Onun ölmüş olması gerekir. Çünkü birkaç aydır onu sulamadım. Yine de onu görmek için ayağa kalktım. (s. 76)

Annem de bana her sabah günlük talimatlarını verirken evi süpürmeyi, tavuklara yem vermeyi, naneyi sulamamı tembih ederdi. (s. 77-78)

Ve ben eminim ki onun içinde yuvaları olan iki fare var. Onlar akşam ve gece oradan ayrılıp çalışma masaları arasında kontrolsüz geziniyorlar. Sorumluluğumda olan dosyaların yapraklarından herhangi birini henüz kemirmedikleri için her gün Allah'a şükrediyorum. (s. 79)

Eve döndüğümde dört veya beş gün onları yaş bir pamuk parçasının üzerine koyarım. Her gün onların bakımını yapıp yumuşaklığını elimle hissedene kadar onun gevşeyip şişmesini takip ederim. (s.80)

... ve dün de benim, evin girişine koyduğum ekili saksıyı kırdılar Ummu Süleyman hanım. (s. 81)

Bir keresinde seher vaktinde hurma ağaçlarının olduğu bir orman gördüm. Güneş henüz doğmamıştı. Ama doğmak üzereydi. (s. 83)

Ve tatlı, kadife gibi bir ses duydum. O, sanki sabah ezanından önce Kur'an okuyan birinin sesiydi ya da başka bir şey gibi. Bilmiyorum. (s. 83)

Bugün bana aynı sokakta oturan bir kadın geldi. (s. 83)

Hikâyenin anlatımında çokça hatıraya yer verildiğinden ve anlatıcının da bütün bunları bilmesinden dolayı anlatılanların bir kısmı olaylara hâkim birinin yaklaşımı içindedir:

O vakit, Fatma halamın bana memleketten getirdiği kaktüs çiçeğini hatırladım. Onu kapının yanına koyup unutmuştum. (s. 76)

O günler kimse delirdiğimi söylemedi. Gerçi onlar, bunu daha sonra amcamın oğlunun vefat haberini verdikleri gün bana söylediler. (s. 76)

2.8.5. Mekân

Anlatıcının sokağa çıkıp gördüğü ağacın dalları arasında tomurcuk aramasıyla başlayan Raeytu'n-Nahl adlı hikâyede Fevziye'nin hatıralarının olduğu ailesiyle yaşadığı köy evi, hikâyedeki mekânlardan biridir:

Ben köydeki evimizin terasında nane, arazisinde kaktüs ve girişinde bir hurma ağacı olduğunu hatırlıyorum. (s. 77)

Fevziye, ailesini kaybetmesinin ardından Kahire'ye yerleşir:

Bundan sonra ben -Kahire'ye yerleştikten sonra- kesilmiş bir ağaç gibi oldum. Naneyi, kaktüsü, hurmayı ve her şeyi unutur oldum. (s. 78)

Hikâyede yazar, baş kahraman olan Fevziye'nin çalıştığı iş yerinden bahsederken tasvir yöntemine başvurur:

İçinde çalıştığımız yer karanlık, duvarlarının boyası yavaş yavaş dökülen eskilikte, köşelerinde örümceğin ağlarını ördüğü ve içinde böceklerin yuva yaptığı bir yerdir. (s. 79)

Hatta binanın önündeki (bahçe) diye gösterdiğimiz dikdörtgen alanı, kanalizasyondan çıkanlar kaplıyor. Bu yüzden eşiğe kadar bir köprü oluşturan bitişik beş taşın üzerinden dikkatlice yürümeden ne binaya girebiliriz ne de binadan çıkabiliriz. (s. 79)

Bitki yetiştirmeyi çok seven Fevziye, evinin daha geniş, balkonunun ise yetiştirdiklerinin hepsini içine alabilecek boyutta olmasını istediğini belirtirken yaşadığı ev hakkında da bilgi verir:

Ben evimin, ektiğim araziye çevreleyen genişlikte olmasını arzuluyordum. Evin tek odalı olması, tek balkonunun ektiklerimin hepsine yetmeyecek kadar dar olması beni üzüyor. Önceden balkon duvarının üzerine ekilmiş saksıları koyuyordum. (s. 80)

Bir diğer mekân, Fevziye'nin derdini anlattığı Muhammed amcanın hem çalıştığı hem de yaşadığı yer olan fidanlıktır. (s.82)

2.8.6. Kişiler

Fevziye

Fevziye, Yukarı Mısır'da yaşayan, çiftçilikle geçimini sağlayan ailenin tek kızıdır. Fevziye, bitki yetiştirmeyi seven biridir. O, herhangi bir kaptaki herhangi bir şeyi yetiştirebilmektedir:

Bitki yetiştirmeyi sevdim ve ekmeye uygun herhangi bir şeyi toprak bir saksıda, boş bir kutuda, bir bardakta yetiştirir oldum. Kabı toprakla doldurup gerekli derinliğe bir meyve çekirdeğini veya yeşil bir dalı yerleştirir ve sularım. (s. 76)

Bitkilere olan yakın ilgisinden dolayı birkaç kez çevresindeki insanların, onun hakkında fısıldaştıklarını duyar. Onlara göre bu bir deliliktir ve Fevziye, evlerini bitkilerle süsleyen zenginleri taklit ediyordur. (s. 77)

Tohuma, bitkiye önem verme ona ailesinden geçmiştir. Köydeki evlerinin çevresinde nane, kaktüs ve bir hurma ağacı vardır:

Ben köydeki evimizin terasında nane, arazisinde kaktüs ve girişinde bir hurma ağacı olduğunu hatırlıyorum. (s. 77)

Fevziye, anne babasının ardından iki erkek kardeşini de kaybeder. Kendisini kesilmiş bir ağaca benzetir. Sonrasında Kahire'ye taşınır:

Bundan sonra ben -Kahire'ye yerleştikten sonra- kesilmiş bir ağaç gibi oldum. Naneyi, kaktüsü, hurmayı ve her şeyi unuttur oldum. (s. 78)

Memur olarak çalışmaya başlayan Fevziye, iş yerinde de saksılara bir şeyler eker. Çalışma arkadaşları da tıpkı köydekiler gibi onun deli olduğunu söylerler. Hatta bunu ona yakıştıramadıklarını ifade ederler. (s. 78-79) Aldığı tepkilere rağmen toprakla uğraşmaya devam eder. Benzer tepkileri yaşadığı mahallede de alır. Hurma çekirdeğine verdiği önemi de şöyle anlatır:

Nitekim onlardan biri hurmayı yer, çekirdeğini önemsemeyip ağzından çıkarır, uzağa düşer veya onu elinin içine çıkarır veya onu kolunun uzandığı yere fırlatır, daha da uzağa düşer çekirdek. Ben de onları yerden alıp derin cebimde saklamak için koştururum. Eve döndüğümde dört veya beş gün onları yaş bir pamuk parçasının üzerine koyarım. Her gün onların bakımını yapıp yumuşaklığını elimle hissedene kadar onun gevşeyip şişmesini takip ederim. Böylece vaktin geldiğini anlarım. Ondan sonra çekirdeği toprağa gömerim, bol bol su veririm... ve beklerim. (s. 80)

Fevziye, yaşadığı evin tek odalı ve balkonunun da ektikleri için yetersiz olmasına çok üzülür. Bakkal amca ona bir şey ekmesi için teneke kutu verir. (s. 80) Mahalledeki çocuklar da söyledikleriyle onu sinirlendirirler. Ağlama isteğinin aksine hakaret ederek çocuklara taş fırlatır. Daha sonra çocuklardan birinin annesi onun yolunu keser. Fevziye, kadının oğlunu koruduğu gibi kendisinin de ektiği şeyi koruduğunu, onu da ektiklerinin annesi olarak kabul etmesini ister. (s. 81)

Fevziye huzurlu olduğu zaman rüyasında tarla görür. Buğday tarlası, mısır tarlası, portakal bahçesi gördüğünü anlatır. Kendisini hurma ağaçlarının olduğu bir ormanda gördüğü rüyasına geniş yer verir:

Bir keresinde seher vaktinde hurma ağaçlarının olduğu bir orman gördüm. Güneş henüz doğmamıştı. Ama doğmak üzereydi. Çünkü mor ufuk, kına rengine boyanıyordu. Hurma ağaçlarını düzgün şekilli, uzun boylu ve geniş olarak gördüm. Ve onun üzerinde ailemin yüzlerini gördüm babamın, annemin, halamın, amcamın oğlunun. Onların yüzleri hurma yaprağı renginde solgun yeşildi. Ancak ben, onlar ağaç gövdelerinin arkasında mı duruyorlar yoksa gövdeler mi onların arkasında emin olamadım. Ve tatlı, kadife gibi bir ses duydum. O, sanki sabah ezanından önce Kur'an okuyan birinin sesiydi ya da başka bir şey gibi. Bilmiyorum. (s. 83)

Fevziye'nin derdini anlatabildiği tek kişi, fidanlıkta çalışan Muhammed amcadır. Dostlukları ilerleyince Fevziye ona Babacan Muhammed demeye başlar. Yaşadıkları ona ağır geldiği zaman Muhammed amcaya gidip derdini anlatır. (s. 82)

İş arkadaşları

Yazar hikâyede, isim vermeksizin Fevziye'nin iş arkadaşlarının onun toprakla uğraşmasını garipsediklerini belirtir. Fevziye, kendisinin arkasından konuştuklarını, deli dediklerini bile duymuştur. İş arkadaşlarından biri, bu yaptığıнын bir memura yakışmadığını onun yüzüne de söyler:

İşte de arkamdan fısıldaşıyorlar. Bir keresinde iş arkadaşım bana şöyle dedi:

- *Ellerine bak Fevziye.*

Onun, tırnakların altındaki siyah çizgileri kastettiğini anladım. Bu bir pislik değil, ektiğim tohumdan kalan toprak o, dedim.

Omzumu sıvazlayarak dedi ki:

- *Yakışmıyor hiç yakışmıyor. Sen bir memursun! (s. 78-79)*

İş arkadaşları Fevziye'nin bitki yetiştirme işine ne yaptılarsa engel olamamışlardır:

İş arkadaşlarıma rağmen kendimi kısıtlamadım. Uygun bir yer bulduğumda üç tane hint yasemini ağacı diktim ve onların bakımını yaptım. Büyüyüp yaprakları giderek sıklaştınca onu ofise taşıdım ve binadaki tek balkonun bitişiğine koydum. Fakat iş arkadaşlarım her ne kadar tırnaklarımın altındaki toprağa dikkat ettilerse de çiçek açana kadar yaseminin güzelliğine dikkat etmediler. (s. 79)

Ummu Süleyman

Fevziye'nin söylenenlere sinirlenip hakaret ederek taş attığı çocuklardan birinin annesidir. Bu olaydan sonra Ummu Süleyman, Fevziye'nin yolunu keser. Altın dişli, şişman ve korkutucu kahkahaları olan biridir. Hatta Fevziye'ye göre, rüyasına girerek gülüşüyle kendisini korkutacak ve rüyasını kâbusa dönüştürecek birisidir:

Altan alarak ona dedim ki:

- Üzgünüm Ummu Süleyman hanım. Zarar vermek niyetinde değildim. Fakat Süleyman ve diğer çocuklar bana hakaret ettiler ve dün de benim, evin girişine koyduğum ekili saksıyı kırdılar Ummu Süleyman hanım.

Onun kahkahası beni şaşırttı. Ama ben devam ettim:

- Sen Süleyman'ın annesisin. Süleyman'a dikkat eder, onu korursun. Öyle değil mi? Beni de bir anne olarak kabul et, ekinin annesi olarak!

Ummu Süleyman kaşlarını oynattı ve boğazından hırıltılı bir ses çıkartırken aynı anda orta parmağıyla çirkin bir hareket yaptı ve dedi:

- Ekini tebrik ederim, Ummu Zer'! Hayattasın, başka çocuğun olur!

O, yüksek tonda korkutucu kahkahalarına devam ederken sırtını dönüp beni bıraktı gitti. (s. 81-82)

Fatma

Fevziye'nin halasıdır. Fevziye Kahire'de yaşarken bir gün onu ziyarete gelir. Fevziye'ye babasının hurma ağacından hurma, babaannesinin kaktüsünden de bir dal getirir:

Sonra Fatma halam ziyaretine geldi, beni bağrına bastı. Ateşi sönen, kaktüsü kuruyan evimizin harap oluşuna ağladı. Sonra gözyaşlarını sildi. Bağdaş kurup Asyut halısının üzerine oturdu. Ziyaret için yanında taşıdığı sepeti açtı. (Sana, yaptığım somun ekmekten ve babanın hurma ağacından hurma getirdim. Bir de senin için evimizdeki kaktüsten bir dal kırdım.) dedi. Halam elindeki kaktüsü bana uzattı gözlerinde hâlâ yaşlar: (Evimizdeki kaktüs, ben evlenip eşimin evine taşındığım gün annemin benim için kendi kaktüsünden kırdığıdır. Öyleyse bu senin babaannenin kaktüsü, dedenin ve babaannenin. Rabbimiz mübarek etsin Fevziye kızım ve senin için bu evi korusun) diyerek. (s. 78)

Hikâyede Fevziye'nin Fatma halasıyla ilgili detaylı bilgi verilmemiştir. Ancak Fevziye'yi ziyaretinde babasından kalma hurma ağacından hurma ve babaannesinin kaktüsünden bir dal getirmesinden Fatma halanın da bitki yetiştirmeyi sevdiği ve hatıralara sahip çıktığını anlamak mümkündür.

Muhammed

Fidanlıkta işçi olarak çalışır ve aynı yerde ahşap bir kulübede yaşar. Fevziye ilk karşılaşmalarında ona “Muhammed amca” diye seslenir. O da Fevziye’ye “Fevziye hanım” diye hitap eder. Aralarında dostluk kurulunca Fevziye ona “Babacan Muhammed”, o da Fevziye’ye “Ummu Ahmed” demeye başlar:

Fidanlıkta işçi olarak çalışan ve aynı çalıştığı yerde ahşap bir kulübede yaşayan babacan Muhammed’den başka dert yanacağım kimse bulamadım. İlk karşılaştığımızda ona (Muhammed amca) diye sesleniyordum. O da bana (Fevziye hanım) diye sesleniyordu. Aramızda dostluk oluştuğunda ben ona (Babacan Muhammed) demeye başladım. O da beni babamın -Allah rahmet eylesin- adına atıfta bulunarak (Ummu Ahmed) diye çağırmaya başladı. (s. 82)

Fevziye’nin derdini anlattığı tek kişidir. Fevziye’nin ona Ummu Süleyman’ı şikâyet etmesi üzerine Muhammed ona aynı şekilde karşılık vermesi için öğütte bulunur. (s. 82)

Bakkal Müteveli Amca

Bakkal Müteveli amca, Fevziye’ye içine bir şeyler ekmesi için beyaz peynir veya zeytin saklanan teneke kutulardan verir. Daha sonra Fevziye’nin başkasından alışveriş yaptığı düşüncesine kapılır. Ona sinirlenip küser, bir daha da teneke kutu vermez. (s. 80)

Komşu

Ailesi ve Muhammed dışında Fevziye’nin bitki yetiştirme merakını yadırgamayıp saksılarını güzel bulan, onunla aynı sokakta oturan bir kadındır. Komşu kadın, çekinerek Fevziye’den kendisine bitki yetiştiriciliğini öğretmesini ister. (s. 83)

2.8.7. Hikâyeye Dair Dikkat ve Eleştiriler

Radvâ Âşûr, Raeytu’n-Nahl hikâyesinde anlatım tekniklerinden biri olan otobiyografik tekniğini kullanmıştır. Anlatıcının, birinci tekil kişi olması yani anlatıcı ve anlatılanın aynı kişi olması bu tekniğin temelidir.⁶⁶ Buna bağlı olarak da okuyucu, anlatan kişinin gördüğü, duyduğu ve hissettiği kadarını bilir.

---

⁶⁶ Tekin, 260.

Bitki yetiştirmeyi sevdim ve ekmeye uygun herhangi bir şeyi toprak bir saksıda, boş bir kutuda, bir bardakta yetiştirir oldum. (s. 76)

Ben bitki yetiştirirken iş arkadaşlarıma zarar veren şeyi anlamıyorum. (s. 79)

Yazar, Fevziye'nin bakımını yaptığı kaktüsü ve çalışma ortamını anlatırken tasvir tekniğini kullanır:

Onun toprağı kurumuş, çatlamıştı. Açık kahverengine dönmüş ve gövdesi, dallanıp budaklanması ve uzamasına rağmen kuruyup sararmıştı. Onun iğne uçlu yaprakları şimdiki gibi gövdeden genişleyip çıkarak ve incelik sivrilerek, tabana yayılmış halde yükseliyordu. (s. 76)

İçinde çalıştığımız yer karanlık, duvarlarının boyası yavaş yavaş dökülen eskilikte, köşelerinde örümceğin ağlarını ördüğü ve içinde böceklerin yuva yaptığı bir yerdir. (s. 79)

Asıl rengini anlamamanın zor olduğu aşınmış ahşap rafların üzerinde sıralanmış eski gri renkli dosyalar. (s. 79)

Yazarın anlatımda kullandığı diğer bir teknik ise montaj tekniğidir. Hikâyede, Fevziye'nin köydeki evinin girişinde hurma ağacı olduğunu hatırlaması üzerine babasının sözlerinden hurmayla ilgili Kur'an-ı Kerim'de adının geçtiği bilgisine ve Peygamberimizin hadisine yer verilmiştir:

Babamın -Allah rahmet eylesin- hurma ağacının Allah'ın kullarına bahşettiği ve Kur'an'da onu anarak yücelttiği mübarek bir ağaç olduğunu söylediği ve Peygamberin -Allah'ın rahmeti bereketi onun üzerine olsun- (Halanız olan hurma ağacına saygı gösterin.” ve şüphe yok ki hurma ağacı, Âdem (a.s)'in yaratıldığı toprağın kalanından yaratıldığı ve insana benzetildiği için bizim halalarımız olarak adlandırıldı. O, bir dişi ve bir erkekten, uzun ve düzgün şekilli olarak yaratıldı. Üzerindeki meyvesi olan hurma da insan aklı gibidir. Eğer ona bir zarar gelirse o da yok olur.) dediğini hatırlıyorum. (s. 77)

Âşûr, hikâyede bitki yetiştirme merakı olan Fevziye'nin, farklı ortamlarda aldığı benzer tepkiyi dile getirir. Köy yaşamında, ailesinin çiftçi olduğunu bilen birinin bunu, evlerini bitkilerle süsleyen zenginleri taklit etmesi olarak yorumlaması; şehir yaşamında ise iş arkadaşlarının bunun delilik olduğunu söylemesi hatta içlerinden birinin onu,

tırnaklarındaki toprak kalıntısı yüzünden kınaması ve mahalledeki çocukların Fevziye'nin saksılarına zarar vermesi üzerine onlardan birinin annesinin Fevziye'nin bu merakıyla dalga geçişi anlatılmaktadır. Fevziye, köyde aldığı tepkiler üzerine çiftçilikle uğraşan bir aile olduklarını, kadınların tarlaya gitmemesine rağmen bunun, doğdukları anda başlayıp ölüm anına kadar devam eden bir yaşam şekli olduğunu ifade eder. Tüm bunları garip karşılayan Fevziye, tepkilere üzülse de bunları dikkate almaz. İş arkadaşlarının, ofisinde yer alan çiçeğin güzelliğinin tırnaklarındaki toprak kadar dikkatlerini çekmemiş olmasına değinir. Fevziye'nin bizzat kendisinin hurma yiyen birini gözlemleyip sonrasında onun ağzından çıkaracağı çekirdeklerin peşine düşmesi, onları toplayıp evde toprağa gömmesi, halasının ona babaannesinin kaktüsünden bir dal ve babasının hurma ağacından hurma getirmesi, Fevziye ve ailesinin bir çekirdeğe, tohuma verdiği değeri anlatmaktadır. Hikâyenin sonlarında Fevziye'nin rüyasında, üzerinde ailesinin yüzlerinin olduğu bir hurma ağacı görmesi de bunu desteklemektedir.

2.9. KISAS KASÎRA CİDDEN (ÇOK KISA HİKÂYELER)

Koleksiyonda sekiz hikâyenin ardından “Kısas Kasîra Cidden” başlığı altında, numaralandırılmış otuz adet çok kısa hikâye bulunmaktadır. Yazar, beş satırı geçmeyen uzunlukta olan bu hikâyelerde başlık, kişi ismi ve zaman unsurlarına yer vermemiştir. Ancak anlatıcıyı ve yan karakterleri, kullanılan fiil ve zamirlerden anlamamız mümkündür. Hikâyelerin çoğunda anlatıcı kadın, anlatılan ise kadının verdiği yaşam mücadelesi, kadın-erkek ilişkisi, gurbet, sürgün, kadının yaşadığı hayattan memnun olmamasına rağmen şartlarını değiştirmemesi veya buna cesaret edemeyip olanlara razı olmasıdır:

Kadına, taşları arasında çiçeklerin filizlendiği bir ev verdi. Kadın, sert rüzgarı, denizi ve şelaleyi seviyordu. Kollarını açarak boşluğa doğru koştu. Ve yağmur elbisesini ıslatınca eve dönmek istedi. Ama kapıya kilit vurulduğunu gördü. (s. 86)

Kadın, ruhun bağırtısını ve onun yarı sarhoş ışıklarını adama götürdü. Adam, evin duvarları için çimento ve ekmekler için un taşıdı ona. Kadın koşarak ona vardı şarkı söylerken. Ailenin akşam yemeği için sabırla çörek yapmaya devam etti. Sen beni görmüyorsun, dedi kadın ağlayarak. Adam, sarsıldı ve kahrolmasına ramak kalmıştı ki kadının omzunu sıvazladı ve ona bir bardak çay hazırlamak için kalktı. (s. 88)

Adam, gurbette kimsesiz büyüdü. Kadın gelince, adam kapıyı sonuna kadar açtı, hoş karşıladı ve bütün anahtarları kadına teslim etti. Kadın, midilliye bindi, ayaklarını mahmuzun içine itip ses çıkardı ve onu, bir eşek olarak gözünde canlandırdı. (s. 90)

Adam; incir, zeytin ve büyük güneşin vatanında dünyaya geldi. Kaderi onu, karla kaplı şehirlere savurdu. Adam kadının kapısını çaldı, o (buyurun) dedi. Ardından evlendiler. Adam, ev ve çocuklara rağmen ışıkları açık, şömineyi yanar halde bırakarak ömrünü geçirdi. Çünkü o, korkudan ve soğuktan titremeye devam ediyordu. (s. 91)

Kadın, ona bir gömlek ve kız, erkek çocuklarının güzelleştirdiği bir hayat dokudu. Adam ise yüz ifadesi yumuşamadan onu ele geçirdi. Adamın eli sıkı, kalbi tortulaşmış, huysuzluğu evin duvarlarını titretiyordu. Sonra o, öldü. Böylece çocuklar rahatladı. Kadın ise kendini örtüsüz bulunca yas tuttu. (s. 93)

O, kadına yürümeyi, konuşmayı ve oy verdiği siyasi partiyi öğretti. Kadın onu pencereden gördü. Bunun üzerine adam paniğe kapıldı: O, cüceydi. Kadın, koşup uzaklaşmak istedi, gördüğü şeyi silip atmak istedi. Ama kadın, olduğu yerde kaldı (Olsun) diye mırıldanarak... ve hayat devam etti. (s. 96)

Kocası ona hayalini kurduğu gülleri vermedi. O, kocasını terk edip sabırlı bir bahçıvan gibi kendini, üstüne titrediği çocuğuna adadı. Oğlan büyüyünce elinde gül, neşeyle bağırarak annesine geldi: (Bak anne, nişanlıma ne hediye ediyorum!). (s. 108)

Kadın, onlar adına onların iç elbiselerini yıkadı, evini temizledi, yemeğini hazırladı ve çocuklarını büyüttü. Kadın öldüğü zaman onu, bağışlarla yapılan mezarlığa defnettiler. Çünkü o, hizmetçiden başka bir şey değildi. (s. 110)

Yazar, kısa hikâyelerin altısında “ayna” motifini kullanmıştır. Art arda yazılmış bu hikâyelerin ilkinde, kadın ve erkeğin aynaya baktığı zaman gördükleri arasındaki farktan anlaşıldığı üzere kadının iyimser bakış açısı karşısında erkeğin gerçekçi bakış açısına sahip olduğu; ikincisinde, aynanın kız çocukların kaderinin nesilden nesile değişmediği gerçeğini yansıttığı; üçüncüsünde, aynanın canlı bir varlık olarak yaşanan katliama şahit olması ve kadının ona acıması; dördüncüsünde, hayatını, aynanın gösterdiği gerçekler ve gözlerini kapattığında gözünde canlanan tatlı hayaller arasında sürdüren bir kadın; beşincisinde, kadının gerçeği gösteren aynayı saklayışı; aynanın geçtiği son hikâyede ise aynada gördüğü gerçeklere daha fazla tahammül edemeyen kadının aynayı kırarak gerçeklerden kaçma çabası ifade edilmiştir:

Kadın aynaya baktı ve bir deniz, balıkçılar ve gökyüzünü süsleyen martıları gördü. Aynayı ona uzattı. O baktı ve basık bir hapishane, eğreti bir ağaç ve öten bir karga gördü. (s. 98)

Kadın aynaya baktı ve büyükannesini, annesini ve kızını gördü boncukları düzenli bir kolye gibi, başarısızlık ve kaybetme konusunda birbirlerine benzeyen. (s. 99)

Kadın aynaya baktı ve katliamı gördü: şişmiş ceset, sinekler ve toplu mezar açan kazmalar. Kadın, aynaya acıdı ve onu bağrına bastı kendi güçleninceye kadar. (s. 100)

Kadın aynaya baktı ve parçalanmış bayrağı, ağlayarak dövünen çocuğu gördü.. Kadın gözlerini yumdu ve dalgalanan bayrağı, şarkı söyleyen çocuğu gördü.. O, yaşamını iki fotoğraf karesine paylaştırarak sürdürdü. (s. 101)

Kadın aynaya baktı ve titreyen serçeyi gördü. Yarın ilkbahar ona sığacağı getirir, dedi kadın. İlkbahar geldi ve gitti. Kadın aynaya baktı ve ölmüş serçeyi gördü, onun üstünü örttü ve gidip gelip aynaya takılmamak için onu gizledi. (s. 102)

Kadın, eliyle yüzünü yokladı ve aynayı uzağa fırlattı. Cam parçalarını çöpe atmak için toplarken mırıldandı: Buruşmuş yüz ve yorgun gözlerden başka bir şey göstermeyen ayna.. hafızasız, aptal ayna! (s. 103)

SONUÇ

Radvâ Âşûr, edebiyata ilgisi olan bir ailede büyümüş akademisyen yazardır. Çalıştığı ilk yıllarda, başarısını ispatlayacak değerde bir eser vermemiş olmasından dolayı kendisini hep eksik görmüş ve ağır şekilde eleştirmiştir. Bir süre yazı çalışmalarına ara veren Âşûr, ara verme sebeplerini gazete ve dergilerde açıklamıştır. Daha sonra ortaya çıkan sağlık sorunları onu tekrar yazmaya sevk etmiştir. Filistin hakkında yazılar yazmak, akademik çalışmalarına devam eden Âşûr'un ölmeden önce yapmak istediği şeyler arasındadır. Bu nedenle Filistin konusunu doğrudan veya dolaylı olarak ele aldığı eserler yazmıştır. Eserleri birçok dile çevrilmiş olan akademisyen, aktivist ve eleştirmen kimliğiyle tanınan Âşûr, birçok edebiyat ödülüyle de onurlandırılmıştır.

Radvâ Âşûr, eserlerinde Filistin, sürgün, gurbet, yalnızlık, zorluklara karşı direnme ve yenilgiyle başa çıkma temalarına yoğunlaşmıştır. Filistinli eşi Murîd el-Bergûsî'nin Kahire'den sürülmesi ve uzun yıllar ayrı yaşamak zorunda kalmaları, yazarın eserlerinde sık sık sürgün, özlem ve yalnızlık konularına yer vermesine neden olmuştur.

Âşûr, hikâyelerinin çoğunda kahraman bakış açılı anlatıcıyı kullanırken bir hikâyesinde gözlemci bakış açılı bir diğer hikâyesinde ise çoğulcu bakış açılı anlatıcıyı kullanmıştır.

Yazar Radvâ Âşûr, incelediğimiz hikâye koleksiyonunda tasvir, mektup, özetleme, geriye dönüş, montaj, otobiyografik, leitmotiv, diyalog ve iç çözümleme gibi anlatım tekniklerini kullanarak anlatıma çeşitlilik, hareket ve derinlik kazandırmıştır.

Yazar koleksiyonda bulunan hikâyelerde toplumun farklı sınıflarından kişilere yer vermiştir. Koleksiyonda, dar kişi kadrosuna sahip hikâyelerin çoğunda anlatıcı/baş karakter olarak kadın figürü öne çıkarılmıştır. Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor)'de üniversitede asistan olan Kamelya, Safsâfe ve'l-Cenerâl (Safsâfe ve General)'de tiyatro oyuncusu Safsâfe, el-Câlis fi'l-Hadîka Yentezir (Parkta Oturan Adam Bekliyor)'da çocuğunu oynatan bir anne, Fi'l-Hucrati'l-Bâride (Soğuk Odada)'de ameliyat olan bir kadın, Fî Dav'i'l-Kamer (Ay Işığında)'de hizmetçi kadın Seniye, Ğurbe (Gurbet)'de yurtdışında üniversite okuyan kız ve Raeytu'n-Nahl (Hurma Ağacını Gördüm)'de bitki yetiştirme merakı olan Fevziye karakteri seçilmiştir.

Âşûr'un, Yurîdu en Yetmein (Emin Olmak İstiyor) ve Yevm Leyse Ke Bâki'l-Eyyâm (Geride Kalan Günlere Benzemeyen Bir Gün) hikâyelerinde olayların yaşandığı yer üniversitedir. Yazarın yaşamının, akademik kariyerinin, bulunduğu yerlerin, şahitlik ettiği tarihi olayların etkilerinin edebî çalışmalarında görüldüğünü söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif, *Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş*, (2. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 1991.
- Âşûr, Radvâ, *Raeytu 'n-Nahl*, Dâru's-Şurûk, (2. baskı), Kahire 2017.
- Çelenlioğlu, Asiye, "Modern Mısır Edebiyatı ve Mısır Romanı", *International Social Sciences Studies Journal*, 6(56), 2020, 510-517.
- Çetişli, İsmail, *Metin Tahlillerine Giriş -Hikâye-Roman-Tiyatro-*, (5. baskı), Akçağ Yayınları, Ankara 2016.
- Elnahla, Nada Ramadan, "Radwa Ashour (1946-2014): A Literary, Cultural and Political Activist Icon, Echoing in Egypt's Valley", *Al Jadid*, 19(68), (2015), <https://www.aljadid.com/content/radwa-ashour-1946-2014>, (Erişim Tarihi: 14.07.2021).
- Emekli, İlknur, "Mısırlı Öykü Yazarı Fuâd Kandîl ve Ercû Ellâ Yedûme'z-Zalâm Öyküsü", *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 4(12), 2017, 875-889.
- Hâmid, Emîra, "Radvâ Âşûr (1946-2014)", (2022), <https://faharas.net/radwa-ashour/>, (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- Landau, Jacob M., *Modern Arap Edebiyatı Tarihi (20. yüzyıl)*, (1968), (Çev.: Bedrettin Aytaç), Gündoğan Yayınları, Ankara 1994.
- Mlynxqualey, "Beloved Egyptian Novelist Radwa Ashour, 1946-2014", *Arabliti & Arabliti Quarterly*, (2014), <https://arabliti.org/2014/12/01/beloved-egyptian-novelist-radwa-ashour/>, (Erişim Tarihi: 11.05.2022).
- _____, "Snapshots from a Life: Egyptian Novelist Radwa Ashour, 1946-2014", *Arabliti & Arabliti Quarterly*, (2014), <https://arabliti.org/2014/12/01/snapshots-from-a-life-egyptian-novelist-radwa-ashour-1946-2014/>, (Erişim Tarihi: 11.05.2022).
- Qualey, M. Lynx, "Writing, teaching, living: Egyptian novelist Radwa Ashour", *Egypt Independent*, (2011), <https://www.egyptindependent.com/writing-teaching-living-egyptian-novelist-radwa-ashour/>, (Erişim Tarihi: 13.07.2021).

Sa'ade 'Alî, "Radvâ Âşûr.. Mekâtî' min Sîra Zâtiyye li Seyyide İstisnâiyye", (2020), <https://arabi21.com/story/1274497/استثنائية-لسيدة-ذاتية-سيرة-من-مقاطع-عاشور-رضوى>, (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Tekin, Mehmet, *Roman Sanatı: Romanın Unsurları*, (18. basım), Ötüken Yayınları, İstanbul 2020.

Ürün, Ahmet Kâzım, *Modern Arap Edebiyatı*, (2. baskı), Çizgi Kitabevi, Konya 2018.

Warner, Marina, "Radwa Ashour Obituary", (2014), <https://www.theguardian.com/books/2014/dec/08/radwa-ashour>, (Erişim Tarihi: 14.07.2021).

Williams, Lesley, "Literature of Exile: The Ashour/Barghouti Family", *Global Literature In Libraries Initiative*, (2020), <https://glli-us.org/2020/11/19/literature-of-exile-the-ashour-barghouti-family/>, (Erişim Tarihi: 14.07.2021).

Yanık, Nevzat Hafız, *Mahmûd Sâmî Paşa el-Bârûdî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991.

Yazıcı, Hüseyin, "Hikâye", *DİA*, İstanbul 1998, XVII, 479-485, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hikaye#1>, (Erişim Tarihi: 05.06.2022).

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://islamansiklopedisi.org.tr/muhammed-ahmed-halefullah>, (Erişim Tarihi: 05.06.2022).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Les_Aventures_de_Télémaque, (Erişim Tarihi: 21.07.2022).

<http://www.bookshybooks.com/2017/03/100africanwomenwriters-5-radwa-ashour.html>, (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

https://areq.net/m/رضوى_عاشور.html, (Erişim Tarihi: 17.05.2022).

<https://www.marefa.org/الصعيد>, (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://ar.wikipedia.org/wiki/شبه_جزيرة_سيناء, (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Port_Said, (Erişim Tarihi: 28.05.2022).

https://ar.wikipedia.org/wiki/جامعة_أسيوط, (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

[https://ar.wikipedia.org/wiki/قنا_\(مدينة\)](https://ar.wikipedia.org/wiki/قنا_(مدينة)), (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

<http://www.antiktarih.com/2018/05/05/kralice-nefertiti/>, (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Şehrâzâd>, (Erişim Tarihi: 01.04.2022)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Serra ÇELİK
Doğum Yeri ve Tarihi	
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	
Y. Lisans Öğrenimi	
Bildiği Yabancı Diller	
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	
Tarih	05.09.2022